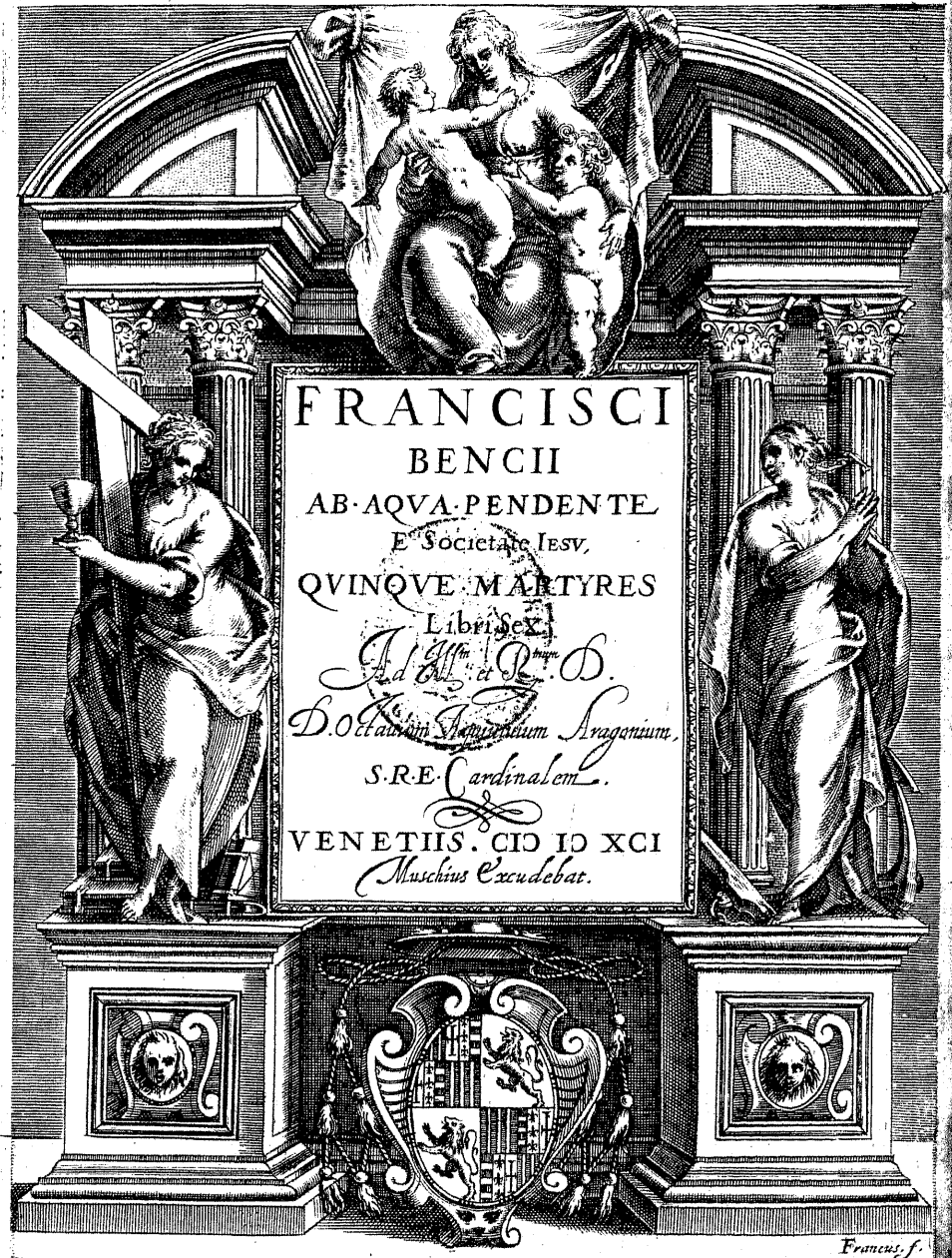

B.

2 400 40 *Italia*

del Collegio della Compagnia de Gesù de Granada

B²

del Collegio de la Compañia de Jery de Granada

11. 10804

OCTAVIO AQUIVIVIO
ARAGONIO,

S. R. E. CARD. AMPLISS.

Benedictus Georgius S. P. D.

UPERIORIBVS mensibus,
OCTAVI Cardinalis Amplissi-
me, Romæ cum essem, Franci-
scum Bencium presbyterum So-
cietatis IESV, summa eloquen-
tiæ laude, omnisque elegantio-
ris doctrinæ studio florentem,

Antonij Quærenji, præstantis eruditionis, & iu-
diciij viri opera factum est, vt alloqui, & audire
docentem licuerit; quem etsi diligebam antea vir-
tutis ipsius opinione excitatus, postea tamen ama-
re vehementius, & colere cepi: cum redissem dein

de Venetias, perlatum est ad me ipsius Poema de
Quinque patribus eiusdem familiae, qui septimo
ab hinc anno, duce, & antesignano RODVLPHO
fratris germano tuo, pro CHRISTI fide in India
a barbaris interempti, martyrij palmam merue-
runt. Quod sane Poema magna cum admiratio-
ne propter verborum elegantiam, grauitatem sen-
tentiarum, & quod caput est, religionem, ac pie-
tatem, cum perlegissem, gauisus sum vehemen-
ter oblata mihi occasione testandae Georgiorum
erga te, tuamque excellentissimam familiam vo-
luntatis. A patre enim saepe audio, quanta fuerit
amoris, & officiorum mutua quasi contentio in-
ter eum, fratremque tuum IOANNEM ANTONIVM
eo tempore, quo classe Othomanica quam maxi-
me instructa Corcyram appulsa, missus ipse a Se-
natu cum summa potestate, multis locis illustria
ad memoriam virtutis, & fortitudinis documen-
ta a fratre illo tuo edita perspexit. Erat praeterea
in oculis singularis tua, & quauis laude, ac fama
superior in omni genere disciplinarum summa
eruditio, admirabilis prudentia, morum inte-
gritas, & in omni vita suauitas, quod etiam
GREGORIVS XIII. paulo posteaquam Ponti-
ficatum iniisset, te Cardinale declarato, bono-
rum omnium laetitia diuino iudicio suo confir-
mauit. Hinc illa omnium mens, & oratio, fra-
trem

trem te esse Cardinalis IVDII, & RODVLPHI,
& quibus ille purpura, hic sanguine Catholicam
Ecclesiam cum exornarint, tu vnus vtriusque me-
moriam dignitate & religione referre iucundissi-
mam videaris. Quae cum ita sint, IOANNES
HIERONIMVS Dux Hadrianorum pater tuus,
cum propria, tum auita gloria splendidissimus iu-
re admodum letari potest, a se domum stemmate
regiam, eiusmodi liberis auctam, qui praestantif-
simas quasque virtutes cum pietate, gentili do-
mus vestrae bono, copulantes, eum vitae cursum
tenuerunt, ut non solum generi amplissimo, sed
orbi etiam Christiano decori, & ornamento esse
possint. Adde CLAVDIUM patrum tuum san-
ctitate, atque innocentia eximium, dignumque
cuius prouidentia Societas IESV religioni Chri-
stianae promouendae nata perquam diu guberne-
tur: Adeo ut grauem, & inexpiabilem culpam su-
scepturus mihi videar, si heroicum hoc Opus iu-
ris quodammodo tui, tibi inscriptum, & dica-
tum non emitterem. Quod eo tibi gratius fore
confido, quia a Bencio profectum, quia in eo fra-
tris tui memoria, quia a tui, tuorumque studio-
sissimo euulgatum. Vale.

Venetijs xv. Kal. Augusti. M. D. XCI.

ANTONII . QVAERENGI

SIDEREAE foetus animae, diuina laborum
 Nobilium monumenta, meus quae culta perenni
 Carmine ad Aonias exegit BENCIVS Undas,
 Inuisis tandem latebris, & carcere duro
 Libera fulgentem caeli prodite sub axem,
 Perq; manus, perq; ora hominum volitate piorum.
 Vos quicumque sacris Pindi Vestigia siluis
 Impressit, quicumque polo stellante receptas
 Felices animas digno veneratur honore,
 Sollicitis poscit studijs. Vos aethere ab alto
 In lucem, vitaeq; vocant spirabilis auram
 Magnanimi heroes, caeli noua lumina, quorum
 Inclyta perpetuum producit aeta per acuum.
 Ante alios nomenq; suum, letumq; fidemq;
 Egregiam condi tenebris AQVIVIVVS opacis
 Conqueritur, segnisq; morae dispendia damnat.
 Tu generis columen tanti CLAVDI optime, cui se
 Aurea gens pulchro IGNATI sata semine totum
 Commisit placida frenandam lege per orbem
 Annue terrarum precibus, caeli annue votis
 Iam facilis, Vatemq; pium laudesq; tuorum
 Nilum ultra, Tanaimq; ultra sine candida curru
 Gloria quadrjugo superas attollat ad arces.

IOANNIS . CARGAE

RODVLPHE caelo lux noua martyres
 Inter beatos, carmine BENCII
 Europa iam te tota, & Indus
 Dicat, Hyperboreisq; ab oris
 Quicumque IESVM transfreta Bosphori
 Peruasta Ponti littora, & ambitus
 Telluris immensos fatetur,
 Ac positus veneratur aris.
 Mortale non est quod canit incitus
 Furore sacro cura sodalium
 Vates tuorum: laude viues
 Clarus ab hac, pia dum salutis
 Praecepta nostrae vestra dabit cohors,
 Et ferrum & ignes negliget impios,
 Mortemq; votis, & carentem
 Morte petet peragetq; vitam.
 Tu vocem amici, qui bibis auribus
 Intaminatis, indica utrum prius
 Miremur, illius ne cantum
 An ne tuos AQVAVIVA honores?
 Et posce, terris ad tua suscitet
 Exempla carmen nobile milites,
 Fulgore quorum accendat ignes
 Axe novos ab utroq; Olympus.

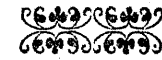
LAVRENTII . FRIZOLII

QVIBVS aethram, pie BENCI, repetentes
Animas carminibus, fidaq; diris
Gladiorū iustibus, heu, pectora trās fossa celebras?

Pietatis data gaudent sibi dona
Memori a fratre sodales, & in aeuum
Toleratos memorari numerosa casus.
Date quinos rubicundi mihi floris
Pueri orbes: iuuat hic adsimulare
Rutilum auro redimitis quod Olympo decus ardet.
Viridantes date lauros, ut amici
Venerandum mihi vatis caput ornem:
Stabiles ingenij nobilis & tester honores.
Celer aulam superiorum volat ales
Penetratq; intima caeli, tribuiq;
Canit illic propera perpetuam pro nece vitam.
Stupet aether modulantem, stupet orbis,
Duce cantu per & enses rapiuntur,
Per & ignes animi ad gaudia, palmaeq; piorum.

FRANCISCI BENCII QUINQVE . MARTYRVM LIBER . PRIMVS

FELICES sociorum obitus, qui litto-
re in Indo
Finitimam qua Goa vetus Salsethi-
da tangit,
CHRISTVM animis, pulchroq; olim
per vulnera fuso
Sanguine testati, laetis meruere piorum
Adscribi ordinibus, sit fas mihi munere vestro
Dicere caelicolae: Vos o memorate canenti
Quae mens, qui sensus, fuerit morientibus, & quae
Gloria tanti operis sublimes aethere tollat.
Vicerunt illi vobis spectantibus: illis
Ante oculos, interq; manus data munera vestras:
Cum DEVS aeternum stent ut sua praemia laudi,

A Aurea

Aurea victrici velauit tempora fronde,
 Et dedit emeritis pretium victoribus ingens
 Ferre manu aurifera decerptam ex arbore palmam.
 Ad nos tam longo tractu terraeq; marisq;
 Tam celebris facti vix nuntia peruenit aura:
 Tamq; procul semota oculis transmittere mente
 Vix datur, & causas gestarum exponere rerum.
 Vos clarum in tenebris tantis praetendite lumen.

At vos, o socij, quibus almi nomen IESU
 Et noua praefixit pietas, & feruidus ardor,
 IGNATI patris exemplo: quos sancta secutos
 Signa, per ignotas diuinae lumina legis
 Ferre iuuat terras: longinqua per acquora uectos
 Seu procul Ammerice, seu vos diuersa Sinarum
 Ora tenet, quacumque plaga vos diuidit orbis
 Extremus, vitae incertos, certosq; pericli:
 Quae vos cumq; agitant curae, quae munera, quisquis
 Vos labor exercet, fructu minuente laborem:
 Si vacat, & tenuem Vatis non spernitis orsum,
 Accipite haec vestras acuant quae carmina mentes,
 Instillentq; acres perfuso melle liquores.
 Nam simul insinuans nostrorum cognita virtus
 Affectos tacita alliciet dulcedine sensus,
 Perq; obitus similes caelum sperare iuuabit.
 Vestra quidem nequicquam alto non spectat Olympo
 Vota DEVS, magnosq; animos cupientibus addit.
 Jam tribus exactis cum quarta accederet aestas,

RODVL-

RODVLPHVS superum admonitu qui iusta suorum
 Corda regunt, castosq; animos, & numine complent,
 E Mogoris regno ac late ditione patenti,
 Ad placidos iterum portus & moenia Goae
 Venerat, & magnam subita repleuerat Urbem
 Laetitia, & veterem socijs renouarat amorem.
 Namque illum medio positum in discrimine leti
 Barbaricos inter populos, & nescia flebdi
 Pectora, deflerant: olim cui nulla dabatur
 Spes reditus, frustra; abutum tentauerat omnem.
 Sic illum cupide Rex intra regna tenebat,
 Nec potis orando adduci, ut dimittere vellet.
 Nunc tandem maiora virum ad certamina quando
 Destinatus Omnipotens, iustis obistere votis
 Et precibus ferus haud valuit: veniamq; coactus
 Voce magis quam mente dedit: vix deinde querelis
 Parcere, & ingentem potuit celare dolorem.
 Scilicet ad se se, regis cunctaeq; cohortis
 Attonitae pater egregius conuerterat ora,
 Atque animos. Hostes iuuenem vesana frementes
 Infandis in CHRISTVM odijs (obtendere possit
 Quis tenebras virtuti?) ut summo ex aethere lapsum
 Vnum e caelitibus suprema laude ferebant:
 Atque viros similes animisq; & voce petebant.
 Iamq; illo veluti manifesta e morte recepto
 Exultant certatim omnes, superumq; parenti
 Soluere pro reditu votum laetantur amici.

A 2 Longe

Longe alia est RODVLPHI tibi mens optime : nam se
 Gratus erat socium amplexus, reduciq; tuorum
 Gratantum vultus, tamen alte infixam cupido
 Cogebat stimulis non huc conuertere motus
 Solicitos animi, atque alio traducere curam.
 Usque adeo cupit effusam cum sanguine vitam,
 Proferat ut CHRISTI imperium, et fallacibus aris
 Vana superstitio, tot quae se vertit in ora,
 Videa abeat, ritusq; feri, populiq; feroces
 Iucundo dent colla iugo, et caligine pulsa
 Aspiciant lucem aetheriam, terrasq; per omnes
 ROMANVS det iura Pater, gens impia toto
 Vellatur, toto crescat gens aurea mundo,
 Et cuncti accipiant undamq; auramq; salubrem.
 Uritur his tacitus curis, hoc carpitur aestu
 ! Iam dudum, et gratum superis expirat odorem,
 Qualem turicremas fugiens fert fumus ad aras.
 Quoq; magis tegit instantem, atque exire parantem,
 Voluentemq; globos caecis penetrantibus ignem :
 Hoc ardet magis ipse (vapor, fumiq; sequaces
 Exuperant) oditq; moras, feruetq; premendo,
 Et penitus toto concepit pectore flammam.
 Tantus amor castam pro CHRISTO ponere vitam.
 Quin etiam interdum pondus quod pectora pressat,
 Ore leuat, superosq; orans, sic voce profatur.
 Iam satis hic nostris se versat in ossibus ardor,
 CHRISTE satis. Numquam ne tuam rex magne cruore

Fas

Fas fuerit sancire fidem? Quo tanta cupido,
 Quo studium hoc animis, si cessant omnia, et omnis
 Amissus labor? en Mogorum decessimus oris
 Incolumes, nec dum nobis ad vulnera ventum est.
 In pugna stetimus, sine sanguine: magna, fatemur,
 Poscimus immeriti: da tu, da posse mereri
 Quod per te sperare datur. Tu muneris auctor.
 Te sine nil umquam mens aut sperabit honestum,
 Aut cupiet. Tales rumpebat pectore questus,
 Caelum inhians. Non ille tamen maerentia corda
 Deiecit, aut humili consumit lumina fletu:
 Sed magis erectum, et votis meliora petentem,
 Fidentemq; DEO, facili spes recreat aura:
 Haec magnis intentum animum non irrita pascit
 Multa monens, lenitq; ignes, et temperat aestus,
 Nec longum in tempus lactissima gaudia differt.
 Cum super infuso subsidet sanguine flamma.
 Duret, ait, cedatq; morae, rebusq; secundis
 Se seruet. NIHIL esse diu mortalibus umquam.
 Iamq; DEVM votis facilem fore. Talia mentem
 Permulserunt prius, sed sacro in pectore cura
 Viuit adhuc. ergo nemora inter Dauniam qualis
 Arduus et collo, et surgens in cornua ceruus,
 Pectora cui venator arundine fixit acuta,
 Ad vitreas accurrit aquas, fontesq; liquentes
 Ebibit: hoc saevae solatur cuspidis ictum.
 Haud secus ipse virum laudes et facta priorum,
 Quae

Quae felix mirata aetas intexere chartis,
 Et voluit seros olim meminisse nepotes,
 Perlegit, & toto veneratur pectore fortes
 Extollitq; duces, triplici quibus robore mentem
 Munijt alta fides: quam nec regum ira, nec ignes,
 Nec capiti admotum valuit diuellere ferrum.
 Voluitur haec circum creber, capiturq; legendo
 Terribiles dictu mortes, tormenta virorum
 Horrida, quae multis pepererunt praemia palmae,
 Et magnos illorum animos, & nomina versat.

Felices, ait, o animae, quae funere vitam
 Testatae egregio, CHRISTI victricia signa
 Tollere, & immensum potuistis ferre per orbem
 Casibus innumeris. Vobis sed gloria cessit,
 Et superum meritis sonuerunt laudibus arae.
 Agnouere DEVM terrae. Nos India dudum,
 Et pelago quaesita tenet. Frustra ne labori
 Insudare iuuat? Cur, heu, non tota recepit
 Aetherias leges? Quarum si deniq; fusus
 Sanguis erit pretium, vincam te CHRISTE rogando,
 Nam tu aliquid vis esse preces, nec mente grauaris:
 Et tandem eliciam deuoti sanguinis imbrem.
 Haec agitans secum tempusq; locumq; precandi
 Exigit, & solus teكتورum in parte reducta
 Conijciat quo nemo oculos, nemo applicet aures,
 Submissis genibus, tendens ad sidera palmas
 Spemq; metumq; inter longo post tempore fatur.

CHRISTE

CHRISTE pater rectorq; hominum, spesq; unica nostri,
 Si lapsa voluisti olim succurrere saeclo,
 Et semel amissam terris reparare salutem:
 Aspicias, immanes posuit quas pestibus aras
 India Tartareis: quo, veri nescia, ritu
 Horrificis turpes aris imponat honores,
 Ut miseris non tantum animas, sed corpora macent,
 Et manibus mortem arripiant, caecoq; furore
 Corpora caedentes, tenebris dammentur, & Orco.
 Non pietas sociorum ingens euertere templa,
 Non ritus abolere potest, legesq; nefandas.
 Constitit hic primum repetens quae dixerat, & quae
 Dicturus, meditans animo: dein talia reddit.

Scis genitor, scis, quanta tuis XAVERIVS olim
 Qui primus vallum hoc, multo magnoq; labore
 Rescidit, & nobis campos dedit esse patentes,
 Fecerit auxilijs: quid dudum ANTONIVS acer,
 Quid praestans animi ALPHONSVS, par nobile & actis
 Et vita & virtute virum, quos impia saeculo
 Gens dedit exitio, tua iura, & sacra ferentes.
 Nec desunt opibus pariter studijsq; parati,
 Quos uni iuuat assidue inuigilare labori,
 Atque operi. Licet arma ferox mortemq; minetur
 Impietas: tu namque animos viresq; benignus
 Sufficis, & socios praesenti numine firmas.
 Hic etiam paulum verbis & mente moratus,
 Iamq; huc iamq; illuc curarum flectit habenas,

Multa

Multa mouens, sortem Indorum miseratus iniquam,
Et tandem expressit conceptum corde dolorem.

Hæu dolor, hæu, serpens diris vallata colubris
Pullulat, & quæ se rapido fert horrida gressu,
Mortiferam cladem, & vestigia foeda relinquit.

Quando erit, ut liceat districto inuadere ferro,
Et monstrum infandum tota depellere terra?

Ipsæ quidem hanc quæcumque animam, ne temne quod ultro
Offerimus, propiusq; preces pater aspice nostras,
Deuoteo, & turpi promitto occurrere pesti,
Et pro te mortem lactanti corde pacisci.

Non equidem, non ipse illo me dignor honore,
Nec tantum est animi, nec tantum pectore robur:
Sed tua si nobis non est auersa voluntas,
Hoc etiam sperare licet, munusq; tueri.

O me, si qua via est: sed quis me? dixit, & ore
Conticuit presso: tum secum plurima voluens,
Prosequitur: turgent procliui lumina fletu.

EDMUNDVS potuit patrijs in sedibus, inter
Cognatos, ciuesq; horrendo funere mortem
Oppetere, ut meritum superis inferret honorem.
Nos medios hostes inter, populosq; furentes,
Et caecos odijs, grauiam inter verba, tot annos
Viuimus? & frustra tanta est accensa cupido?
Nec datur ut rerum indicijs testemur amorem?

Hæc ille: & riguis oculorum e fontibus humor
Liquitur, & multo conspergit flumine vultum.

Sicut

Sicut ubi exiguo suspensos obice terræ
Mollia per prata ut fluitent leni agmine riuu,
Aggere semoto euoluis, vel tramite flexo
Perq; hortos & culta trabis, mora nulla, sequuntur,
Et circum immittunt siluis frondentibus imbrem.

Non illos tamen in longum procedere fletus,
Nec feruere diu, curarum pectora fluctu
CHRISTI passus amor: tacitus leuat ipse molestant,
Solaturq; moram: venturum deniq; tempus,
Non adeo longum. Dabitur RODVLPHE quod optas,

Et votis aderit finis, laetusq; secundo
Successu, ignosces dilatis rebus, ut optes
Plus etiam spatij pretium posuisse merendo.

Longior hora licet, breuis est, quæ talia differt.
His super, implevit magna dulcedine pectus,
Et procul emouit curas, soluitq; timorem.

Dein placidam oranti infudit per membra quietem.

Ecce autem illabens operit cum lumina somnus,
Deiunctiq; iacent sopito in corpore sensus,
Mens vigilat, cernitq; adeo mirabile visum,
Quod magis incensum caeli inflammavit amore.

Ipsæ etenim sibi iam leuior, tellure relicta,
Nescio qua præter solitum ratione, modoq;
Aëra per tenerum ferri, camposq; liquentes
Visus, & in caeli statui regione serena.

Constitit ancipiti mentem formidine pressus,
Insuetam cum lucem oculis mirantibus hausit:

B

Max

Mox tamen ad se se ut redijt, mentemq; recepit,
 Fert infra circumq; oculos : namque arduus illinc
 Angustarum humiles terrarum despicit arces,
 Et mare non spatio ingenti, fremituq; minaci,
 Quale expertus erat vada praeter feruida vetus,
 Cum ratibus quondam Hesperijs penetrauerat Indos :
 Sed parui in speciem stagni, tenuisq; paludis.
 Hinc legit igniferos orbes, & lucida templa
 Aetheris, & toto radiantia sidera mundo,
 Quae certis infixata locis, vi turbinis acri
 Tellurem circum immota statione feruntur.
 Aspicit haec alacris primo modo cognita visu,
 Omnia perlustrans oculis, gaudetq; tuendo
 Nescius, & varia stupefactus imagine rerum.

Ante alia ardescit, visusq; incurrit in ipsos,
 Caeruleum albenti signat qui limite caelum
 Circulus, & crebris totum fulgoribus ambit.
 Hunc spectat magis atque magis, secumq; volutat
 Maxima quae impressa in gyrum spectacula pandit.
 Qualia, quae viuis hominum simulacra figuris,
 Qui CHRISTVM impauidi quondam cecidere professi
 Artifices pinxere manus, temploq; sacrarunt
 ROMA tuo, Caeles ubi primum insedit Etruscus,
 CAELIVS e cuius deductus nomine collis :
 Pannonij hic sedem STEPHANO posuisti & aram.

Dumq; ea lustranti cupide miranda videntur,
 Obtutuq; haeret longum defixus in vno :

Haud

Haud procul alarum sonitus leuis impulit aures
 A tergo, & visus voces audire vocantis.
 Respicit, & iuuenem succinctum lumine multo
 Stare videt, facie insigni, cultuq; decoro.
 Aurea caesaries olli, niueusq; rubenti
 Nat color in vultu, cui primi temporis aetas
 Impubes nulla vestit lanugine malas :
 Undique diuino ambrosium decus enitet ore.
 Candida vestis erat croceo circumdata limbo,
 Et pellucenti corpus velabat amictu,
 Demissa ad suras, ubi fuluum intermicat aurum,
 Aurea collectam subnectit fibula pallam :
 Perq; humeros, volucres gemmas diuerberat aura.

Obstupuit primo aspectu RODVLPHVS, & ipsam
 Ceu tacturus humum supplex se abiicit. At ille :
 Desine : conseruum venerari absiste precando,
 Vnius imperio Domini paremus uterque :
 Dixerat. & subito erectum, dextraq; prehensum,
 In tumulum trahit, unde omnis speciosa videri
 Quis regio, & primum verbis lenire timorem
 (Nam simul ingenti cecidit perculsa metu mens)
 Incipit, & blande trepidantia pectora mulcet.

Pone omnem RODVLPHI metum, mea maxima cura :
 Namque tibi e coetu aligerum me rector Olympi
 Custodem comitemq; dedit, cum matris ab aluo
 Egrediens primum visisti luminis oras.
 Ipsius hic adsum imperio, quo dante per altum

B 2 Tendere

Tendere iter, caeliq; potes tentare recessus:
 Ut tibi magnarum pandam spectacula rerum:
 Quarum vel lux, vel nouitas, oculosq; animumq;
 Perculit, ignaros facti, sed imagine laetos.

Haec igitur, quo saepe adhibes cum lumine mentem,
 Et tecum exquirens causas, immobilis haeres.
 Cetera ceu nusquam teneant miracula caelum:
 Est via, quae superum ad sedes, & gaudia ducit:
 Ardua, sed pedibus multorum trita virorum,
 Quos Pater aeternus merito decorauit honore.
 Illa quidem, ut cernis, candenti plurima fluxit
 Lacte olim, & gemmis late stellantibus haesit:
 Sed tamen & nuper roseo signata cruore est,
 Quisquis ad haec celeri voluit contendere cursu,
 Per q; iter angustum excelsas enauit ad arces.
 Quorum etiam & viuas species, & fortia facta,
 Illorum simulatque animas donauit Olympo,
 Hoc DEVS esse loco voluit, ne deleat aetas
 Vlla, sed accendant alios pietatis amore.
 Ipse tibi, si tanta oculos lux forte tuenti
 Mortales hebetat, paucorum ex ordine signa
 Virtutis referam paucis, tu nomina tecum
 Nota virum, coramq; sacros reminiscere vultus.
 His animum arrexit dictis AQUIVIVIVS, & se
 Erigit, ut legere aduersos, & discere possit.
 Principio quam longe oculos intendis, & ora,
 Qua late undantem dant sparsa incendia lucem,

Et

Et qua prima viam caelestis semita monstrat,
 Asspice: nam DEVS est princeps victorq; laborum.
 Scilicet hanc DEVS aeterno cum captus amore,
 Non ille oblitusq; sui, vestraeq; salutis,
 Humanam in terris speciem vultumq; recepit,
 Et per saeua animam confossus vulnere fudit:
 Hanc inquam DEVS ipse viam, fiducia fortes
 Ut magis instiget, pudor ut castiget inertes,
 Primus it ante volans: immani mole grauat
 Quamquam humeris crux est oneri: quem cetera pubes
 Insequitur, quacumque celer vestigia signat,
 Nec potis ingentes gressus aequare sequendo.

Ille quidem lapides inter, perq; aspera saxa
 Ceu serpens nouus emicuit, vestemq; reliquit,
 Et tulit insignem gemmis auroq; coronam.
 Hic autem propior, saeuae dans colla securi
 Enitet, ut nube indensa cum flamma reluxit
 Vi subita, & tonitru tellus caelumq; tremiscit.

Ast illum ad terras obuerso vertice robur
 Quadrifidum, extentis pedibus, palmisq; reductis
 Ad caelum tulit affixum: velut incitus arcus
 Per nubem excussit neruo impellente sagittam.

Proximus it parua spatij vix parte relicta,
 Qui celerans iter, & socios hortatur, & ardet
 Laetus abire fuga, ruptisq; emergere vinclis.
 Huic caput a tenera sacrum ut ceruice recisum est,
 Tunc cruor admistus lacti, tunc fontibus unda

E tribus

*E tribus emicuit salientibus excita Venis.
Ille sede celsa praeceps deuoluitur arce
In medios populos, & fracto crure recumbens
Orat adhuc: sed pressa graui sub robore mala
Vtraque sanguineum dispergit in ora cerebrum.*

*Ille sibi spoliū nudati corporis alte
Ostentans, tardo releuatus pondere, tandem
Liber abit, caeloq; libens inuictus aperto est.*

*Ille autem simulacra virum, non cernis in usum
Lampadis igniferae, vincunt ut lumine noctem,
Suppeditantq; epulis flammato corpore lucem
Cum conuiuae ora infandis nidoribus explent?
Quin etiam hos praeter durus quos conficit ensis,
Cerne virum, pulchra qui maiestate decorus,
Canicie longa venerabilis, amphitheatro
In medio se se in fauces atque ora leonis
Laedere cunctantis mergit, lentumq; lacescit:
Hic tandem ferus ora aperit, dentesq; prehenso
Inijcit, ac veluti gemina sub parte molarum
Fruementum terit, ut panis formetur in usus.*

*Aspicias? hic caput abscissum, tepidumq; recenti
Vulnere, & exanimes oculos, ac morte grauatos
Se se truncus agens, manibus frigentibus affert.*

*Quis procul ille, sua redimitus mollia lauro
Tempora, quem crates subiectis ignibus omnem
Excoquit, ut purus caeli praeteruolet astra?*

Hic latebras animae pectus fera dextra recludit

Pectinibus

Pectinibus densis, curuoq; euiscerat ungui.

*Nec longe hinc fulget, quem promens tela pharetris,
In tentisq; alacer neruis, arcuq; sonanti
Appetit aduersum iuuenum globus: excipit ille
Aerataq; diu sustentat corpore siluam,
Et caelum aspectat. sunt haec solatia menti,
Dum ferri desaeuit hiems, dum detonat imber.*

*Vis ne etiam fissum in partes, scissumq; videre
Perq; minutatim lacerum crudeliter ossa,
Omnibus & membris atque artibus INTERCISVM?
Nec simplex mors illa, aut interrupta, sed acris
Tormine multiplici, & longi damnata doloris.*

*Hunc genus acre uirum sequitur, quo quisque peremptus
Supplicio, duraeq; ferens insignia mortis.*

*Namque perobstantes poenas, per vincula, per uncas,
Saxa per, & gladios, rapidaeq; incendia flammae,
Per mortis genus omne, viam sibi prodiga vitae
Pectora fecerunt, nullis conterrita monstis*

*Quae styx euomuit, nullis, quaecumque reperta
Tormenta admorunt furiata mente tyranni.*

*Hic variae confestim acies, glomerataq; castris
Agmina, sublatis ut procedentia signis*

*Longius apparent: & circum fulgure multo
Omnia collustrant: sequitur pulcherrimus ales.*

*Ipse tibi, quando est series longissima rerum,
Et satis est breuiter poenas mortesq; referre,
Summa sequens tantum fastigia dicere pergam:*

Tu

Tu geminas conuerte acies, quocumque docentem
Conuertam digitum memoriq; ea mente reconde.

Huic oculi effossi, dentes huic ore reuulsi:
Auribus hic caruit geminis, hic pollice dextro:
Huic cecidere manus, & iniquo vulnere nares:
Hic tunsus saxo: hic specula deiectus ab alta:
Hic trabe suspensus recta, manibusq; volutus,
Implicitusq; pedes, haerentis pondere molis
Tenditur, & toto distentus corpore crescit.
Ille fame absumptus perijt, miseroq; labore
Nudatis oculis teneri munimine valli.
Hic virgarum inter crepitus cadit: ille securi
Obuius ancipiti, fulua procumbit arena.
Hunc lingua execta, succiso & poplite, trunco
Corpore, carnifices non irrisere dolentem,
Sed doluere alta ridentem mente dolores.
Per medium huic cuneus, praefixa huic cuspide contus
Et ferrata sudes abiit: illi ensis adactus
Per latus, & calido fluxerunt sanguine riuus:
Huic stimuli admoti: caesis lacer undique membris
Hic iacet: ille feris auibus data praeda, lupisq;
Viuus adhuc torto sublimis fune pependit.

Maxima pars malis auidarum obiecta ferarum,
Quarum viua, nefas, vino sunt condita busto,
Membra hominum. Haud desunt, argutae lamina ferrae
Aspera quos medios in partes diffidit ambas.
Sunt etiam in quorum bacchatus corpora tortor

Vitales

Vitales nexu ferro rimatur obunco
Nuda per exectam diducens viscera pellem.
Sunt quibus intortum valide per terga flagellum
Horrendis cruciata modis, costasq; patentes,
Saeuus agit licitor, Sanctorum & sanguine pastus
Vix patitur spectare oculis, quae vulnere fecit.
Quid memorem admorsos colubris, tactosq; veneno?
Quid piceo extinctos fumo, tardosq; vapore?
Quid congesta per os liquefacti pondera plumbi
In ventrem, & calido distentas flumine venas?
Quid laceros artus, aequataq; vulnere membris,
Membraq; victa malo? quid presso gutture fauces
Elisas laqueo? telo quid fixa tenaci
Pectora? & exeso putres in corpore vermes?
Sed nec cuncta licet paucis percurrere: nec sunt
Omnia clara procul spectantibus: aspice summa
Ora virum, densosq; humeros: huc dirige gressum:
Victricem aspicias diuerso funere gentem.
Pars rapido submersa mari, pars stipite fixa,
Pars pice, pars oleo, liquentis & unguine cerae
Perfusa, admotis facibus, lamnisq; perusta,
Aurea cum volucris penetravit ad astra fauilla.
CHRISTI monstrat amor: cuius pietate per ignem
Corpus agens, animis aeternos depulit ignes.
Pars autem capite auulso, truncoq; iacenti,
Se velox tulit ad superos: quae plurima turba est:
Et caelum gaudet terra mutasse relicta.

C

Quodq;

Quodq; magis mirere, pari vestigia figit
Femina virq; gradu, cursumq; imitata virorum
Virgineis subnixâ choris volat aemula virtus.

Illa inter rapidasq; rotas falcesq; minaces,
Turbinis in morem constanti pectore virgo
Vertitur, at radij & falces in fragmina longe
Dissultant, subit illa celer caelestia templa.
Nos Patris admonitu caeli qui praesidet arci,
Corporis exuvias sublimi in monte locamus.

Illa, vident, vix vi ramis utrinque retractis
Arboris ad terram geminae, ut cœcuntia primum
Inter se capita actutum in diuersa ferantur,
Tenditur, imposita & viticulis suspenditur alte.
Hinc simul atque illinc sunt brachia forte remissa,
Atque illam ad caelum discerptam susculit arbor.

Aspice, pro CHRISTI, & pro virginitatis amore
Sancta puellarum quot millia (namque monet res,
Et virgo, tanti princeps castissima coetus,
Regia progenies) saeuo sacra corpora ferro
Obijciunt, certaeq; parant occurrere morti.

Sic CHRISTI exemplum, & vestigia magna secuti,
Permisti que viris pueri, castaeq; puellae,
Supra annos, corpusq; (animos sensusq; viriles
Namque gerunt) animas in aperta pericula mittunt.
Pro se quisque viam dum celso affectat Olympo.
Omnibus his mortisq; metum, crudiq; doloris,
Vulnera dum spernunt, & coeptis grandibus instant,

CHRISTI

CHRISTI extinguit amor, caeliq; immensa cupido.
Fortibus hinc in bello animis, & viribus usi,
Inq; fugam hostiles penitus vertere cohortes.
Morte obita insignes natali in funere natos
Est matri fleuisse pudor, meminisse voluptas.
Gloria natorum, & pietas, aeuq; futuri
Spes non vana orbam lenit solamine dulci.
Gaudet enim decoris pretio, vix ulla tulisse
Damna putans: paruoq; emptos gratatur honores
Aeternos. SED ET ipse labor pulcherrima merces.
Hinc illi horrentes fascēs, saeuasq; secures,
Et gladiatorum acies, ardentumq; ora leonum,
Quaeq; suis pascant flammaram incendia membris,
Nil metuunt. FIT clara magis post vulnera virtus.
Ignibus e medijs veluti magis emicat aurum.
En pietas, & casta fides, en fida piorum
Pectora: quos etiam in vita subiere labores?
Lanigeris pecorum male tecti pellibus, inter
Concaua saxorum condebant squalida membra,
Et latebras nemorum & montes siluasq; colebant,
Omnibus affecti aerumnis, rerum omnium egeni,
Afflicti, vitam in tenebris sine honore trahentes,
Digna quibus nec terra fuit, nec degener aetas.
Vinculaq; plagasq; & caeci carceris antrum,
Et turpes ignominias, & barbara iussa
Insuper experti, & stolidi ludibria vulgi.
Omnibus his feruet studijs, hoc semita lucet

C 2 Ordine,

Ordine, qua longe ad caelum per lacte natantes
 Purpureum it campos agmen, niueumq; rubore
 Aethera conspergens, inuitat lumine terras.

Et dubitant homines imitari haec facta, virosq; ?
 Nec stimulos adigit pietas? nec sensibus ignem
 Implicat illustris virtutum diditus ardor?
 Nec caelum incendit vires? nec gloria mentem
 Spe tollit? Moniti ab tandem meliora sequantur.
 Non faciles ad caelum aditus, portaeq; patentes.
 Luctandum calle angusto, rectoq; petendum
 Limite, qua paruum demonstrat semita limen.

Sed tamen haud retro cedendum, animisq; cadendum:
 Vincit iter labor & constantia: praemia mentem
 Sollicitant, rectiq; animis incussa voluntas.
 Fit via vi, DEVS in partem venit ipse laborum.

Haec dicens, simul accendit, simul aspexit ipsum
 RODVLPHVM, ille autem iam dudum immota tenebat
 Lumina defixus: noua res oblata tuentem
 Abstulerat, vetuitq; alio conuertere visum.
 Namque videbat uti madefactum caede recenti
 Staret iter: nec parua manus cruciatibus acta
 Innumeris, laetam ad summi penetralia regis
 Se se ageret, diriq; una monumenta doloris,
 Atque obitae ferret mortis clarissima signa.

Ecce illis aures ferro terebrantur acuto,
 Perq; ignem densa eieciunt caligine fumum,
 Striduntq; incensae. Virgae illis terga, genasq;

Concidere

Concidere truces. Tum sacra in veste sacerdos
 Protrahitur, festisq; urbem concursibus implet
 Turpi impostus equo, manibus post terga reuinctis,
 Ingenti clamore hominum, qui illudere capto
 Certantes, rabidi in caelum conuicia iactant.
 Hic abit, ex aede atque ipsis diuulsus ab aris.
 Illum etiam saeuo resupinum in robore, palmasq;
 Atque pedes tractum digitis nexuq; rotarum,
 Membrorum ut laxis corpus compagibus omne
 Diffuat, & torto soluantur pectore crates,
 Cernere erat. Facuit nudo porrectus in antro
 Et capite, & tergo iuuenis, cui vincla retentant
 Et vexant sublime pedes: non ulla dolorum
 Nec mora, nec requies. sunt, & qui corpora tardae
 Imposuere trabae, ut media raptentur in urbe
 Summum ad supplicium, verrentes vertice terram.
 Nec procul infelix arbor sed morte beatos
 Felici factura viros, gladijque cruenti
 Visuntur, iuxtaq; ignes: nec desit aquae uis
 Flammifera, aerato, vulsas e corpore fibras
 Exceptura lacu: longis hastilibus horrent
 Praefixa hinc capita: & suspensi compita circum
 Informes artus, & membra fluentia tabo.

Aspexit haec oculis AQUVIVIVVS: & simul omnem
 Huc transfert curam, suspensa mente: nec audet
 Compellare ducem, rerumq; exquirere causas:
 Nec latuit. Prior ergo illum, quando impedit altus

Verba

*Verba pudor, tacitoq; loquens reuerentia vultu,
Aliger optatis compellat uocibus vltro.*

*Quid tecum RODVLPHE agitas, tacitusq; sub alto
Corde premis, miranti animo quae cura recurſat?
Fare age. nam quae res oculos ignota moratur?*

*Haec ait. ille autem contra vix lumina tollens
Non ausus contra praeclari signa decoris
Et diuina oculis mortalibus ora tueri,
Respicit, & subito demissa fronte profatur.
O demisse mihi caelo fidiſſime custos,
Quo monstrante viam haud facilem, vitamq; moleſtam
Ingreſſus, finemq; viae, vitaeq; laborum,
Et placidam poſſe haud verear reperire quietem.
Cetera quae libuit toto hoc ſpectacula tractu
Poenarum indicio, ac proprijs exponere rebus,
Omnia praecepta, & certis mihi cognita ſignis.
Hoc ſuper eſt unum. Quo rorat ſanguine callis
Haud dudum effuſo? nouus hic quis in aethere fulgor?
Quis chorus ille virum cogit laetiſſimus agmen?
Aliger haec contra. Quaeris tibi nota tuorum
Gaudia, & aeterna multorum laude triumphos,
Qui dulces monitus, & fortia facta ſecuti
Saeua per exitia, & totum vulganda per orbem,
Inſigni exemplo veteres virtutibus aequant.
Haec odia, has iras, haud dudum exercet iniquis
Supplicijs, non orbe magis, quam more, beata
Diſſitus Italia, & ritus genus omne perofus*

Romani,

*Romani, Sanctorum ardet dum caede Britannus.
Tanti cauſa mali furiarum concita monſtris
Femina, & iniuſte regnandi accenſa libido.
Hos autem DEVS elegit, qui fortibus auſis
Romani decoris cauſa, patriaeq; ſalutis,
Et mortem, & poenas grauiores morte, tulerunt.*

*Hos ne igitur, meus EDMVNDVS, fortisq; BRIANTVS,
SERVINVSq; , ducesq; alij, duxere triumphos?
Excipit exultans AQVIVIVVS. O noua priſcae
Virtutis, veniens quae olim mirabitur aetas,
Exemplum. O felix pietas: o fortia fratrum
Pectora, quos CHRISTVS tanto eſt dignatus honore.
Nos animae indecores, & tantum magna volentes
Linquimur, & fruſtra longinquas venimus oras.
Talia dicentem, & fletus lacrimasq; cientem,
Aliger his ſubito ſolatus vocibus, inſit.
Magna quidem, ſed iuſta cupis. Jam corde timorem
Mitte omnem, magnisq; para te magne periclis:
Namque tibi DEVS oranti ſuccedere votum
Annuit, & noſtro clemens haec nuntiat ore.
Non adeo multi fulgebunt ordine ſoles,
Cum tandem ſocijs aliquot comitatus Olympum
Aduenies felix, non uno vulnere victor:
Quodq; animo venerare, olim mirabere laetus,
In partem vos tanti operis, laudiſq; receptos.
Ipſe ego te celſo ſublimem in limine ſiſtam,
Et ducam ad ſummi conſpectum Patris, & ora.*

His

*His dictis calefacta nouus per viscera sensus
 It iuueni, tacitumq; implerunt gaudia pectus:
 Iamq; ardet tanto meritas pro munere grates
 Dicere, sed trepido lingua haeret sicca palato.
 Vna igitur dum multa parat, dum pectore verba
 Promere molitur, mediaq; in voce resistit,
 Nuntius interea liquidos discindere nimbos
 Visus, & in caeli media se condere luce.
 Illi autem somnum rupit, pauor: & simul ut mens
 Reddita, & ut vigiles rediere in pristina sensus,
 Attonitus diuina animo monumenta reuoluit,
 Mox etiam duplices tollens cum lumine palmas
 Laetitia ingenti, lacrimis ita fatur obortis.
 Audisti tandem Omnipotens mea vota: tuorum
 O numquam frustrate preces, si brachia caste
 Tendantur, summoq; Patri quaerantur honores.
 Non ignarus eram, nostris qui sensibus ardor
 Sederat, aetheriae libatum e semine flammae,
 Iam dudum: ut tandem sperata in morte residat,
 Cum sanguis fluet exultans: rebarq; futurum
 Hoc etiam: neque enim mentem spes addita inanis
 Pasceret, aut surda orantes auerteris aure.
 CHRISTE faue, votumq; ingens feliciter exple.
 Atque haec visa volens promisso munere firma.
 Adde unum: namque hic vnus mihi denique restat,
 Optatisq; locus: quaeso hoc super omnia: ne me
 Tanto oneri aptare, aut pigeat formare ferendo.*

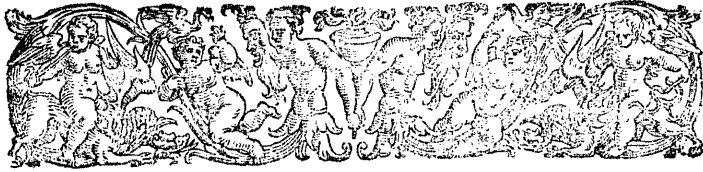
Hoc

*Hoc tua te exoret pietas, & Virginis almus
 Matris amor virtusq; virum, victricia quorum
 Bella suis distincta notis, & signa, trophaei
 In speciem, nonnulla fuit mihi causa videndi.
 Haec ubi dicta dedit consueti ad munera surgit,
 Nec dubius moniti, nec spe laetatus inani.*

F I N I S.

D

FRANCISCI
BENCII

QUINQUE . MARTYRVM
LIBER . SECVNDVS

EC minus interea curis urgetur,
& omni
Intentus vigilat studio, quo tempore
primum
Expectata dies aderit, ne sera more-
tur

*Segnities, sed carpat iter, parere paratus,
Quod primum aeterni monstrabunt iussa Parentis.
Hoc agit assidue. Et quamquam timor omnis, & omnis
Maeror abest, mulcentq; pio solamine mentem
Quae puer aetherius volucres mandata per auras
Rettulerat, non cura tamen de pectore cessit
Pulsa omnis, stetit illa prior, sed visa priori
Altera, nec lenior, succedere. Tempore ab illo*

Se magis

*Se magis atque magis, certa ratione, quod instat
Accingit prudens operi, ne forte laborum
Improvisa animum facies inopina ve turbet.
Haud aliter miles saevis eductus in armis,
Frigoribus medijs, & tempestate sequestra,
Cum pacem componit hiems, cum bella quiescunt,
Nec tuba committit dubiae certamina pugnae,
Ardet in arma furens, viresq; exercet, & hostem
Praecipit, & se se fingens ad proelia, tentat.*

*Haec manet: haec animo dudum cura omnibus una
Insidet eiectis: non illum splendida rerum
Praemia, non tangunt luxus, non lubrica regna,
Non tellus quod monstrat opum, quod iacet honorum:
Quos levis e nebula genuit cum ventus inani
Plausus hians circum, ventosaq; gloria pascit.
Quin secura quies, & mens sibi conscia recti
Nil metuit, memoriq; animo non ulla resedit
(Qualia multa homines fragili patiuntur in aeuo)
Culpa grauis: namque ipse olim simul audijt omnem
Oratus veniam, dextraq; & voce sacerdos
Rite dedit, nexusq; libens, & vincula soluit.
Nec tamen abstinuit lacrimis, luctuq; pepercit
RODVLPHVS, seq; ipse ultro incusavit, & ultro
Corpore supplicia expendit, veterumq; bonorum
Oblitus (contemnit enim, calcatq; premendo)
Non tantum cumulare nouis, sed vincere certat.
Non secus ac spatium cursor campoq; supremo,*

D 2 Cum

*Cum propior meta est, magno certamine tendit
Certus iter, pedibusq; locum superare priorem
Nittitur, & totas depromit pectore vires.
Ilicet: & cursu nunc hos, nunc praeterit illos,
Nec victos numerat, sed praecurrentibus instat.*

*Ergo ardens animis se se ipse hortatur, & omne
Virtutum specimen factis ingentibus aequans,
Nil veluti gessisset adhuc, rebusq; gerendis
Effugeret tempus, sudat magis, omniaq; arma
Aduocat, & iam nunc caelestum aucturus honorem,
Caelestum ad morem studio se format, & usu.
Nec mirum: defixi haerent in pectore vultus,
Plurimaq; & mortis, magnae & pietatis imago
Magnanimum heroum, CHRISTVM qui propter acerbo
Iudicio oppressi quondam, qui plurima passi
Vulnera, temnentes animam, vitamq; perosi
Cum viuis licuit caelum sperare merendo,
Seruauere animam, laeta & per saecula vitam
Emerere aeternam. Quid non mortalia sancte
Pectora cogis amor, sanctiq; afflator amoris
SPIRITVS, ut mentem monitis maioribus urges
Terras despicere, & votis praesumere caelum?
Famq; dies non longe aberat, quam numinis alti
Nuncius est certo monitu praedicere visus:
Et diuina suum poscunt oracula finem.
Nam DEVS e folio stellis radiantibus apto
Qui mare, qui terras, caeliq; decemplicis orbes*

Aeternis

*Aeternis mouet imperijs, dextraq; potenti
Rectores hominum regit arduus, & premit ipsa
Corda agitans, laxasq; volens immittit habenas,
Affuit, & coeptis impleuit vota secundis.*

*Tempore namque illo, socios Europa per Indum
Quos longe dimisit agrum, ut mansuescat arando
Terra olim infelix, & iaculo semine surgat
In segetem, grauiorq; aeuo, & pietate regebat
Lysiadum e populo VINCENTIUS: hoc DEVS uti,
Si quid erat, socios humana voce moneri
Quod cuperet, solitus velut altae interprete mentis.
Ipse igitur, quoniam rector sic admonet orbis
Ut promissa viam inueniant, quae pectore verset
Consilia ignarus, sacris iam rite peractis,
RODVLPHVM pariter, pariterq; accedere iussit
ALPHONSVM, illustri genitum de sanguine Iberum,
PACECCVM ALPHONSVM, quo non felicius alter
Indorum mollire animos, & flectere dictis.
Conueniunt gemini, geminus queis mentibus ardor,
Queis amor vnus erat, dubijs quos poscere rebus
Consilium prudens VINCENTIUS. Hic vbi primum
Et caput, & pectus, diuersaq; brachia signo
Muniuere CRVCIS, VINCENTIUS incipit ipse.
O socij: neque enim vobis incognita nostra
Mens vnumquam, nostro ve latent sub pectore sensus:
Et merito: nostrae quoniam pars maxima curae
In vestros translata sinus secura quiescit.*

Accipite,

Accipite, huic animo (si veris pectora numen
Exoratum implet, nec abest fiducia rebus)
Aspirante DEO, quaenam sententia conslet,
Et nostris placide monitis aduertite mentem.

Jam tandem est aliquid nostrum impendisse laborem
His terris: nec friget opus: sit gratia rerum
Cunctarum auctori, nullas qui luminis oras
Deserit expertes, sed caeli e vertice fulgens
Lux mundi, aeternae fons idem lucis, & orbem
Irrigat, & sanctum per terras diuidit ignem.

Nam quamquam Mogorum ad fines, Gangeticaq; arua.
Ut memoras, RODVLPHE tibi labor irritus omnis
Effudi dudum, & rapidis tot visa profundi
Verba Notis: tamen, & socijs, quos aequor Eoum
In varias partes, diuerso & nomine terras,
Distractos rapuit, patuere ingentia nuper
Ostia, qua primum diuinae pignora legis
Admitti, & sanctae potuere exordia vitae.
Mitto ea, quae quondam CHRISTO duce facta feruntur
Cottiana in magna, & vasta regione Maluci,
Taprobanae, & Solore, & Tanaae, portuq; Sinarum,
Caulaniqu; agris, & littore Bazaini:
Qua se se vel Gangem extra, vel condidit intra,
Et certo innumeras distinxit limite terras,
India, quae patrios certans dediscere ritus
Sacrorum, legesq; nouas addiscit, & artes.

Nunc etiam, laetamur enim, gratesq; Parenti

Diximus

Diximus aetherio, disuncta ab Iaponis ora,
Cuius in Europam (fama est) hoc denique saeclo
Nomen ijt, vera tandem iam lege recepta,
Diuinisq; sacris, magnorum nomine regum
Ipsi etiam illustri regum de sanguine creti
MANTIVS & MICHAEL sacram mittuntur ad urbem:
Par iuuenum egregium: totidem comitantibus ultro.
Quos socios aetate illis, studijsq; propinquos,
Proxima nobilitas concordi foedere iunxit.
Illi ad Pontificem summum, sanctumq; Senaturn
Legati, agnoscent iustis qui legibus orbem
Temperat, & caeli dispensat munera terris:
Oblataq; fide, magni mandata Parentis
Accipient, quaerentq; suis oracula rebus,
Optatisq; diu desigent oscula plantis.

Haec inter, nimia mentem dulcedine captus
Non tener ALPHONSVS vocem, sed talibus inquit.
O quanto excipiet venientes laetus honore,
Qui super Oceanum, imperium, super aethera famam
Protulit, insignis regno, & pietate PHILIPPVS:
Quam festo populi plausu fremituq; secundo,
Nobilibus speciosa in equis Hispana iuuentus?
Immo illos quanto accipiet pia ROMA paratu,
Et pulchrae Italiae procures, quanta, oppida & Vrbes,
Laetitia, RODVLPHVVS ait: quam debita patres
Purpureos, patrumq; decus, columenq; piorum.
GREGORIVM, celebri in consessu gaudia tangent,

Cum

Cum sacra vix notas admittet ad oscula gentes,
 Seram progeniem, natam melioribus annis.
 Ut cupiet tali in conspectu claudere vitam,
 Longacui repetens Simeonis nobile carmen?

His dictis, sequitur VINCENTIVS. Ergo age quando
 Tam faciles rerum euentus, numenq; propinquum
 Dant animos, placidusq; rates vocat Auster in altum,
 Quod superest, tentemus adhuc, flatuq; secundo
 Plena peregrinum mittamus vela per aequor.
 Ipse aderit, cursumq; reget, qui saepe vocatus
 Accelerare iubet, validisq; insurgere remis.
 Cetera cum dabitur. Jam, quod nunc instat, agamus.

Haud procul hinc colitur non longo margine terra,
 Quam geminae claudunt angusto littore fauces,
 Et modico dirimunt spatium: nam proximus urget
 Idalcanus atrox, qui dudum hanc regibus, oram,
 Lysiadum, firmans hoc pacem pignore, cessit.
 Terra brevis, sed enim pagos fecunda frequentes
 Extulit, & plenis habitata mapalia villis,
 Salsethim illarum e numero dixere priores.
 Ipsa autem quamquam deserta atque horrida quondam
 Squalebant regio, duris possessa colonis,
 Paulatim tamen humano mollescere cultu
 Coepit, & ingenium ciues fregere superbum.
 Haud equidem ignoro vobis haec cognita, quorum
 Tu quoque (nam memini) pars magna ALPHONSE fuisti:
 Sed non omnis adhuc admoto cessit aratro,

Aut

Aut iactata sinu suscepit semina terra,
 Et sentes, gravidas inter nascuntur aristas:
 Has socij superum auxilio defendere, at illas,
 Ne tenerae officiant segeti, conuellerere pergunt.
 His ego te (tua namque mihi pietasq; fidesq;
 Et rerum spectata usu prudentia maior)
 Praeficio RODVLPHE pater. Tu coepta tuorum
 Praeceptis, precibusq; iuua: grandescere fetus
 Ut valeant, fructusq; feros mollita colendo
 Abijciat tellus, commissaq; semina sulcis
 Accipiat, quae post magno cum fenore reddat.
 Sic Pater Omnipotens, sic nostri nominis auctor,
 Adiutorq; operis faciat, coeptumq; secundet.

Dixerat. Hic oculos prudens demittit, & ora,
 Et varios dubio persentit pectore motus,
 Nec potis est ullam RODVLPHEVS mittere vocem.
 Mens patet in vultu, cuius sensa abdita fidi
 Ut legerent oculi, quemquam nec fallere possent,
 Iam rubor in tacito depinxerat ore pudorem.
 Nempe oneri imposito succedere, rursus & ipsum
 Detrectare timet: vires hinc ferre recusant:
 Hinc scelus esse putat diuinae obsistere menti,
 Quam pater effatur. Non huc se protinus, aut huc
 Dat totum, at paribus momentis inter utrumque
 Se medium tenet: ancipitem VINCENTIVS illum
 Protinus agnoscit, placide sic deinde locutus.

Quid dubitas? rapiuntq; animum in contraria sensus?

E

Fide

Fide DEO: DEVS ipse iubet: tu accingere iussis.
 Quin ego, namque illa, ut vereor, te cura remordet,
 Et metuis, ne imposta, humeros gravitate fatiget,
 Et premat, atque unum cogat succumbere moles:
 Hunc tibi, non animi, aut magnae virtutis egentem,
 Quem penes & rerum fuerit tibi certa tuarum
 Verborumq; fides dubijs spectanda periclis,
 ALPHONSVM adiungo. Tu casus utere in omnes.
 Ite alacres. RODVLPHE ducis tu suscipe munus.
 Sed magni tu in partem oneris concede, tuisq;
 Consilij ALPHONSE leua, & partire laborem,
 Atque opere in tanto fratrem complectere frater,
 Quem vos cumque olim ad finem pia coepta vocabunt.
 Spero equidem, medium vobis se se offeret ille,
 Cuius honos numenq; uno vos nomine iunxit:
 Et fore dixit enim, nec spe deluserit umquam.
 Haec ait, & valido firmavit robore mentem,
 Et simul amborum dextras utrinqueprehendit,
 Coniunxitq; acres animos, & fida duorum
 Pectora: nec lacrimis caruerunt ora profusis:
 Haud certum satis, an dulci pietatis amore,
 Excitae, an necis indicio, cladisque futurae.
 Tum vero ut primum fletus stetit, & noua surgunt
 Gaudia, RODVLPHVVS, non pugno, aut deprecor, inquit,
 Ista pater: quamquam ista humilem satis ardua terrent
 Iussa, nec infirmae possunt ad fortia vires.
 Quippe tui cum sensa animi, cum verba loquentis

Accipio,

Accipio, mentemq; DEI, Vocemq; recordor:
 Non parere, nefas. ergo & praecepta faceffam,
 Succedamq; oneri: patiar tentare laborem,
 Quem facile ut perferre queam, sperare iubetis,
 Tu monitor, socius fortissimus, & DEVS auctor.
 Fungam alios etiam socios, VINCENTIVS addit,
 Expertos terrae ac gentis, rerumq; ministros,
 Quaelibet ausuros olim tentare pericla.
 Audistis quot dudum ingens virtute, pijsq;
 Ardescens odijs, & iusta concitus ira,
 Impia templa deum, turpesq; euerterit aras
 Ignibus iniectis BERNVS (iam iusserat ipsum
 Acciri BERNVM) hunc vobis optate volentes,
 Nec spero indecorem. Ne tu comes ire recusa
 BERNE, volet quascumq; pater te adducere terras
 RODVLPHVVS: tentanda licet foret ardua mortis
 Alea, & effuso migrandum sanguine vita.
 Perge libens: pulchrisq; DEI quae nomine dantur
 Consilij pare, Numquam te candida fallat
 Parentem pietas: narrabis proelia victor.
 Ille sub haec alacris. Tibi iam spectata voluntas
 Nostra, reor: quaecumq; tuae sententia menti
 Certa sedet, sedet & nostrae: stat velle, quod optas:
 Nunc, olim, quaecumque mihi mandata dabuntur,
 Sit modo par animo praesens in corpore virtus,
 Hauriam, & immemorem (diuino numine fretus
 Spondeo) me nemo suscepti muneris umquam

E 2 Arguet,

Arguet, aut vitae cupidum, mortisq; timentem:
 Non vani decoris studio, non laudis amore,
 Sed parere tibi mens est. sic futur, & ipsum
 RODVLPHVM venerans dextra petit: & simul omnes
 Complet lactitia, ut iuuenem videre paratum
 Ire viam, & vero testantem gaudia vultu.

At tibi, ne ignores, quam tu non rere propinquam,
 Ignotam sed BERNE paras inuadere terram,
 Vicinam, notamq; adeo, quae plura tuorum
 Indicijs impressa pedum. vestigia seruat,
 Salsethim edico, RODVLPHVS dixit: An illuc
 Ibitur, exclamat laetanti pectore, BERNVS,
 Nos ubi (pro miseri, quis tantus mentibus error?)
 Mutorum delubra palam, simulacraq; diuum
 Fregimus, & fumo inuisas inuoluimus aras,
 Et circum iniecto late populauimus igni?
 Quin etiam, immanem candenti corpore vaccam,
 Cui (scelus) effusis precibus, sacrisq; litabant,
 Strauimus, & caeso vellentes viscera ventre,
 In labrum solido positum de marmore, templi
 Pro foribus, quo se facturi sacra lauabant,
 Mersimus, & sanie fontes turbauimus atra.
 Nec quicquam miserae, turpi cum funere foedat
 Ora deum, cum maesta suas madatur ad aras,
 Profuit, assuetam multorum in vota vocari
 Cultores damnasse suos, templumq; vetustum,
 Atque aram ornatam pietis habuisse tabellis.

Concidit

Concidit haec, calidum expirans de pectore flumen,
 Ipse autem hanc tali sacraui sanguine dextram.
 Leniter hic risere Patres, & libera verba
 Murmure, & assensu laeto vultuq; probarunt.
 Ille autem exultans animis, non immemor acti,
 (Sic DEVS, & iustus mentem furor incitat, atque
 Ingentes agitat motus) aperitq; futura
 Inscius, & stimulos vltro currentibus addit.

O mihi si indignum sceleratis detur honorem
 Tollere imaginibus, cultusq; abolere nefandos:
 Ipse licet pretium sanguis foret: haud mihi tanti
 Sanguis erit: stabunt, mihi credite, praemia paruo
 Magna patres. CHRISTO numquam reddentur honores,
 Monstra quibus gaudent multos impune per annos,
 Quae Pater omnipotens, Stygias detrusit ad umbras?
 Non ego iam tantis in rebus ponere vitam
 Vulneribus dubitem crebris, & funere saeuo,
 Foeda deum dum sacra ruant. Hoc vincite patres,
 Hoc prohibete nefas. Numquam se tota dicabit
 Salsethis propriam CHRISTO, positaq; nitebit
 Illuue, numquam maturis frugibus aestas
 Adueniet, nostro madeant ni sanguine campi.
 Vsque adeo, agricolae nullum laeto ubere semen
 Terra fouens trudit, frumentiq; elicit herbam,
 Ni prius abiectum penitus gremioq; sepultum
 Excipit, & clausum tenebris putrescere cogit.
 Exoritur moriens, & casu tollit ab ipso.

Far

Far animos, longoq; solet pubescere leto.

O socij, CHRISTO magnum est addicere vitam:

Sed CHRISTI similem pulchrum est accersere mortem:

MORTE alijs quaerenda salus. Haec fatur: & ignis

Ex oculis, totoq; ardor absistit ab ore

RODVLPHVM incendens, memori qui pectore versat

Quae dudum in somnis audire & cernere visus.

Hinc stupet ad BERNI monitus, sensusq; loquentis

Excipit, & premit: attonitus, quo pondere numen

Vergat enim, tacet, & tacitus ventura reuoluit.

Ipsse etiam obstupuit VINCENTIUS, omnia secum

Haec repetens animo, verbisq; haec insuper addit.

Macte pia virtute Pater. DEVS approbet omen

Consiliumq; tuum, & coeptis ingentibus adsit:

Vt fera relligio, quae duro ut robore quercus

Insanum tulerat caelo caput, & procul omnes

Inuoluens campos horrenti obtexerat umbra,

Abstuleratq; diem, sed nunc & vertice nutat

Aërio, & cladem metuit, casumq; minatur,

Et tremefacta labat, iam tandem concita vestro

Concidat impulsu, & summam det lapsa ruina,

Ac volucres euulsa Notis verratur in auras:

Puluis ut ingenti rapuit quem turbine caelum.

Nunc adeo, Socij quoniam iam tempus ageres,

Ne quemquam impediatur segnis mora, iussa parate.

Ipsse duos (duo nam defunt, si hoc quaeritis unum,

Explendum ad numerum, quem mecum mente peregi,

Quo

Quo gaudet DEVS ipse etiam, quem saepe sacrauit)

Praeterea inueniam nostro de corpore lectos:

FRANCISCOS ambos, aetate & moribus ambos

Praestantes, celeres ambos ad signa monentum,

Vt similes animis, sic nomine: quos tamen inter

Nominis haud nullum discrimen: maius in ipsis

Muneribus, gradibusq; sacris. ANTONIUS alter

Dicitur, alterius cognomen ARANEA genti:

At prior ille, aris meritos imponit honores

Dona ferens: parat ille aras, & dona ministrat.

Vos quinque, exigui numero, sed viribus vsi

Illijs, atque opibus fidentes, quo duce quondam,

Vnus, mille virum, victor, duo, millia dena

Praecipiti conuersa fuga videre ruentum,

Ibitis, ut solem terris lux crastina reddet:

Protinus aduentu vestro, & virtute, piorum

Aucturi numerum, & decus immortale parentis:

Ipsse comes non vsquam abierit, coeptosq; labores

Respiciet Pater omnipotens, opibusq; iuuabit.

Dixerat. hic uno surgentes tempore cuncti,

Sedibus unanimes petierunt templa relictis.

Iusso mox operi instabant, abitumq; parabant.

Ast ea dum socij: forti dum pectore magnis

Consilium de rebus habent, auditq; videtq;

Nescius humanis medium qui se inserit actis,

Vt rerum auertat laetarum exordia Phorbis,

Praedator Phorbis, nigrantum ex agmine fratrum,

Quos

Quos olim aggressos caelo conuertere tela
 In magnum scelerata DEVM furialibus ausis,
 Dux bonus aligerum, quibus & sententia menti
 Visq; animo melior, densis circumdatus alis
 Ingenti clamore fugam celerare coëgit,
 Tabificum genus, & toto detrusit Olympo.
 Illa erat horridica Phorbis de gente, superbus
 Indorum exitio, veri quos numinis olim
 Ignaros, similesq; vagis, pastore relicto,
 Extra septa ouibus, nemora inter deuia traxit.
 Pectoribus miserorum inhians, & mentibus haerens.
 Nunc tamen obscuro eductam de carcere praedam,
 Et tuti gregis ad caulas laeto agmine versam
 Et videt, & simul inuidia tabescit, & ira:
 Praeteritiq; memor frendit, metuitq; futura.
 Quin etiam furtum ut seruet, praedam ve receptet
 Faucibus extortam, insidias explorat, & idem
 Instruit, atque omnes aditus, omnemq; pererrat
 Circuitum, Indorum leuitas si forte virum quem
 Impulit, ut demens referat vestigia retro,
 Atque illum ad mortem prono rapit improbus Orco.
 Ac veluti rabies postquam vesana leonem
 Exigit, ille truci fremitu fera pectora rumpit,
 Et gregibus violentus obambulat, omnia visu
 Saevo obiens, quaerit quem deuoret. Hic ubi fortes
 Conuenisse viros conspexit, & auribus hausit
 Colloquium, sibi cum dura fore proelia gente.

Augurat,

Augurat, iniustoq; timet ne protinus omni
 Excidat imperio, nec sit spes ulla regressus.
 Ac primum tristi confectus vulnere mentis
 Constatit exanimis: rabida tum concitus ira,
 Saucius ut quadrupes huc lumina torsit, & illuc
 Turbida, & horribili spumas agit ore cruentas:
 Et mistam eructans taetro cum sulphure flammam,
 Tartaream intendit vocem, & sic ore profatur.

Heu genus inuisum, & coeptis contraria nostris
 Consilia, atroces animos, & nescia vinci
 Corda hominum, quos longinquae terraeq; marisq;
 Tot spatia emensos, duris tot casibus aëtos,
 Non auri communis amor, non laeta voluptas,
 Non blanda ambitio, nec honorum pulchra cupido,
 Sed nostri perculsa odijs, stimulisq; malignis,
 Ira vetus, longe male fida ad littora vexit:
 Nos procul ut regno excussos, caeloq; fugatos,
 His etiam exturbent terris, ac littore pellant,
 Dum leges alias aduersaq; nomina nobis
 Inferere, atque homines cupiunt intrudere coelo.
 Nec mihi, nec socijs, eadem quos subdita cordi
 Flamma coquit, maria & terras versasse, virosq;
 Huius in exitium gentis vertisse, tot undis
 Hausisse, & scopulis, saeva tot caede peremptos
 Demisisse neci, & stygias excisse cateruas
 Profuit: in cassum tanti cecidere labores;
 Namque aucti semper numero, & virtute priores,

F

Finiri

Finiri non morte queunt, mergi ve profundo,
 Nec victi dextras tendunt, sed proelia contra.
 Pro dolor: in templis olim stellantibus ortos,
 Luce noua, dignosq; DEI queis cederet aula,
 Terrea progenies, limoq; educta, lutoq;
 In terram reditura suam, contemnit, & audent
 Mentibus aeternis morituri obsistere talpae?
 Forsitan & sperant longo certamine palmam.
 Tendimus insidias, eludunt: fallimus, artem
 Agnoscunt: manibus comprehendimus, elabuntur:
 Sternimus, exurgunt: oneramus pondere, laeti
 Exiliunt: terra obruimus, ceu semina crescunt.
 Quod genus hoc hominum? quibus exercetur in armis?
 Scilicet arte artem superat, vim viribus exit.

Nos autem. & posthaec conantem dicere plura,
 Flumen uti angusto tumefactum gurgite fauces
 Obstruit, ira vetat: turbata mente resistit,
 Plus vultu, quam voce loquens: rabiesq; furorq;
 Eminent ex oculis succensis sanguine & igni,
 Et maculis faciem aspergit: tum crinibus angues
 Implexos irritat adhuc virusq; laceffit,
 Intorquens manibus: dehinc saeuus faucibus atrum
 Os aperit, nigri suffectum felle veneni,
 Et tandem his fudit collectas vocibus iras.

An ne etiam in gemitus, & femineos ululatus
 Ibitur? an vis illa infelix occidit omnis,
 Quae superos est ausa suo depellere regno?

Fecissetq;

Fecissetq; morae quicquam si accederet ausis:
 Occidit? an casu quondam imperterrita nostro,
 Huc flexit, se praecipiti inclinante ruina.
 Et credent homines primaevos esse parentes
 Sedibus e placidis olim, laetisq; viretis,
 Artibus exactos nostris? Nos pellimur ipsi.
 Degeneres, tantumq; minas iactamus inulti?
 Cetera quid memorem? satis est meminisse: profundum
 Vulnus hiat, refugitq; manus male sana cicatrix:
 Nunc etiam (hoc restat) Salsethim euincere, & ipsis
 Cultores auferre aris, cultoribus aras,
 Et cultus monumenta, diu quae debita nobis
 Sunt posita, & gentis veneranda insignia nostrae
 Quae superi inuideant, homines excindere tentant,
 Insidijsq; nouis uti meditantur, & armis.
 Nos patimur? Virtusq; malis infracta quiescet?
 Nos caelum aspiciat pulsos decedere pugna?
 Non ita. semotos cupide penetrastis ad Indos,
 Per mare nauifragum, per tela hostilia tuti:
 Sed non & penetrasse mihi cupietis: acerbis
 Instigabo animos odijs, & pectora nostris
 Accendam facibus. Bellum ne inferre paratis
 Agminibus stygijs? faxo, nec tempore longo,
 Poeniteat, coeptumq; amens damnetis. ad arma
 Confugiam, vestro sudabit sanguine tellus:
 Et noua tentantes, ferroq; & caede repellam.
 Nostraq; constituam vestra decora alta ruina.

F 2 Haec

Haec ait, & fremitu pectus compressit anhelum.
 Hinc audens extrema, feris assultibus hostem
 Longe arcere parat, licet altum pectore vulnus
 Crudescat magis, & robur viresq; retardet.
 Haud aliter, tumidus nemora inter frondea serpens
 Ignea quem pastor tollentem lumina contra
 Ad terram afflixit saxo, statuitq; trementem,
 Parte ferox, partemq; lacer, porrectus in herba
 Vt iacuit, frustra longos dat corpore tortus,
 Et caput attritum extollit, caudaq; minatur.
 Talis erat Phorbis, tali se mente ferebat,
 Terribilis facie: ac primum Salsethida supra
 Assitit: hic autem cum turbidus omnia visu
 Perlustrat, foedosq; oculos per singula voluit,
 Huc coniectus & huc, quo flammea lumina uertit,
 Tempora videt passim CHRISTVM resonantia, passim
 Ante aedes, interq; vias, pagosq; frequentes,
 Erectas de more cruces, circumq; piorum
 Agmina tollentum palmas, veniamq; petentum:
 Horrui aspectu, vultumq; auertit in illam
 Conuersus partem, qua quinque per oppida, dura
 Terra iacet, cultuq; ferox, & dedita monstris,
 Quam mala finitimae gentis contagia laedunt.
 Et depressa magis fundo subsedit in imo.
 Huc igitur nota volitans regione viarum,
 In Coculinorum praeceps se coniicit agros.
 Ac veluti vultur caelo speculatus ab alto

Corpora

Corpora viuorum fugiens, secatur aethera pennis,
 Et longe diuersus abit, sed praeditus acri
 Obtutu, qua praedam humilem prospicit, & auram
 Funestam expirant proiecta cadauera, tendit.
 Hic paulum aspectu tacitus stetit, aestuat intus
 Omnibus inflatus furis: tum pectora fraudis
 Concutiens fecunda, suas se uertit ad artes.
 Horrentesq; humeris picea ferrugine pennas
 Exiit, & turpi demittit cornua fronte:
 Et colubros capitis crines conuertit in albos:
 Atque hominem simulans, forma conuertitur oris
 Longaeuum in Battum, cui semper copia fandi
 Larga, sed & virtus varijs exercita rebus.
 Ille quidem ciues, pacem, seu bella gerentes,
 Indictis ve sacris, celebrantes Orgia laeta
 Et cantu, & choreis, magnis hortatibus implet.
 It Batto similis Phorbis: primumq; Phialtae
 Cercopidae, diuum effigies, arasq; tueri
 A puero cui cura fuit, tunc obsitus aevo,
 Valle sub umbrifera, qua ramos extulit alte
 Palma frequens, calidi vitabat sideris aestum.
 Huic se se Batti tardae incedentis imago,
 Ceu curam, & tristi premat altum corde dolorem,
 Obtulit: & procul, ex imo suspiria ducens
 Pectore. Cercopide occidimus, iam funditus, inquit,
 Occidimus, ni forte polo miserantur ab alio
 Dii miseris casus: vel (rerum o tempora uersa)

Nos

Nos magis in terris diuum miserescimur ipsi.
 Gens inimica ruit, veterum subvertere templa
 Certa deum, ritusq; novos inducere, & aras,
 Coniurata. Nefas. Tu ducere lentus in Umbra
 Otia, tu potes, hic segnem captare quietem?
 Surge age, & ad diuum properare te limina confer.
 Horrui ignarus medio sermone Phialtes,
 Dirigitq; gelu. tum corpus gramine molli
 Corripit. Et paucis. Nam queis terroribus aures
 Batte impler? An uera canis? Quae monstra? Quis auctor?
 Ille autem: Non fingo equidem, nec fallere nostrum est.
 His oculis vidi, cum proxima Goa pararet
 Exitium templorum, & fata extrema deorum,
 Ut tota expellat Salsethide, priscaq; possit
 Inductis temerare nouis altaria sacris.
 Ipsa quidem nostro iam dudum inuidit honori,
 Quem patribus liquistis aui, vos ante relictum
 A proavis voluistis eum seruare nepotes.
 Non ante Oceano ter condens igniuomus sol
 Luciferos radios terris adduxerit umbram,
 Quam ferus huc socios BERNVS clademq; reducat.
 Quin tu (quid trepidas? rebus quid inutilis haeres
 In medijs?) sacrosq; choros indicis ad aedem,
 Et patrio celebrem cultu, longo ordine pompam?
 Numina placemus. Djs defendere possunt,
 Et nos perpetua patrum sub lege tueri.
 Ipse quidem certos homines per compita mittam,

Rura

Rura per, & pagos, nostro qui nomine sacra,
 Et sacram edicant magno certamine pompam,
 Crastinus ut Titan primos ostenderit ortus.
 Haec ego dum propero, interea tibi sacra paranda,
 Insternendi auro currus, simulacra mouenda,
 Atque sacerdotum chorus accersendus ad aedem.
 Haec ille, & tristi turbatum mente reliquit
 Cercopiden magni properantem ad limina templi.
 Nec mora, se formam Batti assimilatus eandem
 Fert ad Alexindam iuuenem, cui proelia semper
 Iraeq; insidiaeque sedent, motusq; rebelles.
 His actus, nec frena potest, nec verbera ferre,
 In morem sternacis equi, cum temnit habenas:
 Lingua procax iuueni, mens feruida, dextera bello
 Saeva: morae impatiens, quicquid statuisset agendum:
 Et facinus patrare manu, & suadere paratus.
 Miscuit hic populi coetus, & duxit ad arma,
 Indomitos persaepe gerens in corde furores,
 Primus inire aciem, postremus cedere pugna.
 Tunc quoque non dubias voluebat pectore fraudes.
 Talia versantem Phorbis, tempusq; loquendi
 Nactus: Alexinda Indorum o fortissime dixit,
 O tunc ante alios contempti numinis ultor,
 Tempus adest, quo templa potes, simulacraq; diuum
 Neglecta, & manibus nuper violata cruentis
 Vlscisci, decus ut nobis reddatur auitum,
 Et sperata tibi referat victoria laudem.

Ni frenum

Ni frenum acciperè, & uictus parere, dumq;
 Ferre potes cinerem latos volitare per agros,
 Hostibus, & rapidis pariter ludibria ventis.
 Goa furens odijs, rebusq; elata secundis
 Arma virosq; parat. BERNVS sic admonet auctor,
 Vt tota procul eiectis Salserhide diuis,
 Indigenas patrio turbet de limine regni.
 Quod te per templa, & patriae communis amorem,
 Diuorumq; sacra, & dextram hanc virtute potentem,
 Si fas est, oro, patriam defende, deosq;
 Res numquam melior se se obtulit, aut ubi possis
 Istum animum magis, & notas effundere vires.
 Quid te autem demens incensum demoror? Arma
 Arma ferox properare iube. Te principe ferrum
 Corripiant, in bella ruant, pacemq; retractent
 Magnanimi iuuenes. PRO dijs pugnare decorum est.
 Coge viros, incende faces, interfice fontes,
 Quantum armis, quantum arte uales. Dijs coepta iuuabunt.
 Audaci incepto dabit haec audacia finem.
 His stimulis agitur iuuenis, caecosq; furoros
 Ebibit, & totum sermonem audire loquentis
 Vix patitur, malus affatu tantum aggerat iras
 Phorbus, & iniecto perfundit corda veneno.
 Tandem proripuit se se, iuuenemq; furentem
 Liquit, & armatos cogentem ad proelia ciues,
 Et simul his actis tota bacchatur in urbe,
 Et fertur quacumque, nigrae fert omina mortis:

Rumoresq;

Rumoresq; serens varios, & crimina belli,
 Suscitatur incertos animos, populumq; laceffit
 Lentum sponte sua, subitis sed vocibus actum,
 Illicit in furias, bellumq; immane ruentem.
 Sic placidi natura maris pacata quiescit,
 Et tacitum leuibus substernit nauibus aequor,
 Squamigerum genus ostentans, camposq; natantes:
 At simul exorto turbantur littora vento,
 Vnda tumet, fremitumq; ciet, maris ira minatur
 Indignata rates, montesq; attollit aquarum.
 Diditur interea vicina per oppida rumor,
 Falsaq; praetexens rebus mendacia veris,
 Vera auget, sed falsa tegit, vimq; auribus affert,
 Aduentare manum, Goa mittente, virorum
 Qui sacras diuum effigies, cultusq; vetusti
 Reliquias abolere velint, ritusq;, deosq;
 Cultorum exitio, & templi miscere ruina
 Atque alias penitus cupiant imponere leges.
 Exarsere omnes furijs, diuosq; precantur
 Tutari delubra, ferum de finibus hostem
 Pellere, & aduersos venienti obsistere turmae.
 Omnibus idem animus, quin & vox omnibus una,
 Esse deos donis placandos: eminus hostes
 Arcendos armis: clamant sacra, & arma: Phialte
 Sacra, at Alexinda ne desint arma, caueo.
 Talia laetatur miscens incendia Phorbus
 Fulmineam nigra faciem caligine septus:

G

Atque

50 *Quinque Martyrum, Lib. II.*

*Atque hos, atque illos animis audacibus implet.
Adiuuat horrificum tristi nox concolor umbra:
Et circum effusis nigrescunt cuncta tenebris.
Nox oculis lucem, Phorbus sed mentibus aufert,
Nec quisquam interea placidae dat membra quieti.
Nam licet aestiuis breuior mora noctibus obstet,
Solq; diem properet, tamen hunc persaepe morantem
Dixere, & tardis mittentem lora quadrigis.
Tantus amor ferri, sacrorum tanta libido est.*

F I N I S.

F R A N C I S C I
B E N C I I
Q V I N Q V E . M A R T Y R V M
L I B E R . T E R T I V S

O S T E R A vix tandem consumpta
nocte rubebat

Orta dies, summosq; nouo vix lumi
ne montes

Spargebat Sol altus equis, quos fer-
uidus ante it

Ore leo, & geminam proflans de pectore flammam
Ardorem incensis Indorum mentibus addit.

Fam Coculini ardent, iam totam effusa per oram

Finitimos circum populos animosa iuuentus

Ingenti fremitu: dubio iam pectore matres

Diuersum per iter, varijs ut cursibus amnes

Oceani ad fluctus, unam vertuntur ad arcem.

Vsq; adeo, & pompae, & propioris fama pericli,

G 2 Multi-

*Multiplici sermone leues leuis occupat aures .
Iamq; propinquabant muro, templumq; subibant ,
Falsaq; supplicibus venerantes numina votis
Muta fatigabant vanis clamoribus aera .*

*Templum erat antiquae medijs in sedibus Urbis
Porticibus longis solido de marmore cinctum
Munifico luxu : Brachmanum nobile donum :
Brachmanum, quos imperijs opibusq; superbos
(Nam regum veteri ducunt ab origine gentem)
India caelestum venerata acquauit honori ,
Atque deos, & sana deum defendere iussit .
Vestibulum ante ipsum saxo constructa vetusto
Labra iacent, semper liquidis undantia lymphis ,
Quae se se abluere, & corpus tergere solebant
Aedem ingressuri, & diuos placare parati .
Parte alia, caelo fulgenti ex aere columna
Tollitur, & miseram speciem mirantibus offert :
Multiplices cuius radij de vertice summo
Apparent, horrentq; acies mucronibus unctis .
Scilicet his, miseri, vitam qui sponte nefandae
Deuouere neci, placantes numina diuum
(Dira superstitio) lumbos qua spina per artus
Diuidit, impliciti pendent, taboq; fluentes
Et sanie, longa tandem sic morte necantur .
Ipso autem in templo, primos qua prospicit ortus ,
Stat specus horrendum piceae caligine noctis
Cultorumq; metu : nigrae clausere caernae*

Parietibus

*Parietibus septum caecis, quo limite paruo
Fert iter angustum in tenebris adituq; maligno .
Monstriferum (heu scelus indignum) sacraria diuum ,
Quos oleo pinguiq; solent perducere amurca ,
Foti oleo, & passim graueolentes ora ministri :
Luminaq; accendunt lychnis pendentibus, atra
Ut nebula, & crasso nigrescant omnia fumo :
Non secus infernae sedes, scelerataq; claustra
Quae poenas fontum exercent sub nocte profunda ,
Perpetuis horrent tenebris, ac lumine furuo .
Ipsius ante adyti fauces caecumq; cubile
Agminis horrifici stygiarum lustra ferarum ,
Permissi senibus pueri, nuptisq; puellae ,
Pectora nigri omnes, nec operti vestibibus omnes ,
Inguinibus tenuis (albenti nam cetera lino
Membra tegunt) vario suspendunt corpora saltu ,
Molliaq; alterno demittunt brachia motu ,
In numerumq; sonos digitis plaudentibus edunt ,
Et choreas inter, lasciuis cantibus auras
Confusas feriunt certantes, & pede terram .
Huc odijs ergo & stimulis ingentibus acti ,
Quos graue vulnifici percussit daemomis oestrum
Tristibus accendens furijs, e finibus omnes
Exciti patrijs propere Salsethide tota
Conueniunt, templumq; altis clamoribus implent ,
Et votis, quae mox rapiunt per inania venti .
Summe deum colit antiquo quos India ritu*

Et Stipe

Et stipe largifica veneratur laeta quotannis :
 Aspicias haec, qui cuncta vides ? en aspice tandem,
 Quid noua religio, & legi contraria nostrae
 Nuper ab Europa undosum deuecta per aequor,
 Freta viris quos nulla diu fregere pericla,
 Conetur, satis ausa tuum contemnere honorem.
 Aspicias ? an ne homines piget aspexisse nocentes
 Tot dignos odijs ? mens coeptis haeret in iisdem,
 Qua factum, ut domibus quondam templisq; relictis
 Tercentum auertens, hic tandem figere sedem
 Optares. Hoc ne etiam certent detrudere regno ?
 Hanc aram, hanc rapiant Indis patientibus arcem ?
 Quin magis euigilas, & notas tendis ad artes,
 Horrida quas triplici testatur imagine forma ?
 Ede sonos, exerta unguis, diffunde venenum,
 Teq; tuamq; domum defende, ulciscere templa,
 Latratu, rabie, afflatu : te namque fatentur
 Ora canem, tigrin pectus, postrema draconem.
 Iam cessasse diu satis est. Nunc vertere in hostem,
 Et longum pietas seruata erumpat in iras.

Haec illi, & longum tererent per talia tempus :
 Brachmanum admonitu ni missus forte Phialtes,
 Dum templum instruitur, monstrumq; educitur antro,
 Ire domum iubeat, pompamq; optare paratos.
 Non secus ac iussi faciunt, dapibusq; refectioni
 Expectare sacra, & festae sollemnia pompae :
 Cum primum excierit vox nuntia, rursus ut omnem
 Abij-

Abijciantq; moram, choreasq; iubentibus adsint.
 Ac velut intenti per densa sedilia nautae
 Expectant signum, simul ut de puppe magister
 Iusserit aere cauo portumq; urbemq; relinqui,
 Remigijs aptentq; rates, & lintea ventis.

Atque ea dum properant Coculini, & confluit una
 Turba frequens, plenisq; vijs vaga compita feruent,
 Nec iam se capiunt aedes, ac tecta domorum :
 RODVLPHVS pater, & socij quos Goa tenebat
 Ex humili surgunt Strato : lux namque propinquat,
 Et matutinus somnum sonus increpat aeris.
 Hic quoties primo radiantibus exit eoo
 Sol iaculis, scinditq; nigrae velamina noctis,
 Suadet inire preces, & mentem inferre beatis
 Sedibus, & placido rorem deducere caelo,
 Qui laetos animorum agros, fetusq; virentes
 Et nitidis pingat gemmis, & frigeret aura.
 Hic autem ut tacito venerantes pectore numen
 Innixi genibus, quam longa est hora, precati,
 Placauere DEVM : dein sanctam promus ad aram
 Quilibet, accensis facibus, de more, sacerdos
 Sacra facit, duplicatq; preces, & mystica verba
 Admiscens, niueam sacro pro vertice tendit
 Hostiam, & auratum calicem, tua pignora CHRISTE,
 Et corpus complexa tuum, complexa cruorem,
 Diuinae complexa dapes, & pocula mensae :
 Munera CHRISTE tua, & saeui monumenta doloris.
 Flaud

Haud mora, perfecto sollemni more sacrorum
 Conueniunt una rebusq; animisq; parati,
 Quos iterum affatur VINCENTIVS. o manus, inquit,
 O mcalecta manus, quam non manus extera coepto,
 Nec quicquid monstrorum Erebus vastisq; lacunis
 Procreat, & diris eruat faucibus Orci,
 Dimoueat: quando ipse suis, ut pectore vires
 Stent solidae, inspirat non expugnabile robur
 Rex superum, firmatq; animos, & tela ministrat.
 Non ego nunc, morbi teneat ni causa recentis,
 Et grauis impediatur defcētis viribus aetas,
 Me sine, vos vllum paterer tentare laborem,
 Et sociis vobis, non tantum hortator adessem.
 Caelo aliter visum. Sed nunc, quod restat, euntes
 Et studio sequar, & precibus. Ducentibus ite
 Vos superis: ite o memores, pro nomine tanto
 Quae deceat vos velle pati. RODVLPHE laborum
 Tu rector, tu ALPHONSE comes, sed cetera pubes
 Pareat, & faciles dictis accommodet aures:
 Ipse quidem (quia vestra mihi sat cognita virtus)
 Non metuum suscepti vquam ne muneris, aut vos,
 Aut vos, poeniteat. CHRISTVS disceptat: in illo
 Haud dubiam experti spem ponite. Magna petuntur,
 Sed vobis maiora dabit Pater optimus: ut, si
 Vota modum superant, superentur munere vota.
 Ite p̄j, o socij, CHRISTO duce. Cernitis? altam
 Ipse crucem praefert resper sus sanguine membra,

Horta-

Hortaturq; animos dictis: si certa cupido
 Est cui nostra sequi vestigia, tollat & ipse
 Sponte suam, gestetq; crucem, sua commoda, seq;
 Abneget, ac vitae nullo teneatur amore,
 Quam breuia aeternum procudunt funera in aeuum.
 Dixerat, ac primum RODVLPHVIVS amplexus inhaesit,
 Dehinc reliquos, salsa humectans aspergine vultum,
 Ordine quemque suo: quem mox imitata corona
 Cetera, quae socios circum cingebat ituros,
 In dulces ruit amplexus, interq; precatur
 Esse sui memores, vincli & communis amorem
 Seruare aeternum: nec se se auellere possunt,
 Mutua fundentes digressu dicta supremo.
 Tandem progreditur RODVLPHVVS fausta precatus,
 Atque orat veniam: patrum quem coetus euntem
 Prosequitur, sociosq; alios: hi tecta relinquunt,
 Non visenda iterum: tum recto littora gressu
 Curua petunt: vbi palma ratis de more cauata
 (Hac Indi tenues formant ex arbore lintres)
 Expectat, facili ut possit perducere flexu,
 Transq; fretum aduersa tutos exponat arena.
 Est vetus Indorum vasto tutissima ponto
 Insula, quam circum gemino confunditur aestu
 Brachia protendens pelagus, paruoq; remotam
 A tellure freta stagnantibus alligat undis.
 Insula lata parum, spatio sed longior exit.
 Prima fronte patet, sensim tenuatur in arctum

H

Corpore

Corpore porrecto, mediaq; in littoris ora,
 Qua latus obijcitur Boreae, pontoq; resistit,
 Urbem habet, hanc celebri dixerunt nomine GOAM.
 Ipsa olim, ut perhibent, nec inani pignore suasit
 Aerea de ligno CHRISTI pendentis imago,
 Dum domus extruitur, priscis effossa ruinis,
 Agnovit coluitq; Deum, qui debita morti
 Saecula hominum moriens larga mercede redemit.
 Post longis defessa malis, bellisq; coacta
 Multorum imperijs, cultus oblita priores,
 In varios ierat ritus, legesq; nefandas,
 Perq; vices sacra & mores mutarat heriles.
 Donec Lysiadum EMMANVEL rex optimus (octo
 iam decies fluxere anni) virtute recepit,
 Reddidit, & CHRISTO, CHRISTI quam ceperat Urbem
 Auxilijs, cultusq; pius ritusq; novavit.
 Hanc Urbem, hanc Indis posuit melioribus arcem:
 Esse novo hic regno voluit caput: hic sacra iussit,
 Hic populis sua iura dari. sedet ipse sacerdos,
 Infula cui nitidos aduelat candida crines,
 Imbuat ut sacris animas, & munit armis,
 Atque salutari permulcens unguine frontem
 Aetheriasq; notas, & CHRISTI nomen inurat.
 Nec minus hic etiam subiectae praesidet orae
 Vir grauis imperio, atque annis, qui munera regis
 Exequitur, pacisq; bonus belliq; minister,
 Pro meritis iuste & poenas, & praemia reddit.

Hac

Hac pius extulerat gressum RODVLPHVS ab Urbe
 Et socium delecta manus: littusq; tenebant.

Haud procul hinc celsus frondoso vertice collis
 Cernitur, impositamq; ostentat desuper aedem:
 Monstris Tartareis fama est sacrasse vetustos
 Brachmanum proavos, tibi nunc qui candidus astra
 Ignibus accendis LAVRENS, templumq; diemq;
 Christicolae dixerunt sacrum: te namque perusta
 Crates, suggeritur magno cui flamma sonore,
 Nudatq; super iuuenis designat imago.
 Huc subeunt taciti, primoq; ab limine templi
 Hic ubi illustrales seruabant marmora lymphas,
 Adpersi frontem, diuinum heros salutant,
 Atque DEVM, genibus submissi, mente precantur,
 Consilijs bonus ut faueat, spiretq; secundus,
 Detq; viam placidam coeptis, ac numine dextro
 Esse velit facilemq; modum, metamq; laborum.

Haec inter, dubios rerum cum mente volutat
 Euentus prudens AQUIVIVIVVS, ignibus aether
 Plurimus accendi, circumq; albescere visus:
 Et noua lux oculis se se obtulit: horruit artus
 Extemplo, & rutilam conspexit in aere nubem:
 Hac lucet media LAVRENS, iuxtaq; virorum
 Incluta vis, quorum partem cognoscere visus:
 Purpuream cunctis chlamydem nam plurimus auri
 Ambit honos, clarasq; notas, & nomina circum
 Sideris in morem praefulgens littera signat.

H' 2 Agnouit

Agnovit socios, qui terris multa mariq;
Iamdudum & plagas passi mortemq; feruntur :
Brasiliam seu classe petant, seu littoris Indi
Ingressi terras magno molimine tendant
Depulsis populorum atris e mente tenebris
Pandere sidercas arces, & limen Olympi .

Hic magnum aurato diffundit vertice lumen,
Primus, & ardorem spectanti ANTONIVS addit,
Quo se Parma opibus pollens, nutrixq; virorum
Robore praestantum, & belli felicibus ausis,
Italiae lux magna suae, iactabit alumno,
Dum vaga conuexo fulgebunt sidera caelo.
Ille autem, qua Gangem intra se se India pandit,
Colaiciq; sinus summo discluditur aestu,
Dum CHRISTI tutatur oves, quas fonte salubri
Merferat, & riuos illis, & pascua praeberet,
Raptores procul ecce lupos prospectat euntes
Agrime praecipiti: nec visu territus haeret,
Aut petit ut fugiat gregibus loca tuta relictis:
Pro quibus haud metuit supremam ponere vitam:
Et posuit lato traiectus pectora ferro .

Proximus huic claro MENDES ALOISIVS ore
Cernitur, & gemino circum splendore coruscet,
Qui simili ANTONI exemplo dum littore eodem
Talia persequitur, crudeli concidit ense .

Hic CONSALVVS erat SILVERIA, primus in Afros
Qui quondam extremos, aeterni luminis auram

Intulit,

Intulit, & CHRISTO plures adiungere reges
Ac populos ausus, sacrum increbrescere nomen
Sensit, & extemplo violenta est morte peremptus,
Quam prouisam animo, verbis praedixerat ante .
Linca constrictas presserunt vincula fauces .

Nec procul apparet, mediaq; in luce resulget
CASTRIVS ALPHONSVS, quem tractum fune, fameq;
Confectum vigili, grauiore ut morte periret,
Indi inter cautes, & procurrentia saxa,
Demisere neci, & pelago mersere profundo:
Piscibus, heu, praeda & monstris non digna marinis .

Parte alia duo sublimi se vertice tollunt,
Conspicui iuuenes, quos dum mandata supremi
Numinis exponunt populo, CHRISTVMq; docendo
Brasilijs celebrant oris, gens barbara leto
Sustulit immiti: CORRAEA hic PETRVS, at ille
Fertur IOANNES, SOSAM descripserat aurum .

Haud procul inde virum coetus se plurimus offert,
Lucis & in media stellatus nube renidet,
Quattuor ante alios, IGNATIVS AZEVEDVS,
DIDACVS ANDRADVS, FRANCISCVS CASTRIVS, et qui
Eminet insigni PETRVS pulcherrimus ore,
Hunc dixere DIAM: laetos hinc cetera vultus
Pone sequens manus ostendit, nec tota videri
Sic permista potest. qualis depicta tabella
Parua, hominum turbam ingentem si forte notando
Explicet, ut nequeat cupidas expromere formas:

Protinus

Protinus apparent primi, totoq; feruntur
 Corpore, decrefcunt alij, pars pectora summa
 Extollunt, pars colla ferunt sublimia, sed pars
 Maxima vix fronte atque oculis extantibus exit.
 Aspicias reliquum condensò vertice vulgus.
 Talis erat speciosa cohors, caelumq; tenebat.

Talia dum spectat, socium dum nomina lustrat
 Singula RODVLPHVS, stupefactò lumine primum
 Constitit, eximio sociorum captus amore:
 Tum noua res subito mouit praecordia sensu.
 Namque ea cernenti, atque oculos per cuncta ferenti
 Annuere est visus LAVRENS, ac fortibus illam
 Morte obita socijs sedem monstrare paratam:
 Et procul ex oculis euasit in aethera fulgor.
 Illi autem, & lacrimae, & voces se rumpere summae
 Incipiunt, unaq; oculos, atque ora tuentis
 Facta nube premunt, sed enim venientibus obstat,
 Et lacrimas, vocesq; domat. Tum surgit, & ipsos
 Vertitur ad socios. Imus feliciter, inquit,
 Patre DEO monstrante viam. Nec plura. Phaselum
 Ingreditur: poscitq; iterum pia numina votis.
 Mox alij: & pariter confidunt ordine certo,
 Hinc bini, atque illinc, medium tenet ipse: sed haeret
 Exterior lateri ALPHONSVS, BERNVSq; sinister:
 Nauta ratem aduertit pelago, contoq; suburget,
 Et ciet eliso canentes gurgite fluctus.
 Atque ita dum superant aduersò flumine flexus,

Nec

Nec procul apparet Salsethis ab aequore terra,
 Talibus affatus comites AQUVIVIVVS, inquit.

O socij (neque enim mores nescitis, & oram
 Quam petimus: namque ante illic considerare vobis
 Contigit, & notos iam pridem tenditis agros.
 Tuq; ALPHONSE adeo, rerum cui plurimus usus)
 Dicite, quod genus hoc hominum? quae terra? quis auctor
 Omnis ut ad CHRISTVM ne se applicet? & quod iniquum
 Est odium, tantasq; animis exuscitat iras,
 Ut placidis superum monitis parere recusent?
 Nota mihi haec olim: ast iterum narrata iuuabunt.
 Interea capiarq; locis, & imagine rerum.
 Dixit: & ALPHONSVS reliquis hortantibus orsus.

Haec tellus quam cernis, aquis non tota refusis
 Alluitur circum, gracili sed limite cardo
 Qua coit, & geminos non longe diuidit aestus
 Faucibus angustis, premit Idalcanus auito
 Rex ferus imperio, Mehemetis iura secutus.
 Lysiadum ille quidem protendi huc regna manusq;
 Non tulit: infestus nostros exercuit armis
 Saepe pharetratae producens robora pubis:
 Haud impune licet: quoties ad proelia venit
 Siue acie mallet, siue agmine, sanguine campos
 Infecit toties, & victus littore cessit:
 Et tandem hac trepidus pacem mercede redemit.
 Tradidit hanc oram, tardis quam passibus omnem
 Exiguæ lucis spatium metator obiret.

Parua

Parua quidem, sed diues opum: non fontibus illa
 Indiget aut fluuijs liquentibus: omnibus illa
 India quas iactat, siluis, & rebus abundat:
 Assiduo sic vere uiret, fruiturq; sereno,
 Nec quae sit caeli grauis inclementia, nouit.
 Hinc, ueluti cum sol aperit pulcherrimus annus,
 Ridet odoratus gemmatis floribus hortus,
 Passim delicijs internitet, & noua passim
 Rura, nouas ostentat opes, villasq; frequentes:
 Sexaginta adeo ac septem numerantur: ab illis
 SALSETHIM ueteres dixerunt nomine terram.
 Natura fecundus ager, cultusq; laborem
 Fruentibus exuperat, facile ut ditescere possit,
 Quisquis amat terram exercendo impendere curam.
 Spiritus hinc auidus genti, luxuq; superbus,
 Impatiens legum, regum contemptor, ut aequum
 Abnuat imperium, rebus per saepe nouandis
 Impiger, atque etiam subita ratione gerendis.
 Aduuat ingenium ueteris uicinia regis:
 Hoc sibi perfugium temerati iuris, asyllum
 Hoc statuunt, celeriq; fuga, tutoq; receptu.
 Ille autem malus, insidijs & tempore capto,
 Quae CHRISTI noua progenies pia templa sacrauit
 Prima DEO, subito aggressu turbante tumultu
 Improviso animos nostrorum euertit, & altas
 Ut lupus in siluas commissa caede recessit.
 Nec satis hoc fecisse semel: rursum improbus ausus

Impura

Impura rediuiua manu rescindere teeta:
 Christicolae hinc saepe nouos formidine pressit,
 Et CHRISTVM excussit multorum pectore, quorum
 Coeperat insinuans ima in praecordia labi.
 Haud aliter, subita permistus grandine nimbus
 Contudit ut teneras fruges, & gramina laesit,
 Squalet ager, nec laeta seges caput altius effert.
 Nec modus audendi, donec ui fractus & armis
 Abstitit: & qualis tumefacto gurgite pontus
 Diluuiem cultos frustra meditatur in agros:
 (Nam DEVS undantem uinclis, frenisq; coeret)
 Talis & ipse suis inclusus finibus iras
 Frangit, & impositas discit non temnere leges.
 Cur igitur, RODVLPHVS ait, non tota DEO iam
 Salsethis dat uicta manus, si proximus hostis
 Abstiniuit bello? Gens saeua atque horrida cultu est,
 Suscipit ALPHONSVS, tacitaq; exaestuatur ira,
 Inflammata odijs, diuum, quod fana, deosq;
 Eruiimus pedibusq; super calcauimus aras.
 Adde, quod infido nulla est constantia regi:
 Iam filet: at coquit indomito sub pectore curam,
 Et (ceu cum torpet brumali frigore serpens)
 Virus habet, licet usque premat: uomet inde uenenum,
 Obseruata diu faueant si tempora uotis,
 Et tacitum ingenti pensabit fenore tempus.
 Ingrauat haec uecors Brachmanum cura, magistros
 Quos habet officij, quibus inclinata recumbit

J Impro-

Improbata religio: caecos sub pectore vertunt
 Hi stimulos, acuantq; graues sermonibus iras:
 Cumq; suis euerfa sacris delubra deorum,
 Et sibi praereptum decus indignantur auitum.
 Hinc leuibus linguae flabris Vanissima vulgi
 Pectora versantes (ceu toto innantia caelo
 Nubila cum glomerant pluuiarum semina, venti)
 Huc illuc agitant, dum tempestate coacta
 Flumina defiliant, telorumq; horridus imber
 Ingruat, & nostro perfundat cuncta cruore.
 Maior enim quam tota alias Salsethide, turba
 Brachmanum, & vis est: popularis susulit aura
 Inflatos studijs. Naturam hi quaerere rerum,
 Inuentamq; rudi populo proferre, viamq;
 Quam teneat, monstrare solent, si lumine captus
 Dux caeco bonus esse potest, & deuius ipse
 Vt patulam offendit foueam, vestigia torfit,
 Nec cecidit demens, nec traxit pone sequentem
 Praecipitem: geminamq; ambo fugere ruinam.

Sed quis hic exiguam obsedit tanto agmine terram
 Brachmanum numerus? Quaerenti talia, contra
 Reddidit ALPHONSVS. Indorum hanc littoris oram,
 Qua procul immensum tellus procurrat in aequor
 Colaicis praetenta iugis (ea nomina quondam
 Priscis, ut perhibent: quae post Comorina minores
 Appellasse ferunt) portus super usque patentes
 Antiquae Patales, geminis quam faucibus undas

In

In mare deuoluens violentior alluit Indus.
 Et triquetrae similis summo iacet insula ponto.
 Ergo hos terrarum tractus non ante reclusos
 Ignotum per iter penetravit Lysia pubes,
 Cui via nulla umquam fuit inuia, nulla reclusos
 Abscondere sinus pelagi freta, nixa benignis
 CHRISTE tuis magis auxilijs, regumq; piorum,
 Quos semper tulit imperijs, quam milite & armis,
 Et CRVCIS insigne edomitas super extulit urbes.
 Verum ubi demissum caelo se fundere lumen
 Coepit, & excussit diras regionibus umbras,
 Sacraq; verticibus perfusis unda, tenebras
 Abluit, & mentes diuina luce repleuit:
 Quando aegris oculis, assueti nocte recentem
 Non poterant perferre diem, nigrosq; recessus
 Lucifugi optabant Brachmanes, nubila quae se
 Plurima densarant, tandem huc cessere volentes:
 Grex auium: veluti ducens a vespere nomen,
 Obscuras sequitur tenebras, & lumina vitat.
 Haec inter se se socij sermone ferebant,
 Iamq; propinquabant ripae, terramq; petebant.
 Gratia magna DEO, pater o RODVLPHE, profusis
 ALPHONSVS sequitur lacrimis. Hoc obice quondam
 Clausus erat nostris aditus: custodia pernix
 Limina seruabat, tandem mercede domanda,
 Liber ut ingressus paucis foret: esse negares
 Argentum, atque ageres precibus, spes nulla dabatur:

J 2 Non

Non prece, sed pretio ad terram via tuta patebat .
 Iamq; aliqui impurae tulerunt conuicia gentis ,
 Ast alij plagas & vulnera . Nunc tamen ecce
 Omnia tuta patent, nec quisquam finibus arcet .
 Haec ait, & pariter gressus ad littora tendunt
 Tellurem ingressi (namque hunc XAVERIVS olim
 Morem habuit, docuitq; suos seruare minores)
 Aligerum, cui cura DEO mandante tuendae
 Obtigit ante alios Salsethidis, ore precantur ,
 Dexter ut accipiat venienteis, & comes adsit :
 Corripiuntq; viam pedibus . Quos aliger inter
 It medius, fallitq; patres permistus, & ardet
 Aspicere, & iuuenis sumpta sub imagine gaudet .
 Hic primum se se aspectu Salsethis in uno
 Ut tulit insignem visu, circumq; nitentem
 Arcibus, ut paruo fulgentibus interuallo
 Luminibus : tales volucrum pulcherrima pennas
 Explicat, & se se picto circumspicit auro .
 RODVLPHVS caelum aspectans . Pro maxime rector
 Terra ne tam mollis, tam laetis frugibus apta ,
 Tam duros hominum mores, tam possit agrestes
 Ferre animos ? Quia ne ingenium dediscere muta
 Terra nequit, natura potest humana benignos
 Fructus exuere, ac sterili siluescere ramo ?
 Dixit, & ad BERNVM, qui laetis omnia lustrat
 Luminibus (namque ipse alto sub pectore curam
 Obnixus premit ALPHONSVS, caelumq; tuendo

In

In se totus abijt) conuertens verba, profatur .
 BERNE, quid huc celeres oculos nunc diuidis illuc ?
 Dic age, quo subito salierunt pectora motu ?
 BERNVS ad haec, oculos RODVLPHI in corpore fixus .
 O pater, haud nulla est laetandi causa : recursat
 Illa animo species, cum quondam haec silua ferarum
 Vincla recusantum, faeuissetq; immane frementum
 Faucibus, & diro spargentum cuncta veneno
 Plena erat : hic animas nigri regnator Auerni
 Tristibus imperijs dura sub lege tenebat :
 Illius hic sedes : hic execrabile regnum :
 Hic sacra : hic ritus : hic paruam crebra per oram
 Fana, & Tartarei monstri monumenta nefanda .
 Sed tandem voluenda dies abeuntibus annis
 Attulit auxilium CHRISTO mittente, deumq;
 Tercentum plures euersae funditus aedes .
 Quod nisi tam multis hominum de coetibus essent
 Quinque super, cupidi sceleris, vitaeq; nocentis,
 Iam toto depulsa foret de corpore pestis .
 Ut putris huc vomica abscessit, vis morbida totis
 Viribus incubuit. FERRO ressecanda manuq; est,
 Ne partes laesisse queat pars laesa valentes .
 Nec nisi detracto sanandum sanguine corpus .
 Dixit, & ignarus tacitis ventura videntem
 RODVLPHVM indicijs, & singula dicta notantem
 Impulit ad lacrimas, gradiensq; haec insuper addit .
 Centum habitant hominum Salsethim millia : dena
 Millia

Millia bis denos tandem conuersa per annos
 Bis genitum agnouere DEVM, diuinaq; iussa,
 Et veterem culpam diuino fonte piarunt.
 Nunc quoniam e tantis tenebris, ac turbine tanto
 Tam placido in portu, tam clara in luce locatos,
 Res non ulla sui officij tam commonet, & tam
 Efficit, ut puram possint defendere vitam,
 Susceptosq; semel ritus seruare peremnes,
 Quam templa atque arae, & populo sollemnia sacra,
 Si sedet hoc animo, si res Salsethidis omnes
 Nosse iuuat, nec quicquam aliud praediscere mauis,
 Accipe nunc, quorum posuerunt nomine templa.
 Ipsa nouem constructa locis: temploq; sacerdos
 Cuilibet additus: millenis quisque ministrat
 Pluribus atque adeo, pro se spatiosq; locorum,
 Regum delicias, diuini pabula amoris.

Ille uiden' terrae collis qui plurimus omni
 Imminet, & reliquam despectat desuper oram?
 Regius hic praeses, legumq; interpres, in omnes
 Imperium exercet terras, populumq; tuetur.
 Raccholum dixere arcem: sed praesidet arci
 Alma parens, uirgoq; eadem: sacra nomina templo
 Aestiuae posuere niues: hic sueta uocari,
 Ipsa facit uotiq; reos, coetusq; frequentat.

Constitit his dictis ad dextram lumina uertens,
 Nec minus ANDREAE monstrat uenerabile tectum
 Mormogane tuis in finibus. Haud procul inde

Illius,

Illius, Indorum prisco qui tempore mentes
 Erudit princeps, & fuso sanguine sanxit,
 Magnanimi THOMAE: Belsami ea condita sedes.
 Aspice, IOANNIS colit aedem Colua propinquam
 Illius, ante omnes CHRISTO qui carior unus
 Ipsius in gremio posuit caput, unus & hausit
 Summam inter coenam diuino e fonte liquores,
 Quos orbi attonito uelut alto erumperet amne.

Non procul hinc uates, quo uatum ex ordine nemo
 Sanctior exortus suspexit lumina solis.

Cernitis hinc medio in campo quae moenia surgunt?
 Quod templum? hic ueteres terrae praediuitis arces
 Margani, hac uacua daemon regnabat in aula.
 Nunc tamen has sedes, haec SANCTVS templa sacrauit
 SPIRITVS, hac fufis furijs dominatur in arce.
 Militiae ut ductor bello cum contudit hostem,
 Ditat ouans spolijs socios, uictumq; tyrannum
 E male defenso cogit decedere regno.

Ille abit indignans, oculosq; ad tecta retorquet.

Haec autem lenti quo iam peruenimus, aedes,
 (Quando huc te socijs dudum expectantibus affers)
 Vna duum tutela uirum est. Tibi namque PHILIPPE
 Atque IACOBE tibi plebs Cortalina dicauit
 Et magno celebrat cultu studioq; frequenti.
 Sed duo praeterea priscis extructa ruinis
 Templa uides, diuersa locis? CRUX inclyta laeno,
 At MICHAEL dextro nomen dedit. aspice utrumque.

Hic

Hic Verna, Vrlinum est illic, qua terra bicornis
 Brachia discludit pelagi, terraeq; patenti
 Limite pertenui, paruis & sinibus haeret:
 Gentibus heu semper tellus infesta propinquis.
 Gentibus heu miseris, tristi quas pectore daemon
 Occupat: huc se asper fracta virtute recepit:
 Abditus hic reficit fessas ad proelia vires.
 Haec BERNO dicente, illam RODVLPHVS in oram
 Atque alij, quantum possunt intendere contra,
 Conuertere oculos, procul & mirabile monstrum
 Aspiciunt, nigro glomerari turbine nubem
 Desuper, & densa obtexi caligine caelum.
 Dumq; ea conspiciunt longe, sublime tuentur
 Terribiles ferri formas, & foeda volantum
 Corpora, densatis veluti quas nubibus aër
 Ostentat varias species, atque ora ferarum.

Tartarei hic volucres, miris simulacra figuris,
 Monstrorum & facies obsceno corpore reddunt.
 Hic Sphynx horrifica, & flammis armata chimaera,
 Gorgoneum hic monstrum: diris hic feta colubris
 Hydra nocens: Harpyia rapax: & Scylla biformis:
 Turgidus hic Python: tripliciq; immanis hiatu
 Cerberus: ac vario concretae semine pestes.
 Illic Geryones, Polyphemi, magna gigantum
 Corpora: Centauriq; truces, tristesq; Megaerae:
 Et Lamiae epoto ducentes sanguine vitam.
 Omnibus his vertex saeuos pro crinibus angues

Erigit,

Erigit, horrendum, rutila stant lumina flamma:
 Et trahitur spisso sinuosa volumine cauda,
 Ventosaeq; patent humeris nigrantibus alae.
 Scilicet & versat celeri per inania motu
 Corpora turba leuis, Stygijsq; excita cauernis
 Certatim properat Coculini visere pompam.
 Talia mirantur patres, miserantur & una
 Quos populos premeret nubes scelerata volucrum.
 Mox tamen in templum a socijs de more recepti
 Laetitiamq; ferunt, & proni numen adorant.
 At Coculinorum gens impia, sacra deorum
 In multum dilata diem, pompamq; morantem
 Increpitat, queriturq; graues obstare paratis
 Officijs monitus, ac votis iussa requirit.
 Donec ab excelsa praemissus nuntius aede
 Ter circum clamore vias, & compita circum
 Ter dedit, atque omnes celer alta in templa vocauit.
 Conueniunt ex templo omnes, undisq; viarum
 Multijugis ad templa fluunt: furor omnibus idem,
 Non idem cultus sollempnis. laeta iuuentus
 Emicat, & multo saturam fert murice vestem,
 Quam circum & gemma, & fuluum praetexitur aurum.
 Pone senes celerant gressus, nec passibus aequant
 Fulmineos iuuenes: hos pellucentia velant
 Carbasa, quae folijs olim depexa niuali
 Vellere concretis per texunt tenuia Seres.
 His atq; his imo de pectore pendet amictus

K

Ad

*Ad summos fluitans talos : tum vincula plantas
 Mollia circumdant : celfo stat vertice tegmen
 Tortile, quod vario tornauit dextra colore :
 It capiti diuersus apex iuuenumq; senumq; :
 Nec minus est matrum discrimen : caerulea palla
 Intertexta auro nuribus nitet : alba puellis ,
 Floribus, & circum varijs conferta corymbis :
 Additur argentum capiti, colloq; monile :
 Perque pedum & manuum digitos it flexilis auri
 Circulus, & fufci distinguit corporis artus .
 Sed tamen & molles non tantum vellicat aures
 Aurum virginibus : nares quoque : fibula ab ipsis
 Nexilis, & curuo dependet circulus unco .
 Has inter, pueri, atque viros, ut cuique libido est,
 Immisti veniunt alacres, dextrisq; parentum
 Impliciti cursant . est vestis discolor illis ,
 Et crinale aurum : turbam mirantur, & omnia
 Mobilibus spectant oculis, & nomina quaerunt .
 Ecce autem vario dum feruent agmina motu ,
 Dum resonant clamore viae, praeterq; meanti
 Atque iter hortanti turbae, sonus occupat aures :
 Praeco abit, & longe proclamans voce canora
 Terribili monitu horrificat : nam flectere gressum ,
 Eq; via media spatium concedere plebem
 Brachmanis Nairisq; iubet . communis utrisque
 Maiestas, similes fastus, moresq; superbi .
 Vna est Brachmanis sacrorum cura, deumq;*

Stirpis

*Stirpis ab exortu : sunt illis linea fila
 E collo latus ad medium connexa : tiara
 Stat capiti, lataeq; fluunt e corpore vestes ,
 Quas laeuo ex humero nodo labente retorquent .
 At Naires, regale genus, deuotaq; forti
 Pectora militiae, si vulgus forte videndum
 Se ferat, esse fremit culpam vel caede piandam ,
 Ni fuga subsidio subeat, vacuumq; relinquat
 In medio plebs iussa locum, vel limite cedat .
 Ipsi autem seu bella tonent, seu fracta quiescant ,
 Arma ferunt, harpen dextra, cetraraq; sinistra .
 Falcatus namque harpe ensis, sed cetra lacerto
 Inseritur, pectusq; tegit : sine talibus armis
 Non acies ineunt Indi, non proelia tentant .
 Ergo iter ad templum (cuius iam limina fertis
 Sparserat, & laeta velarat fronte sacerdos
 Pingue addens oleum) diuersis partibus omnes
 Accelerant, vinctiq; comas, & veste decori ,
 Vastaq; confuso complerunt atria coetu ,
 Ducturi pompam, pars & spectare parati .
 Nec mora Cercopides caecis egressus ab antris
 Intonat horrendum clamans, & cedere cogit ,
 Nam iubet ad patrios conuentus quemque reuerti ,
 Iactet opes ut quisque suae non immemor artis
 Agmine partito, & variet spectacula pompae .
 Et tandem e templo festam expectata per urbem
 Pompa ruit : neque enim lento procedere gressu*

K 2 Mos

Mos finit, at trahitur magnis clamoribus aëta :
 Nectantum furit horrificis plebs concita monstris,
 Sed genus antiquum procerum bacchatur : & ipsi
 Linigeri & Naires : nec quemquam ex agmine tanto
 Inuenias, qui non lymphata mente vicissim
 Cantet, & exultet quatiens caput : orgia Baccho
 Thyadas audito tales duxisse putaris .
 Et si certa suas distinguunt agmina turmas,
 Ordine quas eodem matres, pueriq; sequuntur :
 Nec genera, aut generum mores miscentur, & artes .

Primus inquit pompam pastorum coetus : eunti
 Buccina dat signum, reboant clamoribus auræ,
 Testaq; festiuo responsant omnia plausu .
 Nec procul hinc sequitur quicumque aut retia tendens
 Squamigerum pecori, aut escam fallacibus hamis
 Occultans, tacito captauit in aequore pisces .
 Hic autem pars aera ciet, pars, tibia dulces
 Dum leuibus fundit digitis pulsata querelas,
 Pernici glomerat sublimem corpore saltum :
 Pars etiam mistis ululatibus aethera complet,
 Pulsa quibus vicina palus collesq; resultant .

Tertius ingreditur venator, terga ferarum
 Indutus capiti : & raucum dant cornua cantum .

Proximus agricolum chorus est : hi compita circum
 Immensum sine fine fremunt, & sidera laetis
 Cantibus, & digitis feriunt caua tergora tauri,
 Perq; leues agitant saltantes corpora motus .

Tum

Tum vero haud pauci procedunt ordine longo,
 Quis vitam varias inopem tolerare per artes
 Est labor, & tenui natos educere quaestu,
 Durum opus : ipsi etiam violenti signa furoris
 Dant linguis simul & pedibus : nam garrula dicunt
 Atque pedum vario modulantur carmina pulsu :
 Et sonitus tamen interea miscere canoros
 Et tenues grauibus tinnitus addere bombis .
 Cymbala non illic, non nablia, non vaga desunt
 Tympana, non litui, non sistra, atque icibus aera
 Percussa assiduis : non quae flatu organa dulcem,
 Quae digitis dant pulsa sonum, seu flectere cantum,
 Seu valeant mulcere aures, siue addere vires
 Mentibus . Hoc certo discurritur ordine pompae,
 Et choreae, & plausus . Currus venit inde superbus,
 Cui sex terribiles axes subiere rotarum
 Aere reidentum : visenda hic turris in auras
 Tollitur ex hebeno, varijs interlita gemmis,
 Et multa perfusa auro pendentia circum
 Lumina sidereas fulgent imitantia flammæ,
 Nocte ubi sub media purus circumstetit aër .

Plurimus in summo diuum grex insidet axe,
 Ora nefandarum referens ac monstra ferarum,
 Qualia cum multis se se ostendere, ferebant,
 Cum struerent fraudem, ut stultos si forte iuuarent
 Rebus in exiguis, in magnis fallere possent .
 Ipse autem sedet in medijs latrator, & anguem

Submit-

Submittens, tigrim extollens, supereminet omnes;
 Ardentesq; oculos intorquens, conijcit ignem,
 Et vehitur mole ingenti. Nam fune reuinctus
 Multiplici trahitur currus certamine magno
 Brachmanum, & Nairum: hi magna cinxere corona
 Turrigeram pompam: connixi & pectore toto,
 Perq; vices manibus nexis ducuntq; trahuntq;
 Testantes sudore deos: it machina monstris
 Feta feris, monstrum infelix, casumq; minatur,
 Dum tremit, ac terret. Pompa veetatur eadem
 Funerea humana laetantum caede, deorum
 Victima. Nam miseri quidam caeciq; furore
 Impositi curru veniunt: hi pectora nudi
 Explorant gladio fibras, & corporis artus
 Distringunt acie, ferrumq; immergere gaudent,
 Vt sanguis sine fine fluat, taetriq; coloris
 Flumen agat caesis discurrens undique venis,
 Lentaq; per plures erumpat vita meatus.
 Nec minor illorum rabies, qui corpora diris
 Subiecere rotis cupidi, per strata viarum,
 Et laceros artus viuoq; madentia tabo
 Viscera, reliquias veluti liquere deorum,
 Pro quibus insano pugnat plebs nescia raptu.
 Illi etiam simili decepti errore nefandis
 Instincti furij, simili dignantur honore,
 Qui magni in foribus templi, radijsq; columnae
 Districti pendent, & ducunt funere vitam.

Insti-

Insipiens tantum Indorum sapientia: tantum
 Impia religio potis est suadere malorum.
 Talis erat pompae species abeuntis, & inter
 Tot motus incompositos, tot carmina, & inter
 Tot coetus, vario miscentis cuncta tumultu.
 Illum augent, quicumque vias, & tecta columnasq;
 Obstruxere senes, pueriq; ignobile vulgus,
 Et matres, quibus aut vires, aut mollior aetas
 Inuidet officium, aut studio propiora tuendi
 Singula, ab urgenti visum est secedere turba.
 Iamq; causas illic densi obsedere fenestras,
 Hic tumulum capiunt, hic celso e uertice templi
 Praecipiti spectantq; loco, clademq; pericli
 (Plena gemunt, nutantq; adeo sub pondere tecta)
 Nil metuunt: tanta est visendi cuncta cupido.
 Laudibus interea, & votis, iactuq; rosarum,
 Mollibus & violis calthaq; crocoq; rubenti,
 Haud cessant placare deos, & sternere terram,
 Ante locum quem quisque tenet, quacumque citato
 Progreditur cursu currus, lassusue resedit:
 Tunc etiam ingeminat clamor, comitumq; cohortes
 Omnibus instigant studijs, & brachia tendunt
 Orantes, turrimq; manu contingere certant.
 Illa subit medias praeter quae pluribus arae
 Emicuerere locis: hic incenduntur odores,
 Hinc etiam efflantur: tellus conspersa recenti
 Flore auram, impositi vim turis suscitatur ignis.

Et

Et tandem ut visi magnos acuisse furoros,
 Ac diram sparsisse luem, taetrumque venenum
 Inspiraſſe nigri volucres, quos Phorbis ab Orco
 Excierat, sociosque doli, scelerisque ministros:
 Ipsaque iam totam circum raptata per urbem
 Pompa: Et currendo feſſi, feſſique trahendo
 Ductores simulacra deum, cum sole cadente
 Oceano longam tellus induceret umbram,
 Siſtitur ante aedem vario clamore frementem.

Et iam fama volans pernicibus incita pennis
 Salfethim, pagosque omnes atque oppida complet,
 RODVLPHVM, Et socios, magna comitante caterua
 Ad Cortalinam vicini littoris aedem
 Veniſſe, ut nuper genitis infantibus indant
 Lac tenero sincerum ori, Et pia ſaecla propagent.
 Extemplo ſocij, quibus in Salfethidis ora
 Credita templorum cura eſt, cum lumine primo
 (Et via non longa eſt, nec tardis paſſibus iter)
 Conuenere omnes, laetosque amplexibus arctis
 Excipiunt fratres, ipſum magis omnibus unum
 RODVLPHVM, Et longum cupientes ora tueri,
 Laetantur ſaluum, Et gaudent rectore recepto.
 Quos inter, bona laetitiae cum ſigna quierunt,
 Ac iuſſi poſitis circum ſe ſedibus omnes
 Compoſuere patres, medius ſimul ipſe reſedit,
 Praeſutus ſuperos AQVIVIVVS, haec ita fatur.

O ſocij, quos unus amor pietatis in unam

Adductos

Adductos mentem, diuerſo ex orbe coegit,
 Et procul a patria incertis regionibus egit
 Ire viam, ut profugos ſuperam reuocetis ad urbem,
 Et miſeris Indorum animis, qui tempore longo
 Nocte ſub obſcura ingenti caligine merſi
 Mortem inbiant, CHRISTI monſtrantes lumina, veſtri
 Corporis exitio poſſitis ferre ſalutem:
 Scitis ut in tenebris lumen praepandere veſtrum eſt,
 Et lucere igni aſſiduo, ſed deficit uſu,
 Et nigrum glomerat languens ad ſidera fumum
 (Ut natura omnis labenti frangitur aeuo)
 Flamma, niſi iniicias ſiluas, apteq; miniſtres
 Pabula, proſpiciens, ut lucem ſuggerat ignis.
 Iam quod abit, reuocare decet: nec tempora deſunt,
 Aut modus, aut ratio: namque hunc IGNATIVS ignem
 Ille humilis noſtrae gentis decus, Et pius auctor
 Illuſtrare parans, mortalis commoda vitae,
 Illum inquam DEVS e caelo quem detulit ignem,
 Ut micet, Et viuas iaculetur in orbe fauillas,
 Parte aliqua, ut valuit, nobis commiſit habendum,
 Cunctaque ſolicite ſeruari in tempora iuſſit:
 Ut leuis internas exurat flamma medullas,
 Et quiſquis lucem conſpexerit, excitus illa,
 Gaudeat, Et ſacrum labefactata per oſſa calorem
 Concupiens, laudet lucisque ignisque parentem:
 Nam DEVS eſt ignis, lux Et clariffima mundi,
 Quae medijs lumen iacit indeprehenſa tenebris:

L

Et

Et tamen, heu facinus, furtiq; & fraudis amantes
 Lux quibus inuisa est, properant se condere in umbras,
 Quas non ulla dies, sed nox aeterna sequatur.
 Haec memorans, vultum lacrimis suffundit obortis,
 Et dulcem socijs lacrimarum instillat amorem.
 Tum super haec addit. lucisq; ignisq; fouendi
 Haec ratio est, annus quam bis fert ductus in orbem:
 Nam quoties redeunt bis ternis mensibus actis
 Solstitia, ac referunt diuersi lumina Solis,
 Tunc semel atque iterum deuoti pectoris aram,
 Qua lucem aeternam, vigilemq; sacrauimus ignem,
 Instaurare iuuat, cineriq; occurrere, caeco
 Aggere ne lucem impediatur, flammam ue retardet:
 Sed noua materies, & lucem imposta cadentem
 Exerat, & labi metuentes suscitatur ignes.
 Nunc adeo tempus quoniam sic admonet, & res,
 Nec vos abnuitis, certum est semestria sacra
 Perficere, & votum renouare ex ordine foedus,
 Crastina cum primos Aurora induxerit ortus.
 Vos agite, & tantis quae sunt accommoda rebus
 Cuncta parate animis, & sanctum poscite numen.
 Haec rector primum edixit: nec sacra morantur
 Iussa patres: tacitus se quisque in teeta recondit,
 Et quantum reuocare animo, curaq; fideli
 Consilium & dictum & factum valet omne, per anni
 Dimidium, relegit sollers, ac mente recenset,
 Si quod erat, licet exiguum, quo iura, fidemq;

Transi-

Transiliens, hominem potuit laesisse, DEVM ue:
 Aut etiam si quod praesens in tempus omisit,
 Praeterito illacrimans acuo, certusq; futuri.
 Quod si qua interea (quae magna est gratia magne
 CHRISTE tibi) nec noxa grauat, nec taetra remordent
 Crimina, nec se animus commissi conscius angit:
 Vt potior mos est (nam vera haec vita piorum)
 Pectoris explorat latebras, si forte situm quem
 Obduxit, si qua infecit labecula mentem,
 Abstergere parans fletu, & sermone salubri.

Inde ubi quisque suum directo examine visus
 Expendisse animum, ac sensus intrasse latentes,
 Deiecit ad terram oculos, tinctusq; pudore
 Sponte sacerdotem supplex adit: hic submittens
 Genua, petit terram, & ter noxia pectora tundit:
 Atque hominem venerans CHRISTI sublime gerentem
 Officium, coram manifesto iudice, se se,
 Et culpam agnoscens, aperit, veniamq; precatur.
 Quin etiam de more illa ieiunia luce
 Indicta, & nudata graui sub verbera terga
 Adducta crepuere manu, tortoq; flagello,
 Et bona plus solito pars noctis ducta precando.
 Interea surgens fulgentem lampada terris
 Aurora extulerat, caeloq; extinxerat ignes.

Itur in augustum templum. nam pulsa repente
 Ad templum accierant notis tintinibus aera,
 Quae veniente die, quae decedente, iubebant,

L 2 Nec

*Nec non & medium cum Sol confecerat orbem ,
 Admonitu terno, toties iterare salutem ,
 Quam MARIAE dixit, caelo cum missus ab alto
 Nuntius, aeterna fore dixit prole parentem .
 Hic aram circum submisso poplite fusi ,
 Sublatis manibus sacra inter (rite precando
 Quae fert aetherio regi conspectus in ostro
 RODVLPHVS : cum sanctam orat cupientibus auram
 Allabi, mittiq; polo spirabile lumen)
 Testati MARIAM, & caeli quas templa receptant
 Felices animas. Superum tibi maxime rector
 Deuouere omnes, contentam paupere cultu ,
 Et thalami expertem turpi sine crimine vitam ,
 Semper ab alterius nutu pendere paratam .
 Namque hic perpetuus vota est iterantibus ordo :
 Quisquis ut in socios admittier optat IESV ,
 Idem oret constantem animum, coeptiq; tenacem ,
 Atque agere acceptis omnes sub legibus annos .
 Circumstant properi aligeri, laetiq; supinas
 Conspiciunt purasq; manus, & vota precantum ,
 Turea dona velut plena inferrentur acerra ,
 Excipiunt, vapor ut celsas uolet altus ad auras ,
 Et grato superum mentes contingat odore .
 Post ubi diuinis epulis mens rite refecta est ,
 E templo cessere omnes, ut corpora curent ,
 Et laeti celebrent parcae conuiuia mensae .
 Ingressiq; manus lympham lauere recenti ,*

Nec

*Nec quisquam assedit, ni postquam in vota uocarunt
 Voce DEVM, qui dextram aperit, praebetq; diurnam
 Tempestiuus opem, cunctisq; animantibus escam :
 Illum orant pius ut faueat : praecit ore Sacerdos ,
 Alternis alij precibus quem deinde sequuntur .
 Tum uero sedere omnes . RODVLPHI ministras
 Ipse dapes cinctus candenti sindone, & Inda
 De nuce deductos succos ceu uina reponis .
 Haec inter, dum quisque filet, de more uetusto
 Stat iuuenis, ueterumq; legens monumenta uirorum
 Attentas reficit meliori nectare mentes .
 Hic postquam compressa fames, gratesq; relatae
 Pro meritis rerum auctori, qui munere castam
 Pauperiem ditat iustus Pater omne per aeuum .
 Horam post epulas curis animisq; leuandis
 Quae dicta est, uario patres sermone traherant .
 Nec minus interea laetanti ex urbe frequentes
 Conueniunt proceres, quorum pars magna benignos
 Audijt ante DEI monitus, pars applicat aures
 Nunc primum, ueterisq; parat contagia culpae
 Eluere : his studijs, sacrisq; exercita rebus ,
 Aspiciere ante alios, ipsumq; audire loquentem
 RODVLPHVM cupit, & didis accendere amorem .
 Agnouere illos focij quae causa tulisset .
 Hoc magis intenti RODVLPHVM multa rogabant
 De Mogorum rebus, tulerit quos ipse labores,
 Et quas insidias effugerit . Immo age nobis*

A primo,

*A primo, PACECCVS ait, dic tempore, qualem
Expertus regem, ac gentem: nam tertia dudum
Te rigidos inter populos, malefidaq; regna
Quemlibet ingenti durantem mente laborem,
Nec dubitantem ullam pro CHRISTO occumbere mortem,
Omnia per uitae discrimina, viderat aestas.*

F I N I S.

FRANCISCI
BENCII

QUINQVE . MARTYRVM
LIBER . QVARTVS

ALIBVS ALPHONSI *dictis immo-
ta tenebat*

Obtutu tacito RODVLPHVS lumi-
na, *secum*

Multa putans illos quae iam transa-
cta per annos

*Dum Mogores tentasse iuuat: nec facta recenset
Ipsa libens, quae vitae olim melioris & aeni
Tantum avidus, non ulla hominum spe captus inani
Texerat, ut diuinae essent modo cognita menti.
Ut tamen assensu simili studioq; rogarunt
Cuncti eadem, & magnum videt affluxisse piorum
Discendi studio CHRISTI mysteria coetum,
Haec secum repetens, quae non audire voluptas*

Sit

Sit leuior fortasse animis, sed cognita profint,
 Tot victus precibus: Faciam quod quaeritis, inquit,
 Quaeq; adeo cupitis, quantum concessa loquendi
 Tempora permittent, delibans singula, carpam.

Tum sic ingreditur. Gelidas hinc spectat ad Arctos
 Qui medios Asiae fines Riphæiaq; arua
 Diuidit obiecto longi discrimine walli,
 Arduus, & niuibus, ventis & creber Imaüs:
 Quosq; facit geminos deuexus, prospicit Indos:
 Namque supercilio, sublimi & vertice montis
 Fontibus ex iisdem partes finduntur in ambas
 Hinc, illinc, gemini sinuosus flexibus amnes,
 Et se diuersa penitus regione ferentes
 Agmine praecipiti magnum labuntur in aequor.
 Huic nomen Ganges, huic Indus: nomina terris
 Hic fluiuius, dat & ille suis: sic India fertur
 Gangem intra, Gangemq; extra, & discrimine tali
 Contrahitur regio, latis quae finibus errat
 Multorum regum imperijs seruire coacta:
 Quos inter leuis incedit discordia motu
 Saepe graui, dum quisque suos producere fines
 Longius, atque alium certat depellere regno.
 Quandoquidem (heu miseros) maiori ex parte nefandis
 Addixere sacris animas, CHRISTVMq; perosi
 Monstrorum haud metuunt varios defendere ritus.
 Interior quamquam magnam nunc India partem
 Echebaro paret, terrisq; animisq; superbo,

Echebaro

Echebaro Mogorum regi, quo ditior alter
 Finitimos reges inter, vel fortior alter,
 Aut valido magis, aut porrecto corpore regni
 Indorum hac vasta non est qui regnet in ora.

Ille quidem patrios ritus moresq; suorum
 Persequitur demens (nam Tamerlanus, ut aiunt,
 Qui victor captiuum adeo defaenit in hostem,
 Illi quintus auus) legesq; a stirpe receptas
 Et Mehemetaeae varissima numina gentis
 Aut colit, aut simulat, vult & coluisse videri.
 Idem etiam, an veri, an quodam nouitatis amore,
 An tali ut potius praetextu posset amicos
 Dicere Lysidas, bellumq; inferre propinquis,
 Quos petit excidio, CHRISTI pia sacra Fidemq;
 Et veteres voluit cultus cognoscere nostros.
 Ergo oratores Goam mittebat, ad urbis
 Sacrorumq; patrem, & toti qui praesidet orae
 Rectorem populorum inuicti nomine Regis:
 Quin patres etiam ad nostros, mandata ferentes,
 Inq; sua e nobis non nullos regna vocantes,
 Qui CHRISTI monitus, vitamq; ex ordine pandant.
 Nec mora (nam visus non aspernanda precari)
 Tres lecti e socijs, sensum qui principis omnem
 Explorent penitus, summi & praecepta parentis
 Edoceant, si forte queant extollere lumen
 E tenebris, caeliq; viam monstrare petenti.
 Ac MONSERRATVS primum est ANTONIVS: illi

M

Adiun-

Adiunctus, Persesq; domo, linguaeque peritus
Arabiae, insignis vera pietate, fideq;
 FRANCISCVS, veteri ANRIQVAE cognomine gentis.
His socius dictante DEO, sum tertius ipse
Additus. Hoc numero, paucis comitantibus, omnes
Vadimus ignotam in terram, externaeq; tenemus
Gentis iter, freti diuino numine, & ipsam,
Post varios casusq; viae magnosq; labores
Luce quater dena exacta deuenimus urbem:
Rex ubi nos cupide dudum expectarat, ab ipso
Discessu, ut perhibent, nostro, spatioq; locorum
Tempora dinumerans. Vix urbem intrauimus, & nos
Ipsius admonitu iubet alta in limina cogi,
Et laetum aspiciens, sermone affatus amico,
Spem facit, ut liceat bene iam confidere coeptis.
Spes fallax ac vana fuit. cognouimus illum
Aut simulantem animo, aut caecis erroribus abtūm,
Ac tenebris, patrias veritum contemnere leges.
Sic frustra quae mens refugit, verba accipit auris.
Tres adeo hic verfor completis mensibus annos,
Solus ad extremum: Goam reuocatus ad urbem
Me FRANCISCE prior, quem MONSERRATE secutus,
Dum decus hoc aevi, columenq; insigne PHILIPPVM
Pollentem regno atque opibus sibi iungere certa
Quaerit amicitia, certumq; exposcere foedus
Cogitat Echebarus, ipso mittente relinquit.
Tempore in hoc omni Mogorum rex plurima laetus
 Exqui-

Exquiratq; auditq; , piae quae munera vitae,
Quaeq; DEVM illustris pietas tot adire labores
Impulerit, quae sint meritorum praemia, quae sit
Vltima iudicij merces, saeculiq; futuri.

Saepe equidem longus sacris de rebus habetur
Dum sermo, aestiuos memini nos condere soles,
Hibernasq; etiam in lucem producere noctes:
In quibus haud ponam memorandis tempora: nam se
Aggrediar, quis finis erit? Nunc omnia quando
Haud memorare vacat, rerum fastigia summa
Persequar, & seriem sermonum incidere pergam,
Pleraque sic narrans, una ut si cuncta fuissent
Gesta die, atque vnus sermonem duceret ordo.
Non ego, non, fraudem coeptorum munere tali
Magnanimos socios: pars magna his debita: sed nunc
Omnia miscentur pariter, ne plura fatigent
In partes diuisa suas, sensum ue retardent.
Namque omnes operi instamus, regemq; monemus.

Ille autem (quae prisca fides Mehemetis alumnis)
Ex ineunte aeuo, diuino numine cuncta
Venisse e nihilo, ut vita potiantur & aura,
Atque hominem limo formatum credit ab vdo:
Esse animas hominum aeternas, quibus ordine recto,
Pro meritis, certiq; loci sedesq; parentur.
Quamquam etiam a vera hic longe ratione vagatur
Delicias luxu turpes, & foeda piorum
Gaudia, & instructae ponens conuiuia mensae.

CHRISTVM idem carum esse DEO, vatemq; supremum
 Praedicat, & magno matrem dignatur honore.
 Sed stultus negat esse Deum, mendacia fingens
 Quae Mehemetaeis insanus suggerit error.
 Hinc omni sermone duplex me cura tenebat
 Noctes atque dies, Mehemetem abolere nefandum
 Vt possem, & CHRISTI sensum praeuerrere amore
 Amentes iam dudum animos, vesanaq; corda.

Ergo ad se cupide nos intra tecta vocatos
 Confessu in medio procerum magnaq; corona,
 Multa super CHRISTO rogitat, legesq; laboresq;
 Audire exposcit: quibus ut sine fine modoq;
 Narrandis via ne deesset, sed lucidus ordo
 Omnia digereret, breuis & per singula sermo
 Iret, & attentas complerent credita mentes:
 Primum mente DEVM tacita veneratus, amicum
 Numen ut inijceret cordi, linguaeque loquenti,
 Rex placidas ne dicta neget demittere in aures:
 Vt tandem tacuere omnes, his ora resoluo.

Magnarum Rex magne agitas mysteria rerum,
 Cum CHRISTI vitamq; iubet, legesq; profari:
 Nec possim: quis enim paruo comprehendere vitro
 Audeat Oceanum ingentem? sed grata voluntas
 Ista mihi, & laetus non mollia iussa capeffam,
 Quantum eniti animo, & dabitur contendere vires:
 Ipse reget vocem omnipotens: tu commodus aures
 Huc adhibe, & mentem dictis aduerte benignam:
 Afferet

Afferet hic aliquam sermo fortasse salutem.
 Quod si qua interea vero maiora fideq;
 Humanam superare aciem lumenq; videntur,
 Ardua suspensam ut teneat sententia mentem,
 Ceu firmae rationis egens, lucemq; requirens:
 Mortali ne posse putat immortalia cerui
 Ingenio. Satis alma fides. Rationis abunde est,
 Si pateat, quae cuncta potest aeterna voluntas.
 Quod si oculis diuina velis arcana tueri,
 Opprimat, & summus praestringat lumina fulgor.
 Hinc ergo incipiam. Scis ipse, & scire fateris
 Auctorem rerum esse DEVM, qui cuncta gubernat
 Vnus, ab vnus dependent omnia nutu.
 Ipse vnus, quoniam diuina essentia simplex
 Personis atque vna tribus, vigor omnibus vnus
 Et par maiestatis ollis, ac summa potestas.
 Humanum talem esse animum fortasse rearis:
 Simplex ille quidem, at triplicem vis ipsa videri
 Officijs diuisa facit, meminitq; videtq;
 Et iubet: & se toto agitans in corpore miscet.
 Nam PATER (vnus personae hoc nomen) ab aeuo
 Omni se inspiciens, secundo pectore natum
 Ipse sibi similem genuit virtute paremque:
 Ignis ut ex igni exoritur, de lumine lumen.
 Hinc genitus perfecta viget genitoris imago.
 Hoc VERBUM omnipotens veteres dixere magistri,
 Dum terram instituunt, & caelo digna loquuntur:
 Aequae-

Aequaeuumq; PATRI, per quod sunt omnia primum
Conditā, quo sine, laetifici nil lumina Solis

Aspiciat exortum: rerum hinc genitalis origo est.

FILIVS (alterius personae hoc nomen) amico

Respicit immensi deiventus pignore amoris

Obtutu genitorem: illum PATER ipse vicissim

Aspiciat, irriguo iactans e lumine amorem:

Alter & alterius dum spectans lumina visus

Pascit amore avidos, ea (mirum) lumina utrinque

Obuia committit conspirans mutuus ardor.

Nec mora: inardescit (persona ea tertia) SANCTVS

Hinc atque hinc pariter emanans SPIRITVS: illis

Nec spatio, nec honore minor: Natum ille, Patremq;

Concordes stabili faetorum foedere vincit:

Semper & e geminis idem nouus emicat ignis.

Sic forte ut speculum suscepit lumina Solis,

Inde retro flexum lumen, radiosq; flagrantes

Coniicit, opposito accendens in vellere flammam.

Nulla tibi species, nulla obuersetur imago

Rerum quae feriunt oculos, & corpore constant,

Cum menti subit ipse DEVS: caeli ardua templa

Fas penetrare animo: hic puram sine corpore mentem

Aspectu procul a nostro sensuq; remotam

Contemplator eam, quae rerum est una creatrix

Forma DEI, & formas rerum supereminet omnes,

Immortale agitans aeuum, nihil indiga nostri.

Quandoquidem (ut tulit haud ullo cogente voluntas)

Sponte

Sponte sua e nihilo & tenebris existere iussit

Omnia, quae visum attingunt, mentem ue laceffunt,

Quaeq; supra, quaeq; infra habitant viuentia caelum.

Ipse igitur DEVS, ut voluit (namque omnia quo sint

Est ipsum sat velle DEVM: immutabile pondus

Illius in verbis, & vocem facta sequuntur)

Dixit, & a tenebris lucem disclusit, & orbem

Condidit, ut proprio confidat pondere tellus,

Quam circum glomerentur aquae, supra enatet aër,

Et procul abscedens longa regione feratur,

Omniaq; extento caelum comprehendat amictu,

Aetherium caelum, & mundi versatile templum.

Ille simul iussit, viridi se gramine terra

Vestijt, & vario depinxit prata colore,

Nec minus & nitidas fruges effudit, & altis

Vndantem arboribus siluam, fetuq; grauatis:

Vnde simul fructus, simul & genitalia crescant

Semina, & aeternum frondentia rura propagent.

Et nihil ut deesset decoris, pater optimus auxit

Caelum sideribus, mare piscibus, aëra pennis,

Immisitq; feras siluis, & muta animantum

Agmina, quam varia specie, tam corpore, & armis.

His super, informem limoso glutine massam

In mollem effinxit speciem: cui viuere iussae

Esset ut artificii similis, decus addidit ori

Pulcher, & afflauit vitae spirabile lumen:

Hinc caput extollit: iucunda hinc vescitur aura

Insignis

*Insignis facie iuuenis: Virgo additur ipsi,
 Et comes accedit lateri: pulcherrima utrique
 Forma, Deo propior, diuinaeque mentis imago.
 Quaeis etiam in nemus umbriferum, sedesque quietas
 (Quattuor in partes vitreus quas irrigat amnis,
 Et placido spirans inter strepit aura susurro,
 Ver ubi perpetuum) adductis, laetissima ruris
 Otia, et aspersis viridantia floribus arua,
 Atque auibus passim fontes siluasque canentes
 Tradidit, ut possent liquidi prope fluminis undas,
 Qua se lucus agit, securam ducere vitam,
 Et facile excolere hos fines, regnumque tueri.
 His quoniam et generi, in terras, pontumque profundum
 Detulit imperium: genus ipsis omne ferarum
 Alituum, et pecudum, pelagique immania cete,
 Et tellus quas ferret opes, parere coegit.
 Et facerent: illis si mens non laeua fuisset.
 Sed postquam insidijs, infestique arte draconis
 Tentati, captique dolis, ex arbore fetus
 Non veriti audaci vetitos decerpere dextra,
 Atque inconcessas epulas absumere: ab illo
 Gens hominum infelix, alto de culmine labi
 Instilit, aut potius longe collapsa ruinam
 Horrifono dare cum gemitu, et procumbere late.
 Hinc labor, hinc maeror, curae hinc velut agmine facto
 Incubuerunt animis, et iniquo turbine caecos
 Addentes stimulos, mortalia peccora versant:*

Nec

*Nec non et vesana fames, et turpis egestas
 Corpora, et exangues tenuant pallentia morbi:
 Semotique prius leti vis tarda propinquum
 Corripuit spatium: nec quicquam deinde malorum
 Innatat in terris, quod non ceu riuus ab illo
 Fonte fluat: meritam diuini iudicis ira
 Aequior exposcit poenam: offendere parentes
 Fortunatorum nemorum de sedibus acti
 Cum sacros hausere cibos, sed triste venenum
 Nescia posteritas, alienae obnoxia culpae
 Imbibit, et patrum referunt conuiuia nati.
 Hinc ea prima mali labes, hinc improba pestis
 Insedit uenis, et tabo plurima fluxit,
 Inficiens homines: hinc illaetabile vulnus
 Inflictum est animo, cui non vis ulla mederi,
 Non ars ulla hominum possit: sub fomite gliscit
 Mortifer attactus: descendit corpore toto
 Serpentis furiiale malum, viresque latentes
 Sensibus insinuat tacitis, et crescit eundo.
 Ac, ne forte putes finitos morte dolores:
 Supplicium in tenebris grauius, stygijsque lacunis
 Maerentes hausere animae, luctumque trahentes,
 Heu, praecclusa quibus stellantis ianua olympi,
 Et veniae spes nulla esset, via nulla salutis.
 Quis miseri cladem generis, quis funera fando
 Explicet, aut animo comprehendat? Maesta iacebat
 Vita hominum mortem exoptans, longeque beato*

N

Confpe-

Conspectu semota DEI : qua mole malorum
 Debita soluebat maculosae praemia mentis .
 O pater, o proles hominum, o gens inclyta, magni
 Fingebat quam dextra DEI, caelumq; iubebat
 Sperare, & pulchrum vitae immortalis honorem .
 Huccine tam munita olim, labefacta ruit res ?
 Hanc noctem, has tenebras, prior, obscurata dedit lux ?
 Tu stirps prima hominum, caput horum & causa dolorum,
 Tu genus omne tuum, & natos facis esse nocentes .
 His tu prima malis oneras, atque obijcis Orco
 Agmina macrentum . Quod ni Deus ipse labores
 Et casus hominum aspiceret, iam funditus actum
 Esset, & aeternas poenas in morte luendum .
 Ipse suum sed curat opus : miserebitur olim :
 En prohibet iam flere . Tuis ex ossibus ultor
 Nascetur, queat ut curis imponere finem :
 Hic caput inuisum serpenti conteret, ut ne
 Furtum ingens impune ferat : patriaq; fugatos
 Restituet quondam, & reges in sceptris reponet .
 Ille repertorem sceleratae fraudis, & artis
 Eludet, frangetq; dolos, foribusq; reuulsis
 Tartareis, miseram sobolem reuocabit ab umbris,
 Et vitam veniamq; feret mortalibus aegris .
 Quamquã ego quid loquor ? aut ubi sum ? quo traxit euntẽ
 Implicitus sermo ? Dixi, Nascetur : at ille est
 (Mille anni ac prope sexcenti numerantur) ab alto
 Missus, ut humano dudum quod pectore fixum

Vulnus

Vulnus hiat, medicaq; manu, succoq; salubri
 Curet, & integrae redeant in pristina vires :
 Quin etiam ut mala quae serpunt contagia terris
 Comprimat, & caeli possit sarcire ruinas,
 Sponte hominum vitam accepit, nostrosq; labores
 Sponte subit, dulciq; animum labefactus amore
 Se duram dedit in mortem, culpamq; parentum
 Abstulit, & nostras exoluit sanguine poenas .
 Hic vir hic est, sibi quem promissum saepius orbis
 Audijt, innumeros paene expectatus in annos .
 Ipse Deo genitus CHRISTVS Deus : ipse hominum rex :
 Ipse auctor vitae terris fuit : ipse salutem
 Attulit afflictis longinquo tempore rebus,
 Eq; suis nomen factis inuenit IESV,
 Quod Pater imposuit : nomen venerabile, sanctum,
 Aeternum, augustum : cui se caelestia : cui se
 Auditum tremefacta nouo terrestria : cui se
 Dedant inferna, & collapsa in genua recumbant .
 Namque tibi quae falsa sedet sententia menti,
 Quandoquidem quae vera rogas, & dicere cogis,
 Excute, & ulterius pudeat spem pascere inanem,
 Rex, si qua est animo pietas, nec vana recurserit
 Somnia, quae in varios torsere errantia sensus .
 Haud fas est illi certam sperare salutem,
 Ni CHRISTO pandente viam, quae cognita solis
 Est nobis, quos ille suo de nomine dixit :
 Si quis adhuc aliam, stultus quam parturit error

N 2 Spem

*Spem fouet amplexus, coeptum nec deserit amens,
(Dicam equidem haud metuens, quāuis responsa darentur
Aspera, & extremam iacerem cum sanguine vocem)*

Ipse sibi sine fine malum miserabilis urget.

*Audite o regni proceres, tuq; optime regum,
Mentibus haec imis, non tantum sensibus hauri.*

Quae DEVS ediderat terris, oracula fundo.

*VNA EST RELIGIO, Deus vnus, & vna lauacri
Forma, pij cum sacro homines e fonte salubreis
Miscentes undas, animumq; piantia verba,
Aspergunt caput, ut quae prima ab origine sedit
Ad vinum macula, & verbis purgetur, & undis.*

*NI LYMPHA eluitur, labem contraxerit atram,
Quam nulla abstergat saeculis redeuntibus aetas.*

*HAEC VERA est, haec sola Fides: licet horrida dudum
Styx fremat, & strepitu insurgant fera monstra minaci.*

*Hic ego non uti longo sermone recusem,
Si sit opus: si quisquam audet se accingere contra,
Si quid habet, ferat in medium, nec dicere mussat,
Numquam equidem effugiam, sed dicta aduersa refellam.*

*Vix ea fatus eram: vario cum murmure caecus
Auditur fremitus, voces imitatus aquarum,
Cum tolli incipiunt aduerso turbine venti,
Atque illisa cient fractos ad littora fluctus.
Crebrescunt taciti sonitus: nec dicere quisquam
Contra ausus, licet ira vocet. rex acrior obstat:
Ipse indignantes vultuq; & voce repressit.*

Tum

*Tum vero ad me alacris, vocemq; & lumina vertens,
Perge, ait, & CHRISTVM nobis ediffere vestrum:
Nec mens vlla hominum, nec vox contraria turbet.*

*Hic ego: iam faciam fidenti pectore, quando
Praecipis, o bone Rex: quamquam, o, mihi talia praestet
Si DEVS, & tanto dignum me reddat honore,
Ut vitam liceat pro religione pacisci.*

*Votorum hic finis: spes est haec vna laborum:
Quod mihi cum dederit, felici morte quiescam.
Nunc paucis, quae multa rogas, aduerte, docebo.*

*Ergo tam varijs tam lamentabile cessit
Supplicijs mortale genus: cum solvere poenam
Haud posset, super ut veteris vestigia culpae
Nulla forent, & libra pari cum pondere lances
Iustitiae ferret suspensas partibus aequis.
Ecquid enim finita hominum vis audeat omnis
Aeterno dominoq; hominum superumq; parenti
Irato fecisse satis? Non aequa ferebat
Conditio. Hinc laxas scelerum fundebat habenas
Vis Erebi, caeloq; datos poscebat honores
Sacra per, & turpes aras, simulacraq; diuum.
Quid memorem immanes ritus? & quanta per omnes
Monstrorum e Stygijs certatim effusa cauernis
Tempestas ierit terras? En cernimus ipsas,
In regnis, Rex magne, tuis, Asiamq; per amplam,
Reliquias scelerum. Jam tandem discite veram
Iustitiam moniti. Missum ne terminite caelo,*

Qui

Qui tulit adueniens caelestia munera terris .

*Nam Pater omnipotens, media qui mitis in ira
Dat fessis veniam, placatus sponte malorum
Esse dedit finem, pactiq; insigne tetendit
Foederis, ut rebus voluit succurrere uersis .
Ipse tulit miseris aliquando optantibus unum,
Auxilium aduentumq; DEI: quando unica proles
Illa Dei, ut monui, DEVS est: Deus aethere lapsus
Virginis in gremium castae descendit: & illic
Induit ut nostros artus, moribundaq; membra,
Virgineum decus, & clausi penetrale pudoris
Non violat nascens, sacrat magis: omnibus illam
Filius insignem voluit praecellere rebus,
Vna ut muneribus superans est quicquid ubique,
Siue hominum, superum ue, Deo sit proxima, & unde
Summus honos alijs, fundamenta ponat honoris .
O felix una ante alias Iesaeia Virgo,
Cui Deus arridens blandae tulit oscula matri .
Humani noua lux generis, quae ex omnibus una
Communis maculae afflatus non pertulit ullos,
Tristitia nec metuit violenti iura tyranni .
Illud in his moneo, quemquam ne fallat, ut alto
Cum Deus e caelo terras adijisse iacentes
Dicitur, haud sedes superum caelumq; relictum
Esse putet: non ille suo de culmine cessit,
Vnde regit caelique uias, terraeq; labores,
Et cum Patre sedens pariter Deus omnia complet .*

Sed

*Sed quoniam humanis oculis DEVS ante uideri
Non poterat, uisum effugiens, & corporis expers,
Diuinam idcirco praetexens corpore lucem
Humano, uoluit cerni, manibusq; teneri:
Quodq; fuit caelo aeternum, non desit esse
In terris, cum uitam hominum culpamq; recepit .
Sic ferrum ignescit flamma, nec flamma recedit
Mota loco, ferroq; suam uim suggerit omnem:
Ignea uis totum collustrat lumine corpus .
Sic etiam iubar e summo Sol mittit Olympo,
Nec tamen exiit, quo uestit lumine terras:
Quodq; magis mirere, hominem dignatus amicum
Consortemq; suum, mortali corpore sumpto,
Sic in amicitiam coijt, sic foedera sanxit,
Sic personae uni naturam iunxit utramque,
Ut simul esse hominem simul & fatearis eundem
Esse Deum: nec res hominem deducere possit
Vlla Deo, homini ue Deum . Tum effecta duarum
Formarum (nam forma duplex, naturaq; duplex
In CHRISTO, quae neutra tamen confunditur) esse
Vnius imperijs concordia a mente profecta
Ne dubita: ueluti diuerso in cortice ramus
Si nouus inseritur, duplex una arbore saepe
Fructus it, & geminum trudit nux unica germen .
Hinc quae multa hominem uere ostendere, feruntur,
Multa etiam confessa Deum: tamen unius utrisque
Auctor erat CHRISTVS . sunt &, quae plurima fando*

Enume-

Enumerare queam : sed nunc pro tempore tali
 Pauca tibi e cunctis, valeam quo plura referre,
 Persequar, & dubio te non sermone morabor.

Ille humili in stabulo dura ad praesepia natus
 Noctem hiememq; tulit, vili vix tectus amictu:
 Sed tamen aligerum laetantum examina caelo
 Atque DEO passim laudes, pacemq; canentum,
 Detulit in terras : vestroq; Oriente profectos
 (A quibus, ab tandem, capiant exempla minores)
 Ad noua cum donis rapuit cunabula reges.
 Bethlemio hi caeli regem agnouere sub antro.
 Illum etiam mater cum munere sistit ad aram,
 Ac ueluti e multis unum : sed suscipit illum
 Vir senior, fuerat qui seruantissimus aequi,
 Et magnum in paruo veneratus corpore numen,
 Laetior hoc summo cumulatam munere, vitam
 Nil fore iam quin linquat, ait, mortemq; precatur,
 Et canit optatam terris venisse salutem,
 Carmine dulcisono, quales iam morte propinqua
 Albus olor tremulo diffundit gutture cantus.
 Nec longum tempus : crudeles concipit iras
 Infando cupiens quam primum extinguere leto
 Infantem Herodis scelerata insania : frustra :
 Nam puero, matriq; datum sociumq; fidelem,
 Custodemq; piuum, media sub nocte silenti
 Admonet in somnis caelesti nuntius ore.
 Heu fuge progenies magni generosa. Davidis,

Heu

Heu fuge crudeles terras, puerumq; tuere
 Iam tibi commissum, praesentiq; eripe morti :
 Herodis grauis ira tumet, caedemq; minatur.
 Paruit ille DEI monitis, regemq; reliquit
 Ne quicquam innocuo foedantem sanguine cunas,
 Vt taurum vacuas ferientem cornibus auras,
 Dum furit, & pedibus sparsam insectatur arenam.
 Alter ab undecimo vix dum processerat annis,
 Cum mater puerum amissum maestissima quaerens,
 Confessu in medio procerum doctaq; corona
 Ordine pendentem sacrata volumina iuris
 Vidit, & inuentum gaudens ad tecta reduxit.

Jam quid ego & denis cum ter redeuntibus annis
 Omnis ut impleret numeros iustissimus unus
 Iustitiae, vitreum refugi Iordanis ad amnem,
 Lustrandum se homini DEVS obtulit, & caput undis
 Subijciens liquidis, sacrauit corpore flumen?
 Quid memorem interea medium discedere caelum
 Elapsamq; polo, diuino in vertice, pluma
 Sithonias superante niues, sedisse columbam?
 Hinc etiam rutilas ingens vox lapsa per auras
 Terruit implicitos monstros, ac talia fatur.
 Haec dilecta mihi proles, mea sola voluptas.
 Hunc audite sacras pro mentem pectore voces.
 Mitto ea quae quondam mortali lege ferentem
 Aspera, & edentem populis miracula bruma
 Tertia conspexit veniens : nunc denique totum

O

Sunt

Sunt ea multiplici fama vulgata per orbem .
 Ille famemq; sitimq; ferens, & frigora, & aestus,
 Aerumnasq; hominum subiit, durosq; labores .
 Ille quater denas aliquando ex ordine lucas
 Et pariter noctes egit potusq; cibiq;
 Omnino expertes . Quoties super ardua montis
 Culmina, cum clauso properaret vesper Olympo,
 Aggressus placare Patrem, veniamq; precari
 (Sed nobis: quid enim iusti, roget auctor & aequi?
 Et qui nullo umquam maculauit crimine mentem?)
 Aequiuit noctiq; preces, & vota rubentem
 Protulit in lucem? Quoties non ille cubili
 Sed nemoris iacuit dorso, gelidoq; sub axe
 Turbauit somnos singultibus interruptis?
 Ab quoties hominum miserans incommoda, nudis
 Durum iter arripuit pedibus, Syriamq; peragrans
 Solis & aestiui patiens, & pulueris, egit
 Vitam inopem casus non indignatus egenos?
 At parte ex alia vinum diffundere iussae
 In vinum vertistis aquae: dapibusq; refecta
 Plus iusto exiguis, hominum tot millia, solos
 Per montes, ut reliquias vidistis, & usu
 Excreuisset dapes, voluistis dicere regem
 Muneris auctorem, ni dudum prouidua ille
 Se procul ex oculis nemorosa in lustra tulisset .
 Quid mare iam memorem cum tempestate coorta
 Cum spes nulla fugae nautis, propiusq; periculum,

Ipsius

Ipsius imperio posuit rabiemq; minasq;
 Et placidum a ventis immota constitit unda?
 Quid cum etiam patiens oneris suscepit euntem,
 Et siccas liquido suspendit gurgite plantas?
 Rex, mihi se mare magnum aperit, ferar actus in altum,
 Si flanti dem vela Noto: sed littora remis
 Interiora legam, ut liceat succedere portu
 Cum libet, & fessam terris aduertere proram .
 Tu potes e terra innantis spectare laborem .
 Ecquid enim iussas cessisse e corpore febres?
 Obstruetae quibus ante aures, deuinctaq; lingua,
 Amissos rediisse sonos, & munera vocis?
 Quid claudos referam plano velut aequore ceruos
 Transiisse fuga montes, camposq; patentes?
 Illicet haec videt, & visis stupet inscia turba .
 Quid captos oculis longa post nocte nitentem
 Quaesuisse polo lucem, laetosq; reperta
 Attonitis haesisse animis, circumq; tulisse
 Lumina inexpletum varia dulcedine captos?
 Dicam etiam prope depositis in limine leti
 Omnia queis tentans nullam medicina salutem
 Reppererat, subito miranti e corpore morbos
 Depulsos, viresq; nouas in membra reductas?
 An iuuenes quibus atra lues, immundaq; venas,
 Et squallens crustis scabies exederat artus,
 Turpibus exuuijs absterfos esse relictis?
 An potius memorem extinctos, & lumine quarto

O 2

Horrida

Horrida qui putri tenuissent membra sepulcro,
 Inuisis caput e tenebris & faucibus Orci
 Exeruisse: suis cum tam miranda tuentes
 Vix oculis habuere fidem? sed visa cœgit
 Credere res dubios, & praesens discere numen:
 Quod simul intendit vocem, clausamq; vocauit
 Inferna de sede animam, sensere caernae
 Tartarcae superis praedam transcribere iussae.

Sed quid ego haec autem numquam euoluenda reuoluo,
 Singula quae si quis numeret, numerauerit idem
 Sidera quot caelum voluat, quot pontus arenas.
 Cuncta fere socijs bis sex praesentibus egit,
 Quos sibi delectos habuit, testesq; reliquit,
 Ipsius ut totum ferrent mandata per orbem.
 CHRISTVM certe, aether, tellus, mare, Tartara, summum
 Agnouere Deum mortali tegmine septum.
 Ille autem, ut superis homines coniungeret, omnemq;
 Eximeret labem sceleris, quid liquit inausum,
 Aut intentatum? demum, quia sanguine foedus
 Firmandum fuit, & crimen commune luendum,
 Haud animam renuit, quam pro mortalibus olim
 Sumpserat afflictis, hanc pro mortalibus iisdem
 Ponere: sic Natus Patri se deuouet ultro,
 Et paci medium se offert, vitamq; profundit.
 Haud aliter vates turbantibus aequora ventis
 Deiectura ratem, & nautas mersura sub undis,
 Ipse vnus nis sponte sua iactetur in altum,

Vnum

Vnum ut pro multis pereat caput: Ibitur, inquit:
 Me propter si saeuit hiems, striduntq; procellae,
 Mittite me in fluctus, tumidoq; immergite ponto:
 Non mora, proijcitur: proiectum corripit aequor
 Fluctibus, & subita compositum pace quiescit.

Sed nunc quo rapior? quo rerum me trahit ordo?
 Quo feror? infandam ne iubes, Rex maxime, caedem
 Dicere, qua Solyme CHRISTVM male sana peremit?
 Maius opus moueo: sit fas mihi numine magne
 CHRISTE tuo, miranda animis, nec mollia fatu
 Pandere, & acceptam terris tibi ferre salutem.

Ergo aderat promissa dies, quae triste piaret
 Morte nefas, veterum culpam, & commissa parentum:
 Quam non Isacides, non Tharae filius ante,
 Non tam multa hominum potuerunt saecula culpam,
 Aut vita insonti, aut sacris abolere litatis:
 Cum rector tenebrarum omnem qui inuaserat orbem,
 Et ferus audierat mortali e sanguine quondam
 Venturum, genitumq; Deo, regna impia fortis
 Qui ruat, & fuget iniusta de sede tyrannum:
 Id metuens, CHRISTVMq; timens, quem saepe petitum
 Victorem expertus gemuit, per saepe iubentem
 Audijt, & vetito indignans de corpore cessit,
 Voce palam testante Deum: licet haereat usque
 Nescius, & dubium versent contraria petus:
 Ipsum adeo insidijs, & multa callidus arte
 Circuit, ut dirae valeat demittere morti:

Demens

Demens qui CHRISTO quantum esset robur, & illa
 Ipse sibi quantum strueret ratione malorum,
 Nesciret, caecisq; umbris immitteret ipsum
 Luminis auctorem, qui praedam victor ab Orco
 Iure triumphato caeli ad conuexa referret.
 Omnia pertentat, magnaq; incensus in urbe
 Quaerit inops animi quos nigri felle veneni
 Imbuat, & socios adiungat talibus ausis.
 Et pandit res ipsa viam: nec tempore longo
 Quaerendi comites. Furijs ingentibus acti
 Consilium Isacidae CHRISTI de rebus habebant.
 Stat ruere horrendum in facinus: stat tollere ferro
 Inuisum caput: immani via proxima coepto
 Quaeritur. Hic CHRISTI e socijs se perfidus unus
 (Quem tacito allapsu daemone peruaserat omnem
 Ut primum argenti cupido spes certa refulsit)
 Obtulit: & paucis. Quod si quem poscitis, inquit,
 Prodidero, vestrasq; manus non fugerit ille,
 Quid nobis mercedis erit? Nec magna petenti
 Praemia, ter denos (quali o pro corpore) nummos
 Isacidae pepigere alacres. Hinc captat ludas
 (Hoc monstro nam nomen erat) tempusq; locumq;
 Prodat ut infelix dominum nil tale merentem,
 Nec tamen ignarum, aut tacitum ventura videntem
 Ne quicquam: namque ille auri caecatus amore
 Aurum animis inhiat, spe fuluum deuorat aurum,
 Aurum auet, aurum ardet, promisso totus in auro est.

At

At CHRISTVS supremae inter sollemnia coenae,
 Seruilem in morem calidis vestigia lymphis
 Permulsit comitum, & niueo siccauit amictu,
 Instituitq; dapes, & sacrae pocula mensae,
 Qua DEVS humano (o pietas) absumentur ore.
 Et tandem instantem sibi caedem effatus aperte,
 Montis Oliuiferi, cunctis comitantibus (at tu
 Proditor unus abes) sedem de more petiuit.
 Hic autem procul a socijs in parte reducta
 Haud rerum ignarus, tristi cum corde volutat
 Multa suo: & primum contempti iniuria Patris
 Quae fuerit, qua noxa homines damnauerit auctor
 Vltimus, & quantum scelerum commiserit ausis
 Quisque suis, quae cuncta tamen conuersa fuissent
 Vnius in caput, ut poenas expenderet unus.
 Tum quoque poenarum facies, saeuq; dolores
 Et necis infandae series longissima maestos
 Solicitant animos: sociorum cura recurSAT,
 Et scelus Isacidum, mens & furialis ludae.
 Omnia quae secum reputans, palletq; pauetq;,
 Et penitus gelido soluuntur frigore membra.
 Tum supplex manibus, duplicato poplite, vultu
 Demisso, tales effundit ad aethera voces,
 Quas facili Pater omnipotens non accipit aure.
 O Pater, o genitor nati miserere precantis,
 Et mortem hanc auerte: potes namque omnia: quod si
 Ventum ad supremum est nobis, flectiq; voluntas

Fixa

Fixa nequit, iam nostra tuae sententia cedit,
 Et tibi me penitus, prudensq; volensq; remitto.
 Plurimus haec inter, toto de corpore sudor
 Liquitur, & (mirum) roranti sanguine mistum
 Flumen agit, terramq; nouo velut irrigat imbri.
 Erubuit tellus, bibit & venerata cruorem.
 Hic tandem iuuenis celso demissus Olympo
 Astitit, & placida leniuit voce dolorem,
 Et tristes animi curas. Hinc surgit, & ipsos
 Maerore ingenti socios, somnoq; grauatos
 Excitat, atque ultro se se quaerentibus offert.
 Namque facies & tela videt, funestus ludas
 Noctem addens sceleri, medijsq; in millibus ardens,
 Quae rapit ad montem, & nemoris diuortia nota.
 Et procul. O, quae causa viae? men? quaeritis? adsum.
 Tollite me, at socios dimittite. Dixerat. illi
 Conuersi cessere metu, & reuoluta dedere
 Terga solo, simul ac standi permissa potestas,
 Proditor (hoc signum dederat) praecessit, & ore
 Oscula fert illi propius, blandeq; magistrum,
 Heu scelus, appellans, simulata fronte salutat.
 Nec latuere doli. Quo mens tibi deuia cessit?
 Quid me fraude petis? mihi mortem haec oscula portant.
 Ab quid agis? Nunc saltem istam, miser, exue mentem.
 Haec Deus. at misero demens furor obstruit aures.
 Ipse sui oblitus sceleri magis ac magis instat,
 Et nutu hortatur socios. hi protinus armis,

Et

Et magno clamore ruunt, colloq; prehensum
 Iniecta tenuere manu: nec defuit inter
 Haec, PETRVS, e CHRISTI socijs fidiſſimus vnus,
 Qui quamquam inualidus, mediaq; in morte tenetur,
 Educto haud trepide gladio, quem forte gerebat
 Vni e militibus secat aurem: decidit illa,
 Inq; solo dominum multo cum sanguine quaerit,
 Et micat, ut colubri defecta e corpore cauda.
 Non tulit hoc CHRISTVS, districtum condere ferrum
 Vagina iubet, & verbis castigat amicis.
 Tum quo sana modo steterat, qua parte recisa est,
 Aurem restituit, nec mansit foeda cicatrix.
 Nec tamen hoc, illi non neſtunt vincula palmis,
 Abducuntq; virum. Pulsi hic formidine turpi
 Discipuli fugere omnes per opaca viarum,
 Per loca deserto palantes sola magistro.
 Ut caeso pastore ouium grex deuus errat.
 Ille autem solus, noctis turbante tumultu
 Hostibus in medijs, trepidam raptatus ad urbem,
 Per fora, perq; domos trahitur: nam iudice coram
 Haud vno iniusto indicio, nec testibus aequis
 Siftitur, & tandem morti est addictus iniquae.
 Sed quid ego hac memorem tulerit quot nocte labores?
 Quot plagas? quot dicta ferae crudelia gentis?
 Lingua haeret vocemq; negat, stupor opprimit ora.
 Si mihi quot dudum horrentes riguere capilli,
 Tot linguae, totidem ora sonent, non dicere partem

P

Posſim

Possim ullam, ut dictis semper non plura supersint.
 Et miranda magis videar quam vera profari.
 Sed vos o carcer, nox & tristissima, testes,
 Quam saepe indignis sonuistis vocibus, & quot
 Verberibus crepulistis, & o, quam saepe reuulsos
 Diuini capitis crines, barbamq; cruento
 Puluere deformem deuoluistis. Pro scelus ingens,
 Rerum auctor, cuius iaculatur ab aethere fulmen
 Dexterâ, & aequato terras examine librat,
 Ipse DEVS, rapiturq; agiturq; irrisus, & omnem
 Pellitur in partem manibus pedibusq; nocentum
 Carnificum, qualis torto sub verbere turbo
 Quem versant pueri, ludentes atria circum
 Nunc huc, nunc illuc dubia vertigine fertur,
 Donec ab inuito lux maesta effulsit Olympo
 Vltima CHRISTE tuo ingenti ventura labori.
 Conueniunt iterum Isacidae: captoq; paratum
 Exitium properant: sed tunc Romanus, habebat
 Regna, pater, Solymorum: & quemquam dedere morti
 Ipsius iniussu leges & iura vetabant.
 Huc primum trahitur populi certamine magno,
 Multaq; in immeritum falsa atque indigna relatu
 Insanis iactata odijs: agnouit amarus
 Inuidiae stimulos Solymorum, Pontius (illud
 Nomen erat Romane tibi) tum multa recusans,
 Abnegat insontem crudeli opponere leto.
 Illi autem contra insensî clamoribus instant,

Et

Et nisi victores fuerint, votoq; potiti
 Velle negant, caeci, immani desistere coepto.
 Quid faciat? qua vi innocuum, qua liberet arte?
 Iamq; alij conatus erat transmittere causam
 Iudici: at ille hominem ut sanae rationis egentem
 Spreuit, & indutum despecta veste remisit.
 Et vidit laetata cohors, & risit euntem.
 Idem etiam quando laxari e fontibus unum
 Quem populus magis optaret, vinculisq; leuari
 Luce illa sollempne fuit: iam crimine caedis
 Damnatum, rixaeq; trucidis, saeuq; tumultus
 Auctorem, an potius CHRISTVM dimittere vellent,
 Quaesit. hi CHRISTVM sprete pietate repellunt
 Ignari sceleris merces sit quanta futura.
 Nulla viam consulta regunt: auersa voluntas
 Caeca fremit populi, procerumq; incensa libido.
 Ergo ubi nec niti tantum, nec tendere contra
 Sufficit, imprudens aliam se vertit in artem:
 Nudari sacra membra viri, caediq; flagellis
 Imperat. infandum. Immitti sub verbere terga,
 Et latera, & pectus crepitant. Liuentia primum
 Membra rubent, rubefacta tument, hinc tenditur icta
 Saepe cutis, spissumq; vomit dissecta cruorem.
 Sed terga ingentem lato dant ore fenestram.
 Et plagis loca iam deerant: statuere reuinctum
 Inq; suo, ab facinus, lapsantem sanguine, fessî
 Lictores, sacrumq; caput vinxere corona

P 2

Sentibus

Sentibus ex aspris, velarunt corpus amictu
 Purpureo, dextraq; manu fluuiialis arundo
 Inseritur sceptri in speciem, risu inde soluto
 Linguam exertantes regis sub imagine ludunt.
 Quem circum aligeri lacrimas fudisse feruntur.
 Vix adeo agnouit turpatum sanguine corpus,
 Et caput, & capitis non enarrabile textum
 Pontius. & secum. Tandem miserebitur hostis
 Si modo sic lacerum agnoscat, mortemq; remittet.
 Atque in conspectum populi produxit & ora,
 Foedatos hominis vultus, viuumq; cadauer.
 Horruiit aspectu caelum, lumenq; reflexit.
 Informis noua forma viri, miserandaq; toto
 Corpore, non plebem, pietas non mitigat vlla.
 Saevit adhuc procerum instinctu miserabile vulgus,
 Quale nemus crepitat, cum vis fera perculit Austri:
 Inq; crucem inuisum sustolli postulat, ac si
 Officiat, solusq; bonis communibus obstet.
 Summum odium extinguere summo vix funere clamat.
 Talis ubi humanum gustauerit ore cruorem
 Tigris, ab ex animo non tollit corpore rictus,
 Ni totum prius exiit, siccumq; reliquit.
 Hic postquam procerum inuidiam, populiq; furorem
 Contra stare videt, mortemq; crucemq; frementum:
 Totq; olim traxisse moras, tot crimina taedet
 Soluere, & urgetur clamore obsessus iniquo,
 Romanus (dubiam ut rector cum flamina puppim

Soliciti-

Solicitant, flectitq; viam, ventoq; furenti
 Paret, & irato discit concedere ponto)
 Multa putans aduersa, timore & captus inani,
 Vincimur heu tandem studiorum turbine caeco
 Conspirantis (ait) populi, vocumq; procella.
 Nostra quidem istius fuerit mens nescia culpae:
 At vobis, generiq; DEVS, pro sanguine tali
 Et grates referet dignas, & praemia reddet.
 Assensere omnes (odij accincta nefandis
 Inuidia, hos acri stimulos sub pectore versas?)
 Nec sibi, nec generi quisquam, dum perdere possent
 Vnum quem cuperent, vlla ratione pepercit.
 Atque iterum exclamant. Dabitur pro sanguine sanguis,
 Et nos, & maneat nostros ea poena nepotes.
 Vox sonat, horrendum, recipitq; exterritus alte
 Et Sarius, & Libanus, rursusq; ad sidera iactat,
 Et simili caelum ac tellus clamore remugit.
 Sic tandem insontem, nil & mortalibus vllis
 Debentem, nullo exemplo, nec legibus vllis
 Pontius ut sacrae deuotum destinat arae,
 Qui superos placet vittata fronte iuencum:
 Et Solymae maectandum, offert, rapit improba vinculum,
 Ac populos trahit in medios, dein exiit ostro,
 Et nota laceros tunica superinduit artus.
 Vrbs omnis confusa ruit: inuat ora tueri
 Pallida, suffusos oculos, languentia membra,
 Et sanie aspersa, & manibus vexata proteruis.

Nec

Nec satis est animos aspectu pascere inanes,
 Saeuum odium exhausto properat saturare cruore.
 Et iam humeris grauis, heu, fesso gestanda datur CRUX
 (Exitium extremum) caeso quam vertice duplex
 Arbos extulerat trabibus per mutua nexis.
 CRUX fesso gestanda datur. succedit iniquo
 Ipse oneri, secumq; ferae fert pignora mortis.
 Nuntia vix totam vulgurat fama per urbem
 Summum ad supplicium duci lacrimabile corpus
 Quod genuit MARIA: ingentem concurrere coetum
 Hinc videas: pueri, nuptae, innuptaeq; puellae.
 Inualidiq; senes, nullo custode relicto
 Deseruere domos vacuas, & compita complent.
 Ille autem carpit medio flagrante tumultu
 Iniusto sub fasce viam, verritq; trementi
 Robore tellurem exanimis, vestigia duro
 Vix firmans titubata solo: genua ipsa recusant,
 Et gressum impediunt defestae in corpore vires.
 Nec semel ingenti confectus membra labore
 Substitit, aut saxo iacuit reuolutus acuto.
 Ictibus & quamquam stimulisq; urgetur iniquis,
 Se tamen haud ferat ad collem, qui proximus urbi
 Imminet, ac longe nudatis ossibus albet
 (Hic poenam Solymi sumebant morte nocentum)
 Ni iussus quis ferret opem, pondusq; leuaret.
 Vt ventum ad summum, medium Sol igneus orbem
 Hauserat: hic tacitus turbam circumspicit omnem,

Si se

Si se forte aliquis morienti offerret amicum:
 Nullus erat, modo saevi hostes. Rapiuntq; ruuntq;
 Maerentemq; animo, & pallentem morte futura,
 Effera corda hominum: nudis ut dentibus agnum
 Cum saevi traxere lupi. Tum veste reuulsa
 Nudus, inops, non ille sui, non ille pudoris
 Oblitus, stetit in medio. stupuere silentem
 Nec tristes humili rumpentem pectore voces
 Mirati Isacidae: licetor perterritus, inter
 Cruda ministeria, ut clavis plantasq; manusq;
 Longe in diuersum rigida super arbore tractas,
 Heu, potuit fixisse trabalibus: & tamen ipsum
 Orantem veniam iniuste mactantibus audit.
 Tollitur interea caelo CRUX: & quatit alte
 Afflictum corpus, fluit omni e vulnere sanguis,
 Et rigidum calido conspergit flumine lignum,
 Quod quamquam viride, ac nuper de stirpe recisum est,
 Purpurat, ut teneris vepres supposita rosetis.
 Nec minus hinc atque hinc gemini tolluntur eodem
 Supplicio, quibus illa fuit mors debita: quando
 Haud veriti fretiq; armis, & fraude locorum
 Infestas habuisse vias, & viuere rapto.
 Ipse quidem clavis & mortifero cruciatu
 Tenditur, & graue suspensio fert corpore pondus.
 Conuertere oculos Solymi, furisq; refecti
 Illudunt, quassantq; caput, nec turpia verba,
 Vocis & insanæ maledicta effundere cessant.

Atque

Atque ea dum properant, CHRISTVS de fontibus Uni
 Consortes quos poenae habuit, iam multa precanti
 Testantiq; DEVM, caeli bonus annuit arcem,
 Membra licet iam dudum acri stent fixa dolore.
 At tu summe Pater, scelerum iustissime Vindex,
 O caeli terraeq; potens, cur aspicias aequis
 Haec non aequa oculis? prolem quid deseris almam
 Vicina iam morte? Heu, te iam nomine clamans
 Poscit opem. Quae tanta homini permissa potestas?
 Aspicias haec? Tamen & cessas in tela, facesq;
 Omnipotens? cessas? tonitru non ardua caeli
 Tecta cies? caeco non terres turbine terras?
 Non scelerum auctores dextra sub Tartara mittis?
 Ipsa, vident rerum haec moles operosa fatiscit,
 Et deflet longum domini miserata laborem:
 Iamq; sub ingenti voluens suspiria corde
 Consternata iacet, simul & deiecta dolorem
 Non capit ipsa suum: rumpuntur saxea quondam
 Pectora cum fremitu horrifico: resonantia plangit
 Brachia, & atratos fluuios effundit in aequor
 Attonitum, faciemq; nigra ferrugine textit.
 Sic sociam MARIAE se addit, quae funera nati
 De cruce pendentis producit mater: at eheu
 Non mater: stat maesta animo, stat faucia mente,
 Atque eodem suffixa tenet praecordia ligno.
 Nec leuis accessit miserae dolor, asper ut ora
 Illius & fauces arentes torisit amaror,

Et

Et tristem calamus laticem porrexit aceti.
 Sed tibi qui sensus Virgo maestissima, cum te
 Anxiferas inter curas, extrema locutus,
 Denique IOANNI ut matrem commisit habendam,
 Inq; illum ut natum transfundere iussit amorem?
 Vtlerius ne tende oculis, sebosq; dolori
 O genitrix furare pio: iam deficit ille,
 Deficit, & validum clamat, Patremq; suprema
 Voce ciens, fugientem animam commendat: at illa
 Euolat, hic placida declinat lumina morte.
 Ilicet. o genitor, iustas placauimus iras:
 Iam nobis te redde pium: pro crimine poenas
 Soluimus: & quicquid meruerunt pendere mores
 Humani, luit hic sanguis: iam parce: malorum
 Sit modus. Heu, rursus quid tela micantia cerno,
 Vulnus & infixum lateri? latus haurit apertum
 Cuspis: & ex illo non tantum vulnere sanguis,
 Riuis aquae sequitur. concussit plaga trementem
 Alta trabem, & moto gemuit sub pondere tellus.
 Non tamen haec penitus mortalia lumina veri
 Nescia cernebant: perfectis rebus ad Urbem
 Agmina se referunt maerentum, & pectora pulsant,
 Cuncti execrantes spectacula. Dixerat inter
 Hos aliquis, vere ille Deo se principe natum
 Esse fatebatur, dignum & se patre scirebat.
 At Solyme Solyme scelere est imbuta nefando.
 Heu nostrum scelus omne fuit, Rex inclyte, nostrum

Quotq;

Quotq; umquam vixere hominum: vitam ille, necemq;
 Omnibus impendit, cunctos ea vulnere seruant,
 Tu sanum modo sume animum, cur respuis aure
 India, praesentem cur dedignare salutem?
 Lux tibi iam caelo fulsit: quid membra veterno
 Pressa graui in medias lethargi mergeris undas?
 Nox abit, euigila. laetos iam prouocat ortus,
 Et tenebris Solem expulsis Aurora reducit.
 CHRISTVS adest. DEVS, ecce, DEVS. discedite tristes
 Hinc furiae, & tandem caelum terrasq; leuate.
 Nunc age quae fuerint letum crudele secuta
 Expediam, nec te per longa exordia ducam.
 Emenso fugiens Sol decedebat Olympo,
 Cum pacem ex animo, & corpus miserabile amicis
 Qui peterent tumulo, concessit Pontius, aequam
 Oratus veniam: duro hinc e stipite clauis
 Velluntur manibus pedibusq;: informe cadaver
 Puluereq; & misto foedatum sanguine mater
 Exanimata diu, saxoq; simillima imago,
 Accipit impositum gremio: quid flumina narrem,
 Quid lacrimarum imbrem, quid missas ore querelas,
 Omniaq; & fletu & planctu resonantia circum?
 Hic postquam abstersum est corpus, sed gurgite viuo
 Ex oculis, liquido properant perfundere odore,
 Sidonioq; parant trepidi circumdare lino,
 Omnia soluentes supremi munera honoris:
 Inq; nouo tandem clausurunt membra sepulcro,

Quod

Quod viuo excisum e saxo curuatur in antrum.
 Forsitan hic animae fuerit quae gloria, quaeres.
 Illa autem vt tandem gelido de corpore cessit,
 Libera sub terras claro se lumine misit,
 Qua vetes obstant centum, robustaq; centum
 Pondera: & extemplo ruptis immane catenis
 Robur, & aeterni velluntur cardine postes.
 Non secus ac domino carcer veniente patescit.
 At Stygij proceres, & nigri carceris umbrae
 Vt sanctam videre animam, lucemq; coruscam,
 Vertere terga metu amentes, caecisq; latebris
 Condere se, & trepidis replere vlulatibus antrum.
 Illa sed, vt nodis post tergum vinxit abenis
 Regnatorem Erebi, tollentem cornua dentesq;
 Exacuentem atros, & pressit ter pede collum,
 Et caput, & vasto porrectum corpus in antro:
 Claustra petit longo haud nimium submota recessu.
 Infontes illic animae, & sine corpore vitae
 Sedibus extorres patrijs, caeloq; nitenti,
 Inclusae dudum in tenebris, & carcere caeco,
 Orantes lucem, libertatemq; sedebant.
 Spes vna haec misera solatur compede vindetas.
 Quas inter pura per noctem in luce refulgens,
 Vt stetit, antiquae docuit munimina culpae
 Diruta, & ardentis patefactum limen Olympi.
 Inde vbi se Oceano celerans emerfit Eoo
 Tertia lux, multo & descripsit lumine caelum

Q 2 Paulatim

Paulatim albescens, & noctis reppulit umbras,
 Corpus ubi exanimum saxi sub mole iacebat
 Se reuocat, lucemq; simul, simul afflat honorem
 Aeternum, sensumq; refert, cui mortis adempta
 Condicio, nullos hominum sensura labores
 Debita perpetuae reddebat praemia vitae.
 Non aliter nox quando hominem somnusq; reliquit,
 Excitat ille suo sopitos corpore sensus,
 Atque opus hesternum repetit, coeptosq; labores.
 Ecce tibi CHRISTVS pendentis ab obice saxi
 Linea post humeros sinuosa volumina linquens,
 Pulchraq; diuino vestitus membra decore
 Prodiit. immoto tumulus sub marmore mansit
 Integer: ipse micat superasq; euadit in auras.
 Sic ubi per vitreas se fundit forte fenestras
 Sol, per inoffensum transmittit lumina corpus,
 Et celeri loca luce replet, tenebrasq; resoluit.
 Hic primum se se matri pulcherrimus offert:
 Mox socijs, carisq;, suo quos funere, amicis,
 Terruerat, dubijs animi, & formidine pressis.
 Agnouere (licet res inscia pectora turbet)
 Humanosq; DEI vultus, & dulcia verba
 Laetantes socij, iuuat huc accedere, & ipsas
 Corporis accidere ad plagas, iuuat oscula plantis
 Ferre sacris, lacrimas inter, dominoq; monente
 Effossi in lateris latebras immittere dextram.
 Nec semel hoc fecisse satis: vult saepe videri,

Et

Et mellis vesciq; fauis, & piscibus assis:
 Omnibus ut magnum caeli inspiraret amorem,
 Quo se se victor confecta pace ferebat.
 Namque quaterdecies exortus purpureus Sol
 Ut potuit fecisse fidem, CHRISTVSq; probauit
 Humana in specie formae caelestis honores:
 Et matrem, & comites sublimi in vertice montis
 Constituit, mandata addens, quae cuncta per orbem
 Ferre iubet, sacrosq; iubet recludere fontes,
 Hos, quibus abluti, vitaq; & luce fruuntur.
 Quandoquidem ut corpus sacro ad praecordia lapsu
 Vis libat caelestis aquae, vetus interit umbra,
 Et noua lux oritur. Qualis cum fumida nubes
 Tollitur aetherias olim sublimis in auras,
 Solis inardescit primo fulgoribus: inde
 Fumum abigens, lucem induitur, lateq; coruscat,
 Denique fit flammis radiantibus aemula Solis.
 Haecenus illorum nos vestris (credite) in oris
 Fungimur officio: nos CHRISTI iussa secuti
 Praeferimus vobis pacem, summaeq; docemus
 Urbis iter: Quo nunc vestras auertitis aures?
 O miseri, tandem voces audite monentum,
 Munera ne superum contemnite. Labitur aeuum,
 Labitur, & celeri mors imminet incita penna.
 Vos autem hanc sero votis reuocabitis horam,
 Et frustra ex Erebo laetum cernetis Olympum.
 Atque his legatos monitis instruxit, eosdem

Esse

Esse dedit patresq; hominum, rerumq; magistros :
 Sed PETRUM ante omnes : Pastor namque optimus illi
 Et curam agnorum atque ouium commisit habendam ,
 Nec non & portam caelestis credidit Urbis .
 Accipit hic alios, alios excludit Olympo :
 Namque hos religio casto succedere caelo
 Falsa vetat, hos vera fides, virtusq; tuetur
 CHRISTI conspectos insignibus . Omnibus aequus
 Ipse quidem pater est, sed non est omnibus idem
 Ornatus, cultusq; animi . Jam tractat habenas
 ROMANVS PATER . Huic PETRI fors debita cessit :
 Hunc penes arbitrium referandi ex ordine caelum ,
 Et claudendi etiam, rerumq; est summa potestas :
 Hinc reges sceptrum accipere, hinc oracula gentes
 Poscere, caelestum hinc tellus addiscere leges .
 Donec summa dies molem hanc considerare in ignes
 Cernet, & haud iterum recidiuae moenia poni .
 Ergo ea dum loquitur CHRISTVS, dum talia mandat,
 Multa monens, sanctisq; animos hortatibus implet :
 Ipsorum ante oculos mirantum, atque ora tuentum ,
 Non curru, aut paribus libratus in aëra pennis ,
 Sponte sua, tenues sensim consurgere in auras
 Incipit, & leuius paulatim attollere corpus .
 Et iam terrarum fastigia deserit : & iam
 Sublimis caeli medium tenet, aethera carpit :
 Et iam oculi magis haud possunt spectare sequentum .
 Illum e conspectu nubes fert lumine fuluo .

Dumq;

Dumq; animis inbiant, quo non protendere possunt
 Victam aciem, gressuq; manet nil motus eodem
 Quisque suo, gemini labuntur ab aethere celso,
 Aligerum e numero candenti veste decori .
 Et subito . Ne stete viri . Quid tenditis ultra
 Caelum aspèctantes ? caelum conscendit . at idem
 CHRISTVS ab aetherio descendet rursus Olympo
 Talis erit rediens, qualem vidistis euntem .
 Haec effati ambo, celerant ad sidera gressus .
 Hic Pater Omnipotens secum considerare iussit
 Victorem unigenam, dextraq; in sede locauit,
 Et dedit esse unum terraeq; poli; potentem .
 At fratres generosa cohors, accensaq; curis
 Pectora, ut amisso proles orbata parente ,
 Extemplo, ut iussi, Solymas vertuntur ad arces :
 Hic trepidi patrumq; odijs, populiq; tumultu
 Interiora domus conscendunt culmina : & ipsis
 Parietibus, firmantq; animos, & corpora condunt .
 Bis quinos siluere dies : stant limine clauso
 Orantq; unanimes, CHRISTI & promissa reposcunt .
 Cum subito tonuere poli, magnoq; moueri
 Visa, velut quondam venientis turbine venti,
 Ardua tectorum, & sedes terrore repleri .
 Dum metuunt, magis atque magis, caelum insonat ingens
 Multiplici flamma . radijs tum lingua coruscis
 Crebra niuis ritu scintillas dissipat ignis .
 Illicet obstupere animis, promissaq; dona

Submissi

Submissi agnoscunt: nec tam demissa salutant
 Signa polo clamore alacri quam feruida muto
 Vota metu duplicant: non secius aethere ningit,
 Labunturq; alto flammantia vellera caelo:
 Hoc magis audiri sonitus, dum fulgure multo,
 Ordine partito, tactuq; innoxia molli
 Ignea lingua micans cunctorum in vertice sedit.
 Ardet apex capiti: tum SANCTVS pectora complet
 SPIRITVS, & lenè aspirans completitur aura
 Aetheria sensus, & mentibus implicat ignem.
 Vt primum abscessit terror, pigroq; timore
 Omnibus excusso gelidus tremor ossa reliquit,
 Utq; acuit noua vis animos, utq; impulit ora:
 Continuo patuere domus, foribusq; reclusis
 Dant se se populis, & aperta pericula temunt:
 Et modo quos omnis strepitus, vox perculit omnis,
 Iam non infestae facies, non verba, minaeq;
 Sed nec tela mouent aduersa, aut vulnera terrent.
 Freti animis adeo, diuino & robore freti,
 Quem Solymi dudum crudeli morte peremptum,
 Quem positum tumulo viderunt, viuere IESVM
 Excitum e tumulo constanti voce fatentur.
 Ille Deus, genitusq; Deo, qui lucida torquet
 Sidera, qui patrijs moderatur legibus orbem.
 His animos tollunt dictis, quibus ampla loquendi
 Addita vis, virtusq;: sacro qui numine feruent.
 Quin etiam gentes illis cum forte diebus

Innumerac

Innumerae affluerent, diuerso ex orbe profectae,
 Et linguis variae, & studijs (mirabile dictu)
 Accepere omnes sensumq; & verba loquentum
 More suo. Vox una leues diuerberat auras,
 Multipliciq; sono in varias se diuidit aures.
 Audiuere viros Parthi, Cretesq;, Phrygesq;
 Qui Tiberim, Cydnum ue bibunt: quos diues equorum
 Diues agri, toto grauidis qui visitur anno
 Arboribus, Libyca, Cyrene misit ab ora,
 Et quos pinguis alit fecundo flumine Nilus.
 Audijt & Tauri cultor, quem propter Amanus
 Tollitur, & Cilicum subiectas territat arces.
 Nec modo vos aris pascentes sacra Sabaei
 Tura sacris, mollesq; Arabes, sed Baetra, sed Indi,
 Vos etiam audistis, quos Tigris perluit amne,
 Et quos multifidus Ganges. Exinde per orbem,
 Ne qua foret regio CHRISTI non plena laborum,
 Et via se cunctis aperiret certa salutis,
 Fortunata manus, certum sortita periculum
 Mittitur. Illorum in terras sonus exijt omnes:
 Quaq; patent ortus, & qua Sol mergitur undis,
 Quaq; riget glacie tellus, quaq; uritur igni,
 Verba suam tenuere fidem: Nec defuit vnus
 Ipsorum e numero, THOMAM dixere (per aures
 Nam vestras hoc nomen ijt, non irrita fingo)
 Qui vestros quondam dignatus visere fines
 Mollijt egelidum Tanaim, & possessa pruinis

R

Arua,

Arua, nec Indorum verbis inflectere corda
 Destitit, & superum leges monstrare monendo :
 Donec ab infido non fictâ fraude tyranno
 Oppressus, certa ferrum cum morte recepit ,
 Et caelum subijt deserto corpore victor :
 Corpore, quod veluti seruatum nobile pignus
 India caelicolis supremo in tempore reddet .

Namque tibi (nam restat adhuc quod quaeritur unum)
 Vnum etiam pandam, factoque hic sine quiescam ,
 Optime Rex . Veniet non exuperabile tempus
 Cum maria, & terras, per summa incendia, summo
 Vna dies dabit exitio : cum maxima tandem
 Sustentata diu moles procumbet, & atra
 Ignibus extinctis stabit caligine caelum .
 Et ruet ex imis haec machina fundamentis .

Tum vero aligerum clamor, clangorq; tubarum
 Terribili monitu & cineres animabit & ossa :
 Quae terra actutum mirabitur ire sepulcris
 Excita, & ad visum vultus Natura reflectet .
 Namque omnis trepidans soboles humana parentis
 Supremi imperio veniet : se sistet ad unum
 Scilicet a prima nascentis origine mundi ,
 Aurea qui tulerit radianti scepra pyropo ,
 Et qui seruili durarit membra labore ,
 Condicione pari : generis discrimina nulla ,
 Sed virtutis erunt : Iudex erit omnibus idem .
 Ipse autem aligerum in medio, caeloq; volantum ,

Collectamq;

Collectamq; diu metuentum vindicis iram ,
 Praeq; CRUCEM & sacrae CRUCIS argumeta ferentum,
 Rex erit, & media stellarum in luce, corusca
 Nube sedens, hominum vitas, & crimina discet .
 Pro se quisque suam manifesto crimine causam
 Solus aget, superum, atque hominum spectante corona .
 Tum quibus & virtutis amor, dum vita manebat ,
 Et pia relligio cordi fuit : & CRUCIS ingens
 Profuit insigne, ut caelestia signa secutis
 Annuet, & caeli regnorum in parte locatis
 Aeternum dabit imperium, vitamq; beatam .
 Hic, luxus ubi non molles, non vana voluptas,
 Turpia lasciuae promittent gaudia vitae,
 Qualia quae pecudum capiunt dulcedine sensus :
 Sed mentes hominum aeternas, nec debita morti
 Corpora, digna aevi semper florentis honore ,
 Vnus erit diuinus amor qui compleat, unum
 Diuinae studium laudis : nam quanta videri
 Maiestas qualisq; solet diuina, beatis
 Se dabit aspectandam oculis : hinc hauriet ignem
 Attonitum pectus : gliscet praecordia circum
 Ignis, & ardentis erumpet faucibus aestus .
 Ipsa DEI species pascitq; vritq; videndo ,
 Et linguas atque ora mouet . Sic visus amorem ,
 Laudem amor excipiet : capient nec taedia : rursus
 Visus : rursus amor : rursus per carmina laudes :
 Mutuaq; in se se per munera verterit orbis .

R 2

Hoc

Hoc opus : haec requies : hic laetis mentibus ardor
 Vnus erit, cunctis haec subdita flamma medullis .
 Illi autem (namque haec fuerint sua praemia iustis)
 Longe fulgentes, atque undique peruolitantes
 Omniuaga late complebunt omnia luce :
 Ac veluti scintilla leui per arundine densos
 Fulgurat, & volucris percurrit lumine campos .
 At miseros, quorum concretas crimina tardant
 Non absterfa animas, CHRISTI qui dulcia iussa
 Et monitus caeloq; datos terraq; probante
 Temnere non metuunt, quos verae taedia laudis
 Nunc capiunt, ferient diuinae vulnera vocis ,
 Heu nimium miseros, aget irreuocabile verbum
 In sedem scelerum aeternam, noctemq; profundam ;
 Terribilesq; umbras, & formidabile regnum
 Sub loca senta situ, atque ultricibus horrida flammis .
 Hic ubi perpetuis torrebit viscera poenis
 Ignis atrox flammis indeficientibus auctus ,
 Atque edet infelix animas, & conscius anget
 Corda dolor, nec finis erit, requiesq; malorum .
 Nostra haec religio : Rex optime, noster IESVS
 Quis sit, habes, auida toties quod mente petisti .
 Non audisse satis : factis firmanda, fideq;
 Res audita : sono mens ne pascatur inani .
 Haec est vera salus . CHRISTVS Deus : ipse salutis
 Omnibus est auctor : nos ipse a morte reduxit
 Morte sua, caeliq; tenens sanctissimus arces

Inuitat

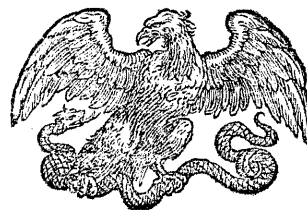
Inuitat mercede animos, & praemia monstrat .
 Nunc age iam nostra liceat te voce moneri .
 Vtere Rex tandem tibi quae est oblata facultas ,
 Vtere . Consilia in melius vitamq; referre ,
 Et rebus gaudere nouis, non turpe putandum
 Cum veteres obsunt . Mentem mutare bonorum est .
 Aspicias errantem quo te via deuia traxit ,
 Quae te poena manet, quae rerum fallit imago ,
 Haec, matutino qualis depellitur ortu
 Nubes, & tenero ros gramine Sole tepenti,
 Et tenuis valido iactatur turbine puluis ,
 Talis in occasu summo te deseret . At nos
 Despicis, & CHRISTI sordent tibi munera . sed te
 Respice, cui caeli debentur lucida templa ,
 Si sapiens, CHRISTVMQ; voles audire vocantem .
 Haec patria : hic pater : haec hominum castissima vota .
 Nam quid opes, famuliq; iuuant ? quid milite campi
 Vndantes ? quid Partibus equo, densoq; elephantum
 Agmine terribilis, totusq; sub arma coactus
 Qua mare, qua terrae, qua caelum amplectitur, orbis ,
 Si fraudas animam caelestibus ? Eia age segnes
 Tolle moras : ostende virum : disrumpe soporem :
 Excute regali seruilia vincula collo :
 Incipe, & exemplo populos accende : iuuabit
 Audentem DEVS : ipse vocat, vocem impiger audi .
 Ille tuas fundabit opes, ille oppida cinget .
 Et dabit assiduos caelum quos seruet honores .

His

*His surdas ego non fictis sermonibus aures,
 Nesciaq; aeternis monitis concedere corda,
 Ne quicquam, ut scopulos ventorum flamina perflant,
 Tundebam, insistsens. hominum dementia CHRISTO
 Obstitit. flli etiam mortem mihi saepe minati,
 Et capere insidijs conati, & tollere ferro:
 Fecissentq; (utinam) sed Rex & voce vetabat,
 Et custode dato: seruabat limina custos,
 Et comes affixus lateri (sic iusserat ille)
 Multa recusanti, & cupienti sanguine vitam
 Pro CHRISTO, & CHRISTI pro maiestate parentis
 Fundere. At indignus fueram tunc munere tali,
 Quo CHRISTVS me (spero equidem) dignabitur olim.
 Vos modo me precibus socij, votisq; iuuate.
 Tunc aliter visum. Quartum perduxit ad annum
 Me Rex incolumem, procerum damnauit & iras:
 Quiq; breuem poterat nobis producere vitam,
 Reppulit aeternam. Nec erat cogenda voluntas,
 Sed fuerat satis impelli, verumq; doceri.
 Ille etiam caelo, demens, fortasse, ferebat,
 Ventosos animos, magnosq; insanus honores
 Supra homines, studio & furto captabat inani.
 Inde ubi non spes ulla animo se ostendere nostro
 Coepit, & in nudos lapides iactata videntur
 Semina, quae numquam crescant, dimittere regem,
 Et procul ingrata statui decedere terra,
 Admonitus CHRISTI imperio. Nam poscimus, inquam,
 Nos*

*Nos alias etiam in terras. licet ipse recuset
 Rex primum, & quaerens causas de more morandi,
 Tristior ex alijs alias inuehat amice:
 Perstabam tamen ut magis, immotusq; manebam,
 Dat veniam, reditumq; orat, tum munera mittit
 Plurima, vimq; auri magnam: quae cuncta repelli
 Non satis admirans: saltem cape pignus amoris
 Ne penitus spernamur, ait: pete qui dlibet oro
 E nostro imperio, nullam patiēte repulsam.
 Regia dona palam toties spreuisse superbum est.
 Hic ego Christicolae Moscha de gente poposci,
 Captiuamq; domum, cui libertatis adempta
 Spes fuerat. Tandemq; virum cum coniuge, natisq;
 Abstuli, & ad nostros CHRISTO ducente, reduxi.*

F I N I S.

FRANCISCI
BENCII
QUINQUE . MARTYRVM
LIBER . QVINTVS

MAEC memorans dulci socios imple-
bat amore,
Et placido medios aestus sermone le-
uabat.
Sol axem interea deuexo tramite tor-
quens

Pronus abit, iactaeq; altis e montibus umbrae
Festinare iubent, Vrline ut visere sedem
Ante queant, fessos quam mergat in aequore currus.

Est procul extrema Vrline Salsethide terra
Vrbs fidei rectiq; colens, cui proxima ciues
Arua infesta tenent Coculini, & moenia tollunt,
Dissimiles studijs. Superum mitissima iussa
Abnuuit infelix populus, nec dulcibus aures

Praebuit

Praebuit admonitis: duro praecordia ferro
Vinxere immites furiae, poenisq; minisq;
Brachmanes prohibent, & iniqua mente resistunt
Huc igitur statuunt concedere, quo minus essent
Difficiles Coculini aditu, vicinaq; possent
Oppida non longo spatio telluris obiri.
Nempe omnis tentanda via est, qua ferrea tandem
Corda hominum liceat sancto submittere amor.
Hanc causam dixere viae, sed gratior alter
Contigit euentus, pro religione tuenda
Augendaq; fide, mors votis saepe petita.
Nec mora, succedunt templo, precibusq; peractis
Cortalino abeunt propere, sociosq; relinquunt.
Quarum pars ipso templi sub limine mansit,
Pars magna ante tulit gressum, pacemq; precatus
RODVLPHO & socijs sua quisque ad tecta recessit.
Quinque ibant numero unanimes, CHRISTVMq; caneant,
Et mentes animasq; DEI quas templa beatas
Excipiunt, hominum celeres occurrere votis,
Nomine quamque suo venerantes voce vocabant,
Ut tutam dent esse viam, minuantq; laborem.
Nec longe progressi adeo, venerabile signum
Aspiciunt CRVCIS, e tumuli procul aggere summo,
Quam circum innumerac ex hebeno palmaq; tabellae,
Quas fixit populus voti memor, ipsaq; circum
Voti argumenta, & causas, casusq;, notauit.
Depulit hic febrem membris: dirum ille venenum

S Expuit

Expuit allapsum Stomacho : delapsus ab alto
 Ille, caput nihil offendit, corpusq; leuauit
 Incolume : hic pelagi nuper seruatus ab undis,
 Ipsa licet medio iaceat ratis obruta ponto.

Hic sceleris falso damnatus crimine, mortem
 Dum timet, iniustos laqueos euasit, opemq;
 Numinis expertus, natos patriamq; reuisit.

In medio, puerum uiuentem defodit alte
 Impia mater humi, solum te CHRISTE uocantem
 Cum lacrimis : sed enim melior miserata sepultum
 Terra parens gremioq; fouet, missaeq; relinquit
 Voci iter, ut longum deflentis uerba uiator
 Audiat, & superas laetantem extollat in auras.

Nec procul hinc, daemon flammato corpore, & ore
 Terribili, mortem, atque ipsis ex uincla catenis
 Intentans, iuuenem uisus terrere, sed illum,
 Diuinam dum poscit opem, dum nomen IESV
 Ingeminat, CRUCE dum frontem, dum pectora firmat,
 Fumigerum eructans sulphur flammamq; relinquit.

Tu quoque magni animi, quamquam non integer aevi,
 Partem aliquam in picta fers BERNARDINE tabella,
 Quem semel ut CHRISTI tetigit pia cura, fidesq;
 Non matris flexere preces, non uerba, minantis
 Germani, non insidiae, non carceris antrum,
 Non somnum inductura grauem, uincturaq; mentem
 Mala, sacris umquam potuere expellere coeptis :
 Tu prima sub luce fugis, somnoq; grauatum

Qui

Qui datus haerebat custos, & uincla fallis.
 Tum lintrem arripiens remo & rector carentem,
 Goanum superas aduerso flumine portum.

Haec socij atque alia, ut precibus de more uacarent,
 Perlegerent oculis, ni nox festina propinquet :
 Et BERNVS, Neque enim tempus sibi talia poscit,
 Acceleremus, ait, Properant, Vernamq; relinquunt :
 Cuius in excelsis sacrum stat uertice templum.

Ille iterum. Hoc fanum (memorat) quod cernitis, olim
 Infernis steterat monstris, ac turpibus aris.

Fanum ingens, insigne, uetus : sed funditus ante
 Annis bis septem euersum : tum sedibus iisdem,
 Hoc templum extructum superis, SANCTAEq; dicatum
 Rite CRUCI, & conuersa Fides ratioq; sacrorum.

Illa etiam modo quae mentes conuertit & ora
 Incluta CRUX circum donis positisq; tabellis,
 Ornatu illustri, fixa est in marmore prisco,

Hic ubi odor aram diffusus amaracus herbam
 Explicuit, superumq; diu dignatus honore est.

Vix ea : cum paulum progressis, monstrat & arcem,
 Marganiqu; domos ueteres, camposq; uirentes :
 Nec minus, & SANCTVS sibi poni SPIRITVS aedem
 Quam passus colit, ac donis caelestibus auget.

Hoc castrum, hoc, inquit, nemoroso in uertice templum
 Relligione sacrum praesenti numinis aura
 Dignatur DEVS. hic facili persaepe uirorum
 Mollit allapsu sensus, & pectora flexit :

Humor ut efflueret per desudantia sensim
Lumina, perq; novos iret castissimus artus
Ignis, & imprimeret sanctum per viscera amorem.

Est genus hic hominum miserabile: quos tamen Indi
Mirantur miseri, & titulis ingentibus ornant.
Nam quia semiferos artus, setosq; membra
Veste tegunt lacera, solisq; in montibus errant,
Duriter e uulsis ducentes stirpibus aeuum,
Caelicolum in terris dicuntur degere vitam:
Quin etiam instinctu superum euentura profari.
Hos illi dixere loques, vatesq; salutant:
Horum consilijs uti meditantur, & arte.
Ipsi autem raro conspecti, & pauca locuti
Incautam ficto deludunt numine plebem.
Atque horum e numero egregio studioq; virorum,
Haud dudum huc quemdam memini concedere cultu
Se talem, talem se animis, talem ore ferentem,
Posset ut ignaras tacitus peruertere mentes.
Ibat inops, vestitu humilis, sed mente superbus:
Torna supercilio grauitas, fastusq; dolosam
Pauperiem ostentans, barba, capitisq; reuulsis
Crimibus, extabat supremo in vertice rara
Canicies, circum extollens: traiecerat unco
Multiplici auriculas: digitos manuumq; pedumq;
Brachiaq; & crura, armillis ex aere rigenti
Vinxerat: ex humero confertis rebus onusta
Mantica, sed leuior pendebat fistula collo.

Idem

Idem etiam, ut nulla inciderent obliuia mortis,
Extinctam gestabat auem, cui corpore plumae
Nondum detractae: curuatum dextra ferebat
Praeterea cornu: quod sparsa per oppida rauco
Aduentum celebrans cantu, vulgusq; moneret
Officij, & cupidum portis exciret apertis.
Hac pompa, his armis, hac se se mente ferebat
Inflatus plausuq; hominum, numeroq; sequentum:
Et templum ingressus, magna stipante caterua,
Stultus aui similis, quam circum turba volucrum
Ludendi studio late strepitantibus alis
Peruolitat, demens fert partem lumina in omnem,
Et noua quae facies aedis, miratur, & usus:
Ut tandem tremulis veneranda altaria flammis
Fulgere, & auratum media testudine templi
Excelsae in speciem ac munitae turribus arcis,
(Argumentum ingens, tibi CHRISTE, insigne trophaeum)
Aspexit solium, quod circum pectore ab imo
Gens fundit submissa preces: accenditur atro
Felle dolor, rubuere oculi, quassaeq; catenae
Percussumq; femur: loquitur, sed verba loquentis
Vocibus infractis nullas referuntur ad aures:
Et spumis circum albescunt turgentibus ora.
Nec satis haec: impura ausus contingere dextra
Impius aram esset, ni prudens ante sacerdos
Seductum in partem diedis placaret amicis,
Supplicibusq; simul votis, pacemq; petendam

Et

Et veniam, miti caelestum ab Rege moneret.
 Mira feram, sed vera: animos oculosq; repente
 Deiecit senior: Stygius iam pectore daemon
 Elapsus: iam SANCTVS amor, iam viscera complet
 SPIRITVS: & piget incepti, scelerisq; , DEVMq;
 Conuersus colit: hinc vestem cultumq; priorem
 Ex animo indignans, fascem coniecit in unum,
 In medioq; foro circum spectante corona,
 Nil famam iusto metuens obstare dolori,
 Brachmanum ante ora admirantum, & torua tuentum
 Ignibus iniecit rapidis: rogas impiger hausit
 Omnia: tum ferrum, cornu, velamina nota,
 Fistulaq; , atque unci, vilisq; & parua supellex,
 Arma viri, subitis flammis congesta cremantur.
 Atque superstitio in cineres collapsa refedit.
 Nec verum agnouisse DEVM, propriumq; dicasse
 Se CHRISTO, & maculas, abluto corpore, mentis
 Absterfisse, satis: remeat laetissimus Urbem
 Ad patriam, notasq; domos: errantibus almam
 Ut valeat monstrare viam, quae ducit ad astra,
 Eq; suo accendat diuinum lumine lumen.
 Nec iusta optanti DEVS abfuit: audiit ipsum
 Mutatum mirata domus, vocemq; secuta est:
 Sic genus omne suum sacra ad caelestia vertens,
 Primitias tulit has superis, CHRISTOq; sacrauit.
 Talibus inter se dictis iam tecta videbant
 Proxima, & Vrlii portas, ac moenia, & ipsam

Cui

Cui dux militiae caelestis praesidet, aedem:
 Agnouere illam pariter: namque aereus extat
 Aliger in summa, compressis leniter alis,
 Peruigil ut templi custos: examine lances
 Ancipiti fert laeua duas: simulacra duarum
 Hinc simul atque illinc animarum imposta feruntur
 Diuerso iudicio: ut pateat discrimine iusto
 Quam damnet scelus, & magno cum pondere ad Orcum
 Deprimat, aut melior quam tollat ad aethera virtus.
 Dextra manus telum tenet alta: & cuspide victor
 Horrifici pede quem subigit deforme draconis
 Transadigit corpus: caudam ferus ille retorquet,
 Atque indignanti similis, similisq; timenti,
 Lumina distento obliquat flammantia collo.
 Ast ea dum spectant socij, dum vertice aperto
 Ducatorem aligerum praeter venerantur euntes:
 Interea e portis procedunt agmine longo
 Effusi pueri: vestis candore niuali
 Corpus obit, viridi crines velantur oliua,
 Praeq; manu portant victricis germina palmae.
 Ipsi autem vultuq; hilari, gressuq; modesto
 Ibant aequati numero: praecit aurea longo
 Hastili praefixa CRVCIS sublimis imago:
 Et via perpetuo resonat laetissima cantu.
 Naque DEVM, CHRISTVMq; canit, MARIAMq; parentē
 Carminibus patrijs, formamq; modumq; precandi
 Quem docuit quondam humano DEVS ore locutus:

Nec

Nec minus, & bis sex proceres quae lecta sacrarum
 Bissenis tribuere locis mysteria rerum:
 Christicolum summam legis: pueri agmina cogunt
 DOMNICVS ALPHONSVSq; una, quos vnda renatos
 Vno eodemq; die CHRISTO extulit & simul ambos
 Vno eodemq; die referet per funera sanguis,
 Et pietas geminos caelesti in sede reponet,
 Quos nullum dirimat saeculis venientibus aeuum.
 Vna fides illis, mens illis vna duobus,
 Vnus amor, pariterq; vna sacra munera obibant:
 Tum quoque communi clauderant ordine coetum,
 Et superis meritum reddebant vocis honorem.

Atque ea RODVLPHO, & socijs dum mira videntur:
 Et subijt pompae Solymorum dulcis imago,
 Qua regem exceptura suum, qui tardus a fello
 Ingreditur uectus, simplex procedere gaudet
 Turba virum festosq; manu praetendere ramos
 Palmifera, & Domini laudes celebrare canendo.
 Et lacrimis maduere genae. Tum feruidus altam
 Extollens vocem, Puerile hoc cernitis agmen,
 BERNVS ait, quod sacra canens occurrit, & aequam
 Praefert laetitiam venientibus? Haec noua CHRISTI.
 Progenies, quae sponte sua gentemq; domumq;
 Cunctaq; posthabuit CHRISTO, cessitq; momenti:
 Nunc vero spoliata opibus, nunc sedibus illam
 Eiectam patrijs, pietas notissima regum
 Lyriadum impensis opibus, victuq; domoq;

Excipit,

Excipit, ut possint sacras ex ordine leges
 Discere, & his terris longum diffundere in aeuum.
 Interea propius pueri accessere, patresq;
 Qui terram CRUCE conspecta petiere precantes,
 Rectorem ante omnes RODVLPHVM voce salutant.
 Tum medios cepere illos; licet usque recusent
 Multa reluctantes, vicerunt verba rogantium
 Et puerum pietas. Rursus pueri agmina iungunt,
 Conuertunt cantuq; viam, rectaq; petentes,
 Ingenti procerum plausu, matrumq; corona,
 Hac media tacitos pompa, vultumq; pudore
 Deiectos duxere patres ad limina templi.

At pius, ut primum laetantum constitit vnda,
 RODVLPHVS permulta suo cum pectore versans:
 O felix Vrlinum, inquit, cui rector Olympi
 Tam faciles ad rectum animos, dociliq; iuuentae
 Tam castos mores, placidae tam mite senectae
 Ingenium dedit, & sanctis sermonibus aptum.
 O, nimium felix, si non vicinia tantum
 Saeua premat, tantumq; pijs conatibus obstet.
 Sed tandem quis finis erit? non posse monendo
 Ad veri studium, pulchrae virtutis ad usum
 Formari Coculinum animos, flecti ue precando?
 Et toties illic Stygius dominabitur hostis
 Lactior euentu? Et victoris nomine victis
 Insultabit ouans? Superum subseffor honorum?
 Quin imus, socij, CHRISTO duce, & inclyta signa
 T Inferimus:

*Inferimus : quorum aspectum non perferet ille ,
 Sed procul aufugiet ? vincet quos vincere dignum est .
 Interea occulto velut arbor tempore vires
 Impietas capit , atque morae dispendia crescunt .
 Haec ait . Et secum versat quem mittere possit
 Ad Coculinorum populos mandata ferentem ,
 Se prius Oceano quam Sol condatur Ibero
 Crastinus , & socios , ipsorum ad limina ituros ,
 Orantes congressum hominum , pacemq; precantes .
 Audijt haec PAVLVS (neque enim secreta feruntur)
 Gentis ab ACOSTAE dictus cognomine PAVLVS ,
 Qui quondam veteri Brachmanum sanguine cretus ,
 Exuerat veteres animos , lymphaq; salubri
 Lustratus nomenq; sibi vitamq; nouarat :
 Non ille e socium numero , sacraq; cohorte ,
 Sed cui Christicolum res olim credita , regum
 Imperio , stetit vsque viris , & viribus aucta .
 Ipse quidem superis gratum magnumq; futurum
 Hoc sperans , ultro se se obtulit : & simul ipsa
 Accelerans mandata tulit : rursusq; reuertit
 Accelerans , se quando illi dixere paratos ,
 Misurosq; virum qui publica dicta reportet .
 Hic subito magnus parua diffunditur urbe
 Rumor , & obscuris mentes terroribus implens ,
 Terrificae noctis crescentes duplicat umbras :
 Quos metuere viros diuisq; sacrisq; minantes
 Excidium extremum , vicinis affore ab oris*

Vix

*Vix tibi se tollet lux crastina : iamq; superbos
 Legatos venisse palam mandata ferentes ,
 Ut taciti explorent animos , & fraude morentur .
 Extemplo turbati animi , magnusq; per omnes
 It timor , & vulgus demittit inertia corda .
 Quid templum , quid pompa iuuat ? quid lumine multo
 In templorum adytis adolere sacraria diuum ,
 Et circum assiduas pedibus plausisse choreas ?
 Quid nutrisse diu sacratum vertice crinem ,
 Nec licuisse umquam tondenti abscindere ferro ?
 Hostis adest . Tales effundunt ore quaerelas .
 Solicitantq; omnem crebris discursibus urbem :
 Hinc muros alij , & portas statione tuentur
 Peruigili , sed templum alij custode coronant .
 Tum , veluti haud verbis , sed agendum cominus armis .
 Arma parant , varijsq; serunt sermonibus hostem .
 Haud aliter vis saeva canum custodit ouile ,
 Instantis propiora ferae cum signa feruntur ,
 Per mediam noctem , & resonant latratibus aurae .
 At trepidae matres gemitu mestoq; ululatu
 Tecta replent , acuuntq; viros , & clara fenestris
 Lumina suspendunt , velut acer Lysius urbem
 Deiecturum ipsam minitans , aedesq; deorum
 Aduolet , & meritas cogat persolvere poenas .
 Visae etiam speciesq; deum sub nocte : per umbram
 Vox multis audita locis . Gens saeva propinquat
 Inductura alios ritus , versura vetustos ,*

T 2 Ite

Ite viri, & templum raptis defendite telis.

Inde ubi nox abiit, summisq; albescere lucem
 Montibus, & vitreos pelagi pallefcere fluctus
 Aurora veniente vident, velut ultimus esset
 Ille dies (ut saepe sua se sponte fatigat
 Impietas, nulloq; fugit vexata sequente)
 Ad delubra abeunt & tura & dona ferentes,
 Diffusaeq; comas, & tunsae pectora pugnis
 Matronae, puerosq; trahunt, genibusq; volutae
 Tendunt tellurem perrepere, tundere postea
 Infelix caput, & passis procumbere palmis.
 Sic mistis puerum ploratibus atria circum
 Planctu femineo, & magno sonuere tumultu.
 Ast alio fert cura viros. Coiere vocati
 Brachmanes, Nairesq; una (nam cetera turba
 Plurima defendit portas) subitoq; coacta
 Concilio, certam ad sedem venere frequentes.
 Quo soliti, quoscumque vocet res publica ferri.
 Est tumulo locus in summo: vicina recessum
 Efficit oppositu laterum plaga deuia montis,
 Qui pelago obijcitur, gremioq; amplectitur urbem:
 Nec tantum arboribus septus locus, obice saxi,
 Forniceq; extructo ventos contemnit & imbres:
 Nec non & Scythici formam sinuatur in arcus.
 Quem circum aequato surgunt de marmore sedes,
 In morem caeuae, pendenti aut mole theatri.
 Huc varijs properant clamoribus: agmina quales

Coruorum

Coruorum effundunt, cum tempestatibus acti
 Aëra tranantes, siluarum tuta requirunt,
 Et portum ingressi pennarum vela remittunt.
 Ut tandem trepidi siluerunt. Tum, noua quando
 Cognita res, tantum verbis augere Chelimo
 Qui primum proceres inter ducebat honorem,
 Cura fuit, medio surgens ex ordine fatur.
 Delecti proceres regum de sanguine, quorum
 Consilijs, armisq; potens res Indica, ab ortu
 Floruit, & totum longe celebrata per orbem
 Virtutum radios Solis cum lumine fudit.
 Quae vos accierit, tanti quae causa tumultus,
 Obscura est nulli. Non longe scilicet hostes
 Hac coniurati diuos extrudere terra,
 Castra mouent: nec dissimulant: pugnae ecce supremae
 Hunc dixere diem: venient, plagasq; recentes
 Rescindent, quarum non est obducta cicatrix,
 Euertentq; graui, quae vix stant fulta, ruina:
 Et nostrum decus omne cadet Salfethide tota.
 Res ipsa ante oculos, spes quam sit parua, videtis:
 Ni libeat vim vi depellere. Quod nisi aperta
 Virtus proficiat, tentemus qualibet arte:
 Vim dabit ingenium. NULLVM est memorabile factum
 Si discrimen abest. Nec desunt arma, viriq;
 Occumbant homines diuis crudele minantes
 Exitium ac templis: lux una haec templa, deosq;
 Defensos dabit, & caelo nos gloria tollet.

Nec

Nec verbis hoc tempus, ait, Res postulat arma.

*Talibus orantem excipiunt non murmure rauco,
Sed plausu, fremituq; omnes: probat ipse disertus
Consilium Battus. Nil iam sermonibus, inquit,
Est opus, ipsa dies clamat, tempusq; deusq;.
Credite nunc tandem nos exoptata reuifet
Libertas, doctusq; malo turbabitur hostis,
Abijcietq; minas: feret imploratus, ut olim,
Idalcanus opem. certe non, diruta semper
Templa deum, spretosq; deos patiemur inulti:
Nec bene apud memores abolefcet gratia facti.
Hoc magis accensi Naires. Quos inter acerbus
Ardet Alexindas collecto milite, & omnem
Confessum clamore implet. Se noscere sedem,
Quae patet insidijs, tendendae accommoda fraudi,
Vnde hostis nullum inueniat per iniqua regressum.
Hoc placet. Ac primum statuunt praemittere certos
Qui responsa ferant (folijs ea cuspide ferri
Inscriptis de more dabant) Mira arte doloq;
Promittunt facilemq; animum mentemq; benignam,
Insidias quibus infesti, caedemq; parabant:
Adduntq; ad primos statuisse occurrere fines.
Haec ubi decreuit turbata concitus ira,
Et rationis egens (Quid enim rationis in ira est?)
Confessus procerum studijs communibus, acri
Robore Alexindam magno compellat honore,
Ductorem vocat, & socios adiungere certat.*

Non

*Non tamen haec, melior cui stat sententia cordi,
Consilio grauis atq; aeuo, quem plurimus usus
Erudijt, laudat Codrylus, defixa tenebat
Ora solo, curamq; grauem sub corde premebat:
Surgit, & haec prudens imo de pectore fatur,
Ostendit quae vera seni praesaga mali mens,
Aut DEVS: ut ciues, si sit mutabile pectus,
Flectat, & abstineant crudeli caede piorum.
Ne properate viri: satis est responsa dedisse:
Insidias ultra ne tendite: iamne potentum
Experti toties, iustas contemnitis iras
Lysiadum? Tanta ne iuuat succumbere culpa,
Aequa premet quam poena comes? Quid calcibus uti
Aduersum stimulos? Numquam potietur aperto
Aequore liber equus, qui frenos ore recepit.
Pareat ille sui domitus rectoris habenis.
Errat inops animi, si quis contendere forti
Audeat inferior, vinci non vincere tendit.
Et pudor afflictis maerorem mentibus addit.
Cur contra vetitum tanta est concordia? Tandem
Cedite. QVOD nequeas aliter superare ferendum est.
Quod si caede odium expletur, si sanguine tantum:
Dicam equidem o iuuenes non grata, aut credita vobis,
Erumpet de caede seges, de sanguine semen,
Et noua per pingues tollent se gramina campos,
Quae nec ferro vnumquam valeas, nec vincere flamma.
Talia fundebat non exaudita senectus,*

Sed

*Sed derisa magis iuueni, vaniq; timoris
Codrylus arguitur, longo cui victa fatiscat
Mens senio, & gelidus confecto corpore sanguis.
Tum magis exclamant, fremitumq; propinqua volutant
Littora, & acceptae vocis responsat imago.
Rem iuuenes bellumq; gerant, quibus integer aevi
Est sanguis, praesensq; viget sub pectore virtus.
Longaevi pacem exoptent, diuosq; precentur,
Nec turbent sermone viros, quibus arma gerenda.*

*Hos inter strepitus, iuuenum vox turbida quando
Vincit, & insanas subitus furor iraq; mentes
Caeca tenet, signum caelo dat Phorbis ab alto,
Quo nullum Coculinum oculos populosq; fefellit,
Certius, aut falsa decepit imagine mentes.
Solis ab occasu candenti corpore cycnos
Aethera mulcentes cantu, pennisq; secantes,
Aspiciunt propius sedisse in littore curuo:
Cum subito excitus rapidis exercitus alis
Nigrarum volucrum, vicini Solis ab ortu,
Innocuas inuadit aues, partemq; cruentis
Vnguibus, & partem rostris discerpit acutis:
Artibus hae mare diuulsis, & sanguine foedant,
Ast aliae fugere metu, spatioq; remenso
Turbatae, & caelum, & cantum facto agmine linquunt.
Victores redeunt corui, praedag; potiti.*

*Huc omnes vertere oculos, & voce manuq;
Augurium agnoscunt. Sed primus Myndius augur*

Hoc

*Hoc est illud (ait laetus) mihi credite ciues,
Quod cupitis, tali nobis dii voce loquuntur,
Atque suam trepidis hoc pandunt omine mentem.
Namque ut ab occasu venientes ordine longo
Conuertere fugam paucarum caede volucres,
Grex auium ut melior terra caeloq; fugauit:
Sic, Europa viros quos Solis mittit ad ortum,
Ut mare transmittant velorum audacibus alis,
Sedibus & laeti nostris impune quiescant,
Eoas simul ac vires accenderit ira,
Si stricto insequimur ferro, nec parcimus hosti,
Vela dabunt, cedentq; fuga, & formidine caeca
Optabunt celeres patria se condere terra,
Linquentes vacuas Indis victoribus oras.
Vos agite, insidias, vos bella, necemq; parate:
Optime Alexinda coeptis felicibus insta.*

*Dixerat. Hic magis extollens ad sidera vocem
It iuuenis, furijsq; nouis accensus & igni:
Fortis equus sic sponte sua fugit impiger: at si
Festinantis heri frenum & calcaria sensit,
Euolat, & leuis effusus ruit actus habenis,
Nant tremulae per colla iubae, micat ardua ceruix.
Talis Alexindas furiato pectore fertur,
Praecipitatq; moras: lectum rapit improbus agmen
In nemora, & tacitus siluis insedit iniquis.
Haud procul e tumulto quo vertex tollitur arcis,
Palmiferos inter montes, pelagiq; fragorem*

U

Vallis

Vallis erat, curuo anfractu, saltuq; maligno,
 Obliquae vicina viae, quae ducit ad urbem.
 Hanc petit, hic se se latebroso in littore miles
 Condit, ut ingressis violentior explicet agmen,
 Incautosq; dolo teneat, cingatq; corona
 Omnem abitum, spes ulla fugae ne detur, & omnes
 Expertes opis, imbelles matentur ad unum:
 Dumq; abeunt armati alij, silvaeq; propinquant,
 Ast alij tuto seruantes aggere muros
 Stant dubij, egressosq; oculis votisq; sequuntur:
 His aliud monstrum obijcitur, nam proxima regis
 Quae regio contingit agros, ea puluere caeco
 Misceri conspexita procul, pulsusq; ruentum
 Visa pedum tremere, armorumq; interstrepit horror
 Atque equitum, vocisq; sonus perfertur ad aures.
 Imus, opem ferimus, vanas secludite curas.
 Arrexere animos Indi, tacitq; tenent se.
 Ater ut accessit propius globus, eminus ipso
 Fumanti micat e campo, & densatus in auras
 Surgit, & in nubem cogit cum puluere voces.
 Acrius attoniti hoc spectant: nec deuia nubes
 Longe abijt, Coculini arces & moenia propter
 Tollitur, & raptim silua se condit in alta,
 Miles ubi ingressus fraudemq; & furta parabat.
 Extulit extemplo vocem, nec Myndius omen
 Abnuat, & ducibus dijs (inquit) fidite dextris
 Auspiciibus coeptorum operum. Iamq; agmina iungunt

Dij

Dij socia, & nostras properant defendere terras:
 Mox stragem hostili cumulata caede ciebunt.
 Namque velut nigro collectae ex aere nubes
 Et ventos pluiasq; ferunt, hominumq; labores,
 Ac fata, praecipiti euertunt turbata procella:
 Haud aliter divinae acies e nubibus actae
 Aetherijs, atros inducent hostibus imbres
 Sanguinis, & caeso consternent corpore campos.
 Haec fatus, validis firmavit pectora dictis.
 At procul Vrliini primis fugientibus astris,
 Sollemni prece cum superos in vota vocassent
 Vnanimis socij, sacras operantur ad aras
 Singuli, & e summo deducunt vertice caeli
 Diuina virtute hominum superumq; parentem:
 Iamq; animis illum niuea sub nube latentem
 Aspexant, audentq; pia contingere dextra:
 Hinc dias venerati epulas, viuumq; cruorem,
 Suppliciter libant. Tu fortis ARANEA sacris
 Sedulus assistis: tibi sanctae accumbere mensae
 Illa luce datum: tu CHRISTI corpore pastus,
 Sanguinis aeterni pateram, sacrumq; liquorem
 Aspiciens, procul absistis. Bibat ipse sacerdos
 Sanctior, & sacro simplex se proluat auro.
 Sic noua vis animis est addita. sic noua cunctis
 Laetitia ingenti perfudit pectora sensu.
 Laetatus tamen ante omnes FRANCISCVS (ut aiunt:
 Nam constans hoc fama refert) ANTONIVS. Illi

U 2 Mos

Mos erat, ut quoties aris inferret honorem
 Ante DEVM supplex, toties oraret, ut esset
 Fas sibi testanti superum mysteria terris,
 Non nisi diffuso contingere sanguine caelum.
 Hoc igitur dum seruat adhuc, dum sedulus urget,
 Sollemnes iteratq; preces (mirabile dictu)
 Aureus undanti visus feruere cruore
 Ore tenus, spumaq; calix incanduit atra.
 Hoc visum nulli, non ipsi effatus, ad aram
 Qui steterat consorsq; precum sacriq; minister,
 FRANCISCO. Affatur superos, ut signa secudent,
 Utq; nouis CHRISTI se tollat gloria rebus.
 His actis, iter edicit RODVLPHVS ad arua
 Proxima, & extremam vicini littoris oram.
 Iam, socij, Coculinum (inquit) terrasq; propinquas,
 Quae solae castamq; Fidem, & pia sacra retractant,
 Visere fert animus. sanctis fundabimus urbem
 Consilij: stat templa viris, stat ponere leges.
 Ipse aderit DEVS inceptis, & vota iuuabit.
 Vos mihi, vos: parua dudum qui coetus ab urbe
 Vrlino exierit, diuino incensus amore,
 Dum CHRISTO cupit ingratas adiungere gentes:
 Dicite caelicolae: vos o memorate canenti
 Nomina magnanimum generosa, & coepta virorum
 Fortia: ut immemori Lethaei fluminis undae
 Eripere, & longum valeam transmittere in aeuum:
 Ast alij similes audendi immittere curas.

Non

Non decet in tenebris longa sub nocte iacere,
 Lumine quae seros accendent visa nepotes.

Primus inquit RODVLPHVS iter AQVIVIVIVS, ortus
 Antiqua de stirpe Ducum, quos Hadria tollit
 Paciferae insignes studio virtutis, & armis.
 Hadria magnorum genitrix secunda virorum,
 Hadria, Piceno quae proxima, despicit aequor
 Hadriacum, & gaudet priscos iuuisse Quirites
 Officio, imperioq; aptum misisse regendo.

It iuxta comes, & paribus vestigia curis
 Figit auis, atavisq; potens ALPHONSVS IBERA
 PACECCVS de gente satus, qua moenia praefert
 Inter Anam fuluumq; Tagum secunda Minaia,
 Parua quidem, at vetus, & veteris virtutis alumna,
 Hic primis PACECCA domus dominatur ab annis.

Tum PETRVS hos sequitur BERNAE cognomine gentis,
 Quem genitum veteres ubi nunc Ascona ruinas,
 Et varias ostentat opes, hominumq; labores,
 Montibus Alpini qui secundissimus exis,
 Et pulchrum effuso Ticinum flumine pandis,
 Vidisti Verbane lacus, laudemq; vetustis
 Hanc etiam Insubrum non paruum laudibus addis.

Te quoque Lysiacis olim dimisit ab oris
 Qua Lusitanas inter caput extulit urbes,
 ANTONI FRANCISCE, vetus onimbrica, cuius
 Munda nitens placido praeterfluit agmine muros,
 Et circum illinis felici funditur alueo.

Hic

Hic Urbis miratur opes, gratatur honores,
 Agnoscitq; sacras arces, ubi gloria linguae,
 Doctaq; Palladias sapientia reddit Athenas:
 Perq; sata, & semper viridanti gramine ripas,
 In mare purpureum candenti labitur unda.

Ecce autem florensq; annis, & corpore praestans,
 Lysides pariter, FRANCISCUS ARANEA: quem gens
 Nobilibus proavis, & GASPARE auunculus (illi
 Insignes bello: hic aris, templisq; sacerdos
 Maximus Indorum, Goana vixit in urbe)
 Sed magis in caelum pietatis gloria tollit.
 Ibant hi quinque e socijs, quos nomen IESU
 Cui se se dederant, vinculis maioribus arte
 Iunxerat. Hos veluti duces sponte sequuntur
 Externi socij, & comites se patribus addunt.

PAVLVS it ante alios ACOSTA, & ducere gaudet
 Qui se se obtulerant socios, seu sanguine claros
 Lysiacos, seu terra ipsa Salsethide natos.

Non equidem non te semper memorande silebo
 FRANCISCE antiquo RODERICVM nomine: nec te
 Qui simili studio RODERICVM nomine eodem
 Fers CONSALVE gradum, cuius mens nota fidesq; est,
 Publica cum scriptis hominum commercia mandas.

Sed qua vos pueri, qua vos, par nobile, fraude
 Praeteream, aut celebri potius quo carmine tollam
 DOMNICE & ALPHONSE insignes virtutibus ambo?
 Actas parua quidem, at pietas animusq; virilis,

Et

Et Studium, CHRISTI laudes inflectere cantu.
 Talis ab Vrlii coetus se fuderat urbe
 Et Coculinum agros medio iam Sole petebat:
 Quinquaginta omnes numero: CHRISTVMq; vocabant
 Custodemq; ducemq; viae: iamq; arua tenebant
 Proxima, qua surgit tumulus, siluaq; frequenti
 Cingitur: hic primo aduersis e moenibus Urbis
 Ora tenent intenti animis, & sera morantes
 Promissa, expectant, dum quis se afferret ab urbe
 Obuius, & gentis certissima verba referret.
 RODVLPHVM interea & socios ea cura premebat
 Templum ubi construerent, ubi signum extollere possent
 Victricis de more CRVCIS, quae visa volucres
 Arceat Infernas, iactanda ut semina, diris
 Vnguibus eruere, aut tenero cum crescere culmo
 Incipient, auido nequeant distringere morsu.
 Hoc primum tumulo CRVX se se vertice tollet
 Aërio: hic templum, hic urbi decus omne futurum:
 Ille nouam CHRISTI sobolem locus aptus alendo:
 Hic miseris erit aerumnis, inopijs; senectae
 Perfugium, hic taetros depellent languida morbos
 Corpora, vel portum inuenient placidamq; quietem.
 Hic caeci, hic manci, pueriq; parentibus orbi:
 At sedes ea virginibus cum dote locandis.
 Haec secum socij, quae nunc licet irrita venti
 Omnia discerpant, docuit post exitus ipsos
 Omnia deuoti pretio meruisse cruoris.

Talibus

Talibus intenti magnis de rebus agebant.

At Coculinum acies iamdudum infesta tenebat
Culmina, & iniiciens se se per operta viarum
Sepserat ignaros, armis, nemorumq; latebris.

Interea superum solio regnator ab alto
Et mare velivolam & terras populosq; tuetur:
Quem reges circum innumeri fulsere coruscis
Sedibus, & quamquam non est decor omnibus idem,
Sed triplici discreta gradu terna agmina ternis
Ordinibus visenda nitent, tamen omnibus ingens
Laetitia, & vario collucet lumine Olympus.
Qualis ubi infecit, cum mille coloribus arcum
Sol pluuium, caelo nubes aduersa refulsit.
Ergo sidereis dum totum ex arcibus orbem
Despicit Omnipotens, Solis se vertit ad ortus.
Aspicit hic Asiae fines terraq; mariq;
Namque fluentifono praetexit littore pontus
Oram illam, quam Persis arat, quam Hyrcania pandit,
Et quam turiferis Panchaia ditat arenis.
Terram autem mediam, dorsum qua subrigit, ingens
Taurus habet, quatit ille caput, flexuque recuruo
Trans maria & terras abitum meditatus in altum
Cornua sustollit: sed tu Maeoti paludes
Obijcis: hic porro ut multis bacchatus in oris
Fronte minax, tergoq; tumens, sibi nomina finxit
Plurima, toruus adhuc Riphaeam euadit ad arcem:
Inde ferox iterum sublato pectore saeuit,

Atque

Atque aduersa iterum molitur rumpere claustra.

Haec spectat DEVS ex alto: nec Media tantum
Visa mouet, pictiq; Arabes, mollesq; Sabaei,
Aut Persae, aut Cilicum populi, Nabathaeq; regna
Aut Nomades, Parthiq; truces, Seresq;, Phrygesq;,
Quosque Asiae seu campus alit, siue alluit aequor,
Quantum in prospectu Indorum, Goaq; moratur.
Aspicit extrema socios Salsethide, septos,
Dum summis de rebus agunt, hostilibus armis,
Ac morti obiectos. Hoc tanto cardine rerum
Militiam ciet aeternam, letasq; cohortes
Admonet, & laetis terrae spectacula pandit.
Pandit enim, quando ipse sua sub imagine formas
Rerum aperit, firmatq; aciem: Quid namque videre
Omnia iam prohibet mentes, quae cuncta videntem
Et lucis caput aeternae fontemq; tuentur?
Haud aliter leui in speculo, qui lumina fixit,
Omnia prospectat, quorum simulacra feruntur
Obuia, cum visus acies se recta reflectit.
Ante alios prius appellat, qui legibus iisdem
Votis & paribus, breuior dum vita manebat,
Rebus ut impositum praestarent nomen IESV,
Optarunt facilem multis monstrare salutem
Gentibus, & verae docuerunt praemia vitae,
Atque pias animos iuuenum excoluere per artes.
Consurgunt extemplo omnes: IGNATIVVS inter
Omnes conspicitur, cuius de pectore sacro

X

Terna

Terna nitent Graijs descripta elementa figuris,
 Dulce salutiferi prodentia nomen IESV.
 Quantus in ore decor? medium laetissimus illum
 Coetus habet, gaudetq; viro: quosque aemula virtus
 Exacuit stimulis castae pietatis, & una
 Lege, DEI sociauit honos, & foedere iunxit,
 Hos studijs iuuat, & precibus. Quae cura salutem
 Procurare hominum, superosq; extollere cultus
 Ante fuit, cum terra graues circumdedit artus,
 Haec eadem sequitur caeli super arce repostos,
 Cura licet nulla afficiat formidine mentes.
 Nec minus & niueo vestitu insignis & auro
 FRANCISCVS caput extollit XAVERIVS alte:
 Et procul aspectat quaesitos cernuus Indos.
 Proximus huic PETRVS forma pulcherrimus oris
 Stat FABER intentis oculis, socij; LAINIS
 Mentibus aequa sedent IACOBI gaudia. Nec tu
 IAIE abes hinc CLAVDI, visum ve explere, videndo
 Cuncta, potis, sociosq; mones, qui pectore toto,
 Toto animo, tota defigunt lumina mente
 In lucem conuersa sacram. CODVRIVS illa,
 Illa PASCHASIVS capitur. Gaudebat & ipse
 Haec SIMON cupide aspectans RODERICVS, & una
 Mergebutq; oculos, dulcemq; bibebat amorem.
 Talis in immenso se mobilis aequore piscis
 Fert medium exultans pelago, gestitq; natando.
 Et tantum occurrunt maria undique, & undique fluctus.

Haec

Haec tibi cernenti quae mens FRANCISCE, quis ardor
 BORGIA? quam iuuat ingenti ditione relicta,
 Atque opibus, temnentem aulas & munera regum,
 Principis exemplum CHRISTI, vocemq; secutum,
 Pauperis in tuguri vitam duxisse latebris?
 Quam steterunt paruo tam magna haec praemia? tecum
 Admiratus ais. Mutandum saepius orbis
 Totius imperium hac una mercede fuisset.
 Audijt haec, veri qui magno incensus amore
 EVERARDVS alit flagranti incendia mente,
 Et nihil a tanto declinat lumina visu,
 Sed nec fronte tegit flammati pectoris aestus.
 Omnibus his decus eximium, mens omnibus una,
 Omnes laetifico declarant gaudia vultu,
 Cum DEVS ostendit socios sancire profuso
 Sanguine, quam sermone Fidem docuere, paratos.
 Illi autem unanimes expectant tempore longo
 Dum se forte aliquis vicina ex urbe profectus
 Offerat, & iuuenem aspiciunt, qui multa mouenti,
 Ac maesto similis, causas praetexit inanes
 Priuatis incensae odijs, scissaeq; repente
 Urbis, & exortos conantis sistere motus.
 Vix ea, cum properans abiit. Mirabile visum
 Omnibus hoc: nec tuta fides. Tamen usque morantur
 Designantq; locum temploq; CRUCIQ; locandae:
 (Audijt haec aliquis nimirum & rettulit hosti)
 Nec grauiora timent. Sed dum procedere pergunt,

X 2 Cor-

Conspiciunt procul ecce virum, qua proxima silua est,
 Illorum e numero quorum parere monentum
 Augurijs soliti Coculini, ac figere dicta
 Mentibus, & stulti vocitare oracula diuum.
 Ille quidem se se lymphata mente ferebat
 Corpus agens, rabidumq; caput cum lumine circum
 Turbidus, & raptu conspergit puluere caelum.
 Dein siluas clamore replet, nec clarior omnis
 Auditur sonitus, vox tamen haec perculit aures.
 Decidit in casses, manibus iam praeda tenetur,
 Nulla fugae ratio, iam nunc temerata iuuabit
 Tempora deum vulscisci, & dirae conuicia gentis.
 Quid socij faciant hoc in discrimine tanto,
 Iam fragor armorum circum, fremitusq; virorum
 Insonat, & magnis caelum terroribus implet:
 Tum vero Coculina fides, Stygiaeq; patefcunt
 Insidiae: & tandem caecis e saltibus hostes
 Egressi, paucos densa inclusere corona:
 Imbelles ceu saepe agnos genus acre luporum
 Obsedere, truci lanient ut viscera morfu.
 Signa canunt: iaculumq; volat, non nobile pugnae
 Principium, at fraudis, cladisq; insigne futurae.
 Terruit haec noua res animos. Nec defuit inter
 Omnes, Lysides qui se conuertit ad arma:
 Arma illo e numero solus tum forte gerebat.
 Et subito teres ex humero deponitur alnus,
 (Cui tubus inseritur directo ex aere cauatus)

Terri-

Terrificum factura sonum, spiramine paruo
 Incenso simul expulerit cum puluere flamma
 Fulminis aeta modo disfloratum turbine plumbum.
 Iamq; rotam celer igniuomam molitur, & axem
 Concitat adducta clauis, catulumq; rigentem
 Intentam morfu silicem qui sustinet unco
 Expedit, ut celeri dissultet machina bombo,
 Vulnificusq; chalybs. Quod si non flamma reluxit
 Impulsu silicis, trusitq; volatile plumbum,
 Obstitit ALPHONSVS. Non defensoribus istis,
 Non armis hoc tempus eget. nec plura locutus.
 Sed placido aspectu rigidos conuersus ad hostes
 Quae vobis, quae tanta viri, quae causa tumultus?
 O cohibete iras: vestros ne laedite amicos.
 Haec ait, & frustra palmas utrasque tetendit.
 Namque illi nihil effari, sed tendere contra,
 Quoq; magis via se pandit, magis agmen inundat,
 Et se se agglomerant, atque exhortantur in arma.
 Occidat euerfor templorum, hostisq; deorum.
 Tum stringunt manibus gladios, hastasq; coruscant.
 Tempore in hoc quidam RODVLPHO interritus offerz
 Quo mortem depellat equum pernicibus alis,
 Atque agitare fugam, siluaq; excedere suadet.
 Abnuat oblatum, & socios RODVLPHVS ad ipsos.
 Haec breuiter: nam plura vetat iam proximus hostis.
 Quod votis dudum optastis, precibusq; petistis,
 O socij, iam tempus adest. Nunc muneris esto

Quisque

Quisque sui, CHRISTIQ; memor : nunc magna referto
 Facta virum, sibi qui vitam peperere beatam
 Sanguine, & aeternos emerunt morte triumphos.
 Occidet hoc ferro corpus, terramq; tenebit :
 Spiritus aetheriam liber migrabit in aulam.
 FORTVNATA Fides, quam mors sacra sanguine signat.
 Talia dicentem circumstant agmine denso,
 Et clamore ruunt hostes : nec pulchra tueri
 Ora ausus quisquam. Tantum decus enitet ore :
 Tantus honor fronti : crudeli vulnere miles
 Occupat auersum bis caeso poplite : at ille
 Sacra velut certo succumbens victima ferro,
 Innixus genibus terram petit, inclinato
 Vertice suppliciter, dulcemq; appellat IESVM,
 Cuius amor docuit saeuam contemnere mortem :
 Et simul ut collum diducta veste retexit,
 Sustinuitq; manu distentas fortiter oras,
 Hoc age, nulla mora est, inquit. Nec barbarus ille
 Flebitur, at toto sublatum pectore ferrum
 Immergit semel atque iterum ceruicibus alte :
 RODVLPHVS recipit. Nec IESV oblitus amorum,
 Et memor exempli, o superum mitissime rector,
 Sume, ait, hanc animam, populoq; ignosce furenti.
 Gratia magna tibi, pro quo fas ponere vitam.
 Haec fatus : nec plura quidem, namque impedit acta
 Plaga recens, vocisq; via interclusa cruore est :
 Et caput ex humero male fultum utroque pependit :

Nec

Nec dum etiam cadit exanimis : celer ecce sagitta
 Infixa est lateri : sequitur de vulnere sanguis
 Spumeus, & largo conspergit flumine terram.
 Corpus humi iacuit resupinum quinque cruentum
 Vulneribus : moritur : morientis frigida IESVM
 Et MARIAM nixu supremo lingua vocabat.
 Haec fugientem animam notissima verba sequuntur.
 Aspicit haec propius, RODVLPHI & funere laetus
 Clamat Alexindas, sic CHRISTO ponere sedem,
 Sic CRVCIS extolli decuit memorabile signum :
 Et comites vltro increpitans. Uno ordine habendi
 Sunt omnes. quid statis? ait. Non parcimus vlli.
 Audijt has voces FRANCISCVS ARANEA : tum se
 Comparat ad similes obitus, CHRISTVMq; potentem
 Ut se etiam clemens dignetur munere tanto,
 Et valido tenues confirmet robore vires,
 Dum vitam effundat, sed longa morte, precatur.
 Ergo illi, veluti caedis nodumq; moramq;
 RODVLPHO primum occiso rectore, tulissent,
 In reliquos vertere acies : sed ARANEA primos
 Excipit occursum : huic atro vulnere ferrum,
 Qua capiti, laeuoq; humero discrimina surgunt,
 Incidit : at contra confosso pectore cuspis
 In sentes dumosq; iacit : texere cadentem
 Molliter, & circum intendunt umbracula vepres.
 Quem perijisse rati : iam totis viribus vni
 BERNO infesti odijs, gladijsq; micantibus instant.

Hunc

Hunc meminere deum fumantia ponere templa
 Aequa solo, hunc sacrae fibras euellere vaccae.
 Ille sed ad caelum mentemq; oculosq; ferebat
 Laetus, & hanc veniam extrema cum voce petebat.
 CHRISTE, per hos ego te socios, Matremq; tuam te,
 Perq; animas, quarum conspectu, gaudet Olympus
 Vnum oro: si numquam humiles frustrare vocatus:
 Fac legum demissa polo lux alma tuarum
 Mundum omnem accendat radijs, & cognita caelo
 Relligio illustri perfundat lumine terras.
 Talibus orantem dictis, caelumq; tuentem
 Facta nube premunt hostes, nec digna relatu
 Dicta vomunt, circum & strictis mucronibus adsunt.
 Non secus horribili vitulum cum forte Molossi
 Latratu inuasere, acuunt ad vulnera dentes.
 Ille autem illatam recipit per viscera mortem.
 Nec mora, letiferum miles ferus exigit enssem
 Per medium caput, & caesa ceruice recondit,
 Sanguineq; & fuso tepescit terga cerebro.
 En nostros contemne deos: haec praemia, nostra
 Tempa ausi violare ferunt. Dum talia iacetat,
 Ecce alius procul elatam consurgit in hastam,
 Atque aurem ferit aduersam: ruit ille recedens
 In vulnus, tollitq; oculos in morte natantes,
 Quaeritet ut caelo lucem, laetusq; reperta
 Emicet, & nexos dissoluat spiritus artus.
 Tertia femineci dein plaga accessit, & vnum

Perq;

Perq; oculum tempusq; cauum letalis arundo
 Peruenit, atque animae mortalia vincula rumpit.
 Protinus illa volat. iacuit sine lumine corpus.
 Et plures aperit manantes sanguine riuos.
 Nec tamen extinguit crudeles morte furores
 Barbara gens, odijs pugnat, surdumq; cadauer
 Vexat, & incassum repetitis ictibus urget.
 At te, quae rabies, qui mentis corripit error,
 Gens fera? & hos BERNVM censēs sentire dolores?
 BERNVS abit, spoliūq; tibi, miseranda, reliquit.
 Tu furis, & vano terram insectare labore.
 Ille DEI aspectu felix potietur, & aura
 Aetheria. Tamen & laesi est iniuria trunci.
 Scilicet is laeto labor est, ea cura beatum
 Sollicitat. Potius conatus ridet inanes,
 Aut animas si forte pias facta impia tangunt,
 Et noxas dolet ipse tuas, & crimina damnat.
 Interea ALPHONSVS, dum PETRVS detinet hostem,
 Christum animo, Christum ore uocat, Christumq; precando
 Mortem optat, sociūq; pares sibi poscit honores.
 Nec vero illorum studium-ve aut cura recessit,
 Quos iunxit diuinus amor, quos aemula vitae
 Et communis habet ratio. Commendat IESV
 Sic orans: Da CHRISTE parens, da CHRISTE roganti
 Extrema iam morte, tuo ut qui captus amore,
 IGNATI exemplo, tua dulcia iussa secutus
 Addixit se sponte tibi, vel tempus in omne

T

Addicet,

Addicet, legisq; sacrae, Fideiq; ministrum
 Ille rudes doceat populos, tua sacra fidemq;
 Et studijs vitaq; iuuet, nec morte relinquat,
 Et Romana omnem producat iura per orbem.
 Audijt haec, iussitq; DEVS succedere votum.
 Ast illum infensiq; animis, densisq; cruenti
 Cominus innadunt armis, tum pectora ferro
 Traijciunt: rubra iacuit reuolutus arena
 PACECCVS, gladioq; iterum non nescius offert
 Intento iugulum, ruit ille, & viribus actus
 Praeualidis, multo rapuit cum sanguine vitam.
 Ipse, licet moriens, ridenti gaudia vultu
 Praetulit, & pulchra laetatus morte quieuit.
 Exitus hic ALPHONSE tibi, finisq; laborum.
 Iamq; adeo extinctis socijs, ANTONIVS vnus
 FRANCISCVS superat, nuper qui tempore capto,
 Corpus tibi exanimum RODVLPHI sanguine terram
 Imbuerat (dum BERNI hostes in caede morantur)
 Venerat. Hic autem media inter talia, voti
 Quippe memor, caelo palmas oculosq; ferebat,
 Atque animam CHRISTO, votum immortale, sacrabat,
 Proq; Indis illum, ac terra Salsethide, testans,
 Sanguis vt innocuus poenam non posceret vllam,
 Sed fidei potius donum caeleste, rogabat.
 Nec longum in medio tempus: leuis hasta per artus
 Acta tremit, sacrumq; caput ferit improbus ensis,
 Diffidit & medium, multaq; extendit arena.

Is super

Is super abiectum se se moriturus amicum
 Projicit, & gaudet sociato funere victor.
 Hoc habet, exclamant, mactata est victima diuis:
 Inuenere locum, quo templa ingentia condant.
 India sic datur Europae, quaesita per undas.
 Quin etiam adijcimus comites, stragemq; ciemus
 Atque hostem petimus? Qui praesens adiuuat hostem,
 Fas hostem numerare. Ingens ferit aethera clamor,
 Et legio fert cuncta pedem, circumq; trementes
 Et tutum quo silua locum, quo deuia furtim
 Fert via, se trepide ab dentes, indagine cingit,
 Praecipitesq; metit gladio (nam caetus inermis
 Venerat, atque animos socijs ante ora peremptis
 Demisere omnes) sternuntur pallida passim
 Corpora, tela volant, densata vt grandine nimbus
 Per nemora & campos crepitans ruit omnia late.
 Itur in auersos, numeroq; & robore iniquo:
 Imbelles circum, & paucos, se plurima turba
 Miscet agens telis, & densis funditur armis.
 Pars caedit, pars victa cadit: certamine Phorbus
 It medio, caecamq; fugam, gelidumq; timorem
 Christicolis, viresq; alasq; sequentibus addit.
 Tu tamen ACOSTA haud metuis, gladiumq; receptas
 Pectore, & effundis multo cum sanguine vitam.
 Sed non parua tibi sunt haec solatia mortis,
 Quod CHRISTI pro lege cadis: quod saepe petebas.
 Et DEVS esse dedit voti caelique potentem.

T 2 Vos

Vos quoque non timidis RODERICI passibus ambo
Vertistis vaga terga fugae, sed pectore forti
Militis instantis contra, plagamq; ferentis
Mucronem subijisse iuuat, nec pulsa pudendis
Corpora vulnerebus caelo ostendistis amico.

O irae immanes, & inexaturabile vulgus,
Qui modus est caedis? Generis vos vincula nulla,
Vos aetas non ulla mouet. Iam patruus, eheu,
Arripit ALPHONSVM puerum, caedemq; minatur,
Ni librum abijciat (librum namque ipse ferebat
Vnde preces, de more, dies noctesq; sacerdos
Funderet ALPHONSVS, orando & duceret horas)
Abnegat hoc puer ALPHONSVS, nec ponet utrisque
Abscis manibus. Fremit acrius, & magis urget
Barbarus, & dirum, fulgenti deripit ambas
Ense manus, cecidere ambae, librumq; resetae
Semianimis retinent digitis: irascitur hostis
Hoc magis, & poenas inuiso à sanguine sumit.
Namque ferunt cum foeda PETRVS simulacra deorum
Erueret BERNVS Coculini in sinibus olim,
ALPHONSI indicijs oram qui nouerat omnem
Fecisse: Hinc patruo poenas odijsq; suorum
Dat puer immeritas, & fixo gutture collum
Et captum leto posuit caput: & cadit ille,
Vt rosa, quam nascens nimio sol decutit imbre.

DOMNICVS ALPHONSVM confosso ut corpore vidit
Exhalantem animam, turbatus imagine mortis,

Incertus

Incertus quid agat, fugiat ne petat ne periculum,
Constitit exanimis, telumq; instare tremiscit:
Tum faciem propior mortem ferrumq; timenti,
Tentat nequicquam celeres extendere gressus,
Sed dolor, & gelida prohibet formidine sanguis.
Huc periture veni, cursuq; & voce secutus
Miles ait, comitem ne desere: dicere versus
Vos soliti, alternis, iunctis aut vocibus ambo,
Ite ambo, laudesq; DEO persoluite vestro.
Dixerat, & tenerum latus inter & ilia ferrum
Condit, & ALPHONSI rapiens ad flebile corpus,
Alterum in alterius proiectum funere voluit.
Ille manus tendit, dulcem complexus amicum.
Et visus sensisse alter, blandeq; recepit.

Quae vobis, quae nunc, pueri, pro laudibus istis
Carmina persoluam? Meritas mea carmina laudes
Deficiunt, vestraq; dabunt nihil indole dignum.
Sed vobis laus certa manet: pulcherrima magnus
Dona dedit CHRISTVS, superumq; adiunxit honori:
Et vestrum admirans venerabitur India nomen,
In mare praecipiti dum flumine profluet Indus.

At parte ex alia FRANCISCVS ARANEA postquam
Ad se se redijt crudeli e vulnere vitae
Ille nihil cupidus, se post dumeta tegebat.
Sed magis exemplo sociorum, & morte decora
Incensus, tales fundebat ad aethera voces.

CHRISTE hominum lucisq; parens, auctorq; salutis,
Cuius

Cuius ob augustum nomen, numenq; supremum,
 Innumerae plerumque acies matrumq; virumq;
 Virginibus misti & pueri, contemnere vitam,
 Perq; ignes & tela ferae se opponere morti
 Gaudentes, agni lauerunt sanguine vestes,
 Quae superant candore niues: caeliq; serena
 Nunc e parte, DEI aspectu & splendore fruuntur.
 En pater, en, socios, Fideiq; & funeris almi
 Consortes das esse illis: ego deferor. An me
 Insigni magis exitio Pater alme referuas?
 Sic oro: modo tu robur viresq; ministres.
 Si mihi sint animae centum, sint corpora centum,
 Haud omnes equidem per mortes fundero vitas
 Omnes addubitem, verso licet ordine vita
 In mortem reditura nouam de funere surgat.
 Tu monitor, tu namque graues in morte dolores
 Sensisti, & toto confossus corpore plagis
 Mortiferis, per mille vias fudisse cruorem
 Non contentus, adhuc fluidi ne sanguinis esset
 Stilla super, cum saeva animam sub caede dedisses,
 Passus es & rigida transfigi cuspide pectus:
 Et roseam erupit specus atri vulneris undam.
 Nunc unum est tantum, mutilatum vulnere corpus,
 Vna anima hoc tenui dependet corpore filo:
 Et perisse semel satis est. Pater optime saepe
 Quod nequeo, da posse diu: Mortalia quamquam
 Quid possunt praestare diu? Da funere duci

Multi-

Multiplici corpus: da crebro vulnere poni
 Hanc tibi iam deuotam animam. Non durior ullus
 Esse labor, non ulla potest aerumna videri
 Longior, aeternae petitur cum gloria vitae.
 Lumina, sic memorans, caelo defixa tenebat.
 Et iam finis erat caedis, iam corpora deerant
 Quae caderent, pauciq; olim loca tuta tenebant:
 Cum versi ad tumultum celeres tepidumq; recenti
 Caede locum, haud cessant verbis illudere BERNVM,
 Et socios: numerant illorum corpora: quintus
 Poscitur, hunc oculis quaerunt, hunc voce laceffunt.
 Nec licuit quaesisse diu: nec defuit index.
 Et claram ut potuit FRANCISCVS tollere, vocem
 Per medios sparsa rorantes sanguine vepres,
 Cum capite extollit. Me me unum quaeritis adsum,
 Explebo numerum, socium reddarq; cohorti.
 Dixit. at insani concurrunt protinus hostes,
 Laetitiaq; fremunt, magnoq; ululante tumultu
 E densa extractum silua medio agmine sistunt
 Vix stantem pedibus. Multo iam sanguine corpus
 Labitur, ast animus labenti in corpore praesens
 Nil trepidat: licet ora, humeros, & pectora pulsant
 Infestis manibus, telisq; horrentibus instent.
 Hic etiam ut primos satiauit quisque furores,
 Agnoscis socios, agnoscis templa, CRUCEMq;:
 Hic locus est: illo tolluntur ab aggere muri.
 Quod tibi si quicquam est mentis, nos respice tandem,

Obli-

Oblitumq; tui, nunc iam obliuiscere IESVM.
 Talia Alexindas, cunctiq; immane fremebant.
 Ille sub haec. Socij viuunt, & sanguine sacro
 Descripserē locum templo, nec CHRISTVS amoris
 Immemor est nostri, telis non terreor istis,
 Quae pacem mihi promittunt, vitamq; quietam.
 Vos potius miseri respiscite. Dixerat. Olli
 Exarsere omnes animis, magnaq; prehensum
 Virapiunt ad sedem humilem, qua turpis imago
 Monstri Tartarei non longe a moenibus urbis
 Vistitur. Huc tota veniunt ex urbe frequentes
 Exciti pueri & matres, pulsoq; timore
 Vocibus incendunt caelum, gaudentq; tuendo
 Pallentem iuuenis vultum, risuq; sequuntur.
 Hinc veluti vario perflant cum cardine venti,
 Vox confusa ruit. Nostras euadere demens
 Ne spera te posse manus: venerata salutem
 Haec tantum dabit effigies, lacrimabile vulgus,
 Exclamans FRANCISCVS ait, num debile saxum,
 Cui licet, ora, pedes, oculiq; , auresq; , manusq;
 Non vllas audire vumquam, nec fingere voces,
 Non spectare aliquid, nec quoquam tendere gressum,
 Nil demum tractare valet, delusus inani
 Mente colam? & similis vestri me verterit error?
 Non ita me docuit CHRISTVS meus & pater, & rex:
 Vera DEI proles. Quin vos mendacia tandem
 Mittite, & insanos miseri dediscite ritus.

Ne vos

Ne vos praecipites sub saeva incendia mittant.
 Hic ubi perpetuos ducetis fletibus annos,
 Ardentes lacrimis, & dentibus infrendentes.
 Hic magis incensi proturbant calcibus, ictus
 Ingeminant, volitatq; humerosq; & tempora circum
 Crebra manus, donec multo sub verbere corpus
 Concidit inualidum. Rursus gliscente furore
 Incurrere truces. Bis magno turbine raptus
 Circum aedem trahitur: raptatur corpus, at ipsa
 Mens immota manet, CHRISTVMq; inuidta fatetur.
 Illi ardent furijs, longoq; affligere leto
 Constituunt iuuenem, & tumuli super aggere ponunt:
 Inuitantq; animos humiles, & debile robur
 Vocibus incendunt. Nunc nunc intendite tela,
 Nunc odijs opus est: vestras nunc promite vires
 Et pueri, & matres, pietatem pectore toto
 Pellite, crudeles hac vna in caede fuisse
 Pars summae pietatis erit: sic templa deosq;
 Vlisci decet, ac dignas deposcere poenas.
 Gratius hac numquam cecidit dijs victima ad aras.
 E quinque hic superest vnus. quid parcitis vni?
 Caedite, missilibus configite, dedite morti.
 Talibus accensae matres hortatibus vnum
 In iuuenem paribusq; odijs furijsq; feruntur.
 Venantum ceu saepe canes clamoribus actae
 Setigerum ve petunt aprum, fuluum ve leonem.
 Ergo illae, & iacula intorquent, verbisq; procaces

Z

Acribus

*Acribus irritant pueros . Hi saxa sudesq;
 (NAM rapuit quodcumque manus telum aestimat ira)
 Non secus ac valido durantes brachia iactu ,
 Cum certant iaculo certum contingere signum ,
 Coniiciunt, viresq; suas testantur, & artem .
 Quin etiam has iactant tela inter singula voces .
 Conditur his templum saxis : his lignea ramis
 CRUX surgit tumulo . Cape iam, Cape digna deorum
 Praemia, quos nostra speras depellere terra .*

*Ille autem caelum intendens, vix vulnera sentit
 Plurima, letiferos animo superante dolores .*

*O Pater omnipotens, quas possum dicere grates
 Pro Nato qui posse tuo me hoc ducere letum
 Dignatus, tales voluisti corpore poenas
 Posse pati, laetanti animo? Pater, adde dolorem,
 Adde etiam patientem animum, Fideiq; tenacem .
 Argue nec sceleris populum, quem decipit error .
 Vix ea . Cum iuuenis crocea velatus ab alto
 Veste venit, sertumq; virens insignia palmae
 Nobilis ostentans . O caeli aucture triumphos
 Miles, ait, persta, & summis ne defice rebus .
 VICTORI datur aeterna cum laude corona .*

*Ergo nec iuuenis corpus subsistere tantum,
 Nec potis est animus : totum seges aerea texit
 Iamdudum : ipsi etiam quando iuuenesq; senesq;
 Quis melior sanguis, solidaeq; in pectore vires,
 Vnius in corpus defigunt spicula . nec se*

Abstinuit

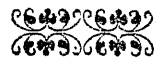
*Abstinuit penitus FRANCISCI a vulnere quisquam,
 Ipse graues hic tandem obitus miseratus ab arce
 Siderea CHRISTVS, superis spectantibus ultro
 Laudibus extollit iuuenem, nutuq; benigno
 Pulchram animam vocat ad se se . Volat Indica myrtus
 Interea, & nexus dissolvens corporis, illum
 Immolat, & socium laetantem mentibus addit .*

F I N I S .

FRANCISCI
BENCII
QUINQUE MARTYRVM
LIBER . SEXTVS

Vix adeo exierat dissecto corpore vi-
ctor
Spiritus, & tenues auras, lucemq;
tenebat:
Sicut avis, laqueo impedit quam cal-
lidus auceps
Euolat, ut nodos & linea vincula rupit.
Cum pulchrae sociorum animae, quas candida nubes
Lumine, ut aurato vestis subtegmine cinxit,
Gaudentem plausu excipiunt, laetaeq; recepto
Caelitibus circum volitantibus agmine longo,
Et grates dixere DEO, cantusq; dedere:
Et simul in caelum parta iam pace feruntur.
Limes erat late gemmis illusus & auro.

Difficili

Quinque Martyrum, Lib. VI. 181

Difficili adscensu. multi potuere vocati
Ferre gradum, paucis res obtigit, aequus amavit
Quos Pater, & miserans vultu respexit amico.
Agnouit RODVLPHVS iter: nam lacteus ibat
Purpureo liquor immistus, procerumq; piorum
Effigies memorem reuocabat cognita mentem.
Quos inter cum se ipse noua sub imagine vidit,
Et virtute pares socios, hoc munere laetus
Promissamq; fidem, superumq; agnouit amorem.
Hoc iter emensi primum, praecelsa videbant
Moenia quadrato longe fulgentia muro:
Muro, qui fulua stellatus iaspide cingit
Vrbem auro insignem, pulchroq; ex ordine ternas
Quadruplici e mundi pandentem cardine portas,
Quas omnes vario distinxit sidere gemma.
Largior hic aether radiantia lumine vestit
Omnia purpureo, & nitido collustrat honore.
Aspiciunt cupide haec animae, quae singula monstrant
Aligeri: custos animam comitatur euntem
Pro se quisque suam, dextramq; amplexus inhaeret.
Interea e pulchris legio pulcherrima portis
Funditur, & laeto complentur strata viarum
Agmine, dulcisono permulcent aurea cantu
Sidera caelicolae, quorum tot vestis, & oris
Sunt habitus, vario quot fulgent ordine coetus.
Quisque licet solis radios septemplicis aequet.
Non alias caelum choreas ostendit, ubi ignes

Accendit

*Accendit noctu : sed non par omnibus ardor ,
 Et stellas inter collucent astra minores .
 Talis erat fulgor pompae gradientis : & inter
 Dissimiles cultus similis fulgebat imago .
 Omnibus in morem viridi sunt pressa corona
 Tempora , & aequato figunt vestigia gressu .
 Contra lecta manus veniens gaudentia iungit
 Agmina : quae postquam tebetis succedere ciues ,
 Moenia qui passim densa cinxere corona ,
 Aspiciunt laeti , ceu nusquam gaudia , nusquam
 Undique plaudenti tota caneretur in urbe ,
 Pars liquido tenerum modulatur gutture carmen
 In numerum , pars inflat ebur , chordasq; loquentes
 Mobilibus digitis , aurato aut pedine pulsat .
 Tum vero ad portas vario discrimine coetus
 Conueniunt alij atque alij , mediamq; per urbem
 Laetitia ingenti sacrum paeana canentes
 Ipsius ad regis conspectum & limina ducunt .
 Ipse quidem primus sceptris , solioq; nitenti
 Nube sedet , rutilumq; iacit de corpore solem :
 Vnicus hic se se termo de fulgure pandens ,
 Vt tribus e facibus fulgor coit omnis in unum ,
 Insinuansq; suum radijs ardentibus aestum
 Feruida caelicolum percurrat lumine corda .
 Illi autem hos laeti radios circumq; supraq;
 Peruolitant , intusq; sacra se condere luce
 Certatim , & properant latos penetrare recessus :*

Rursus

*Rursus & emergunt : iterumq; iterumq; reuerti
 Incipiunt , magnaq; explent dulcedine mentem ,
 Semper inexpleti . Capiturq; trahitq; voluptas .
 Qualis apes amor exercet violaria circum
 Cum casiamq; crocumq; metunt , cum candida libant
 Lilia , feruet opus . Veniuntq; abeuntq; vicissim ,
 Seu dextra laeuq; velint , fulgentibus alis .
 Et vario strepitant gemmantes murmure campi .
 Haud alius superum labor est , & mentibus ardor ,
 Cum celeres ineunt laetantes undique cursus ,
 Et lucem aeternam caeli super ardua tranant .
 In medio nitet ante alios vir maximus omnes
 Ore DEO similis , DEVS ipse , & conditor orbis .
 Hinc iubar extollit caelestis lampadis instar ,
 Vnde decus , formaeq; animis afflantur honores .
 Quanta viri species ? quae celsa e fronte corona
 Conijcit ardentis caelestia semina flammae ?
 En geminas , hinc atque illinc , qua vulnus honestum
 Emicat , effundunt flammam plantaeq; manusq; ,
 Alliciuntq; oculos : aperitur pectore sidus
 Perpetuo ceu sole rubens , semperq; recenti
 Luce polum , semperq; nouis fulgoribus auget .
 Huc oculos , huc ora ferunt , gaudentq; tuendo
 Caelicolae , solemq; suum sua sidera norunt ,
 Et simili a specie , simili splendore coruscant .
 Non aliter (si parua decet componere magnis)
 Cum laetum caueae confessum lutea vela*

Aestibus

Aestibus arcendis magnis intenta theatris
 Forte tegunt, superi concepto fulgure solis
 Inficiunt hominum vultus, terramq; iacentem,
 Cunctaq; purpureo cogunt fluitare colore.
 Ipse sedet, sedet & lateri comes addita mater,
 Supra omnes Virgo alta choros sublime volantum:
 Illi autem pedibus se se pulcherrima luna
 Subijcit, & rutilo corpus sol vestit amictu.
 Nec minus & bis sex roseum fulgentia cingunt
 Astra caput, radiosq; vomunt, quibus ardet Olympus
 Aureus, inq; ipsas vibrantur lumina terras,
 Munificentq; homines opibus, ditantq; salute.
 Voluitur hanc circum densis exercitus alis
 Caelicolum, lectaeq; acies: velut aspera castris
 E medijs cum pugna vocat, tum flammae multo
 Aere renidescit tellus, tum fluctuat acri
 Milite, & instructum campo micat agmen aperto.
 Talibus ardescunt telis, ea proelia miscunt
 Terribiles visu volucres, laudantq; parentem
 Reginam, & varios liquido dant gutture cantus
 Concordes animis, vox indefessa canoro
 Ore fluit, resonat iucundo carmine caelum.

Quis memoret quantis undarint pectora flammis,
 Quanta per incensas innarint gaudia mentes
 Felices animae, vobis, cum caeca nitentem
 Non nubes lucem eriperet, non corpus opaca
 Mortale officeret caligine? cum DEVS umbram

Dispulit,

Dispulit, & claro se se dedit ore videndum?
 Nunc vobis, nunc ora datur diuina tueri,
 Nunc vitae iuuat aeternos accedere fontes,
 Nunc capite insignem stellis gestare coronam.
 Namque DEO satus, & MARIA, de more vocata
 Omnibus, & merita tribuit sua munera laudi,
 Victoresq; ciens, pretium victoribus addit,
 Stellantem capiti gemmam; dextraeq; beata
 Arbore decerptae vistricis praemia palmae,
 Induit & laetis candenti vellere vestem.
 Ast ea dum studio effusus prospicit Olympus,
 Et noua caelestis gratatur gaudia coetus,
 Haec canit: O ciues: manus haec deleta virorum est,
 Religionem potens, calcato corpore virtus
 Ad caelum cui strauit iter, perpessa labores
 Innumeros, magnisq; diu iactata periclis.
 Ecce coronato praefulget vertice gemma,
 Dextra manus palma, sacro gestamine corpus.
 Dicite caelicolae sollempnes dicite laudes.
 Haec superi. Interea CHRISTVS Deus oscula libans,
 Cunctorum abstergit lacrimas, & vulnera siccant
 Lucem addens, propriaq; omnes in sede reponit.
 Vobis parta quies: iam nunc dolor omnis abesto:
 Iam vobis cessere hominum furiaeq; minaeq;
 Hic agite assiduos deuicta morte triumphos.
 Dixerat, & terno sonuerunt sidera plausu.
 Tum vero sedere alacres, curaq; metuq;

A a

Semoti

Semoti procul a tristi, tenebrisq; fugatis
 Quam CHRISTI sit vera Fides, quam nescia falli
 Spes habeat terras, cernunt super aethera: quamquam
 Nulla fides, spes nulla locum tenet, omnia cepit
 Quando amor, & dictis respondent omnia vatum.
 Hic iuvat exhaustos nuper meminisse dolores,
 Et rerum, & vitae discrimina, cernere terram
 Sub pedibus, celeriq; actum vertigine mundum.
 Nam quia turbinibus vitaeq; sequacibus undis
 Ereptos se stare vident certosq; salutis
 Et decoris, spectare libet sine parte pericli
 Lubrica praeclso de culmine: ceu mare nautis,
 Quos tuto accepit tellus placidissima portu.
 Nec saeuus piget aerumnis, nec corpora ferro
 Obiectasse truci, aut vitam duxisse seueris
 Legibus, alterius vocem mentemq; secutos.
 Quin vellent grauiorem etiam tolerasse laborem,
 Et saeuae genus omne necis, genus omne malorum:
 Talia sunt numquam periturae praemia vitae.
 His super aspiciunt Coculinum corda malignis
 Inflammata odijs nondum extinxisse furorem
 Sanguine, sed gelidos vexare ferociter artus.
 Et scelus atque iras hominum miserantur inanes.
 Namque animis Coculina furit gens effera, & aedem,
 Quam semel atque iterum raptatus ARANEA circum,
 Angustam ingressi, effigies, de more, deorum
 Carminibus celebrant, & caeso sanguine tingunt.

Mox

Mox etiam & tepido dudum saturata cruore
 Spicula figentes sacrant ad limina templi.
 Argumentum ingens sceleris, quod carmine signant.
 Haec BERNO occiso & socijs tibi ponimus arma.
 Nec mora, ad exanimum conuersi corpora fratrum,
 Haud possunt explere oculos, & corda, tuendo
 Funeribus mistos, verbisq; illudere certant.
 Hic templum metire iacens: hic signa beatae
 Tolle CRVCIS. sic caelo ingens educitur aedes.
 Sic nostros depelle deos, sic dirue teeta.
 At matres spectare PETRUM, longumq; vocando.
 Insultare leues. En quanto mitior, aiunt,
 Quam delubra palam cum subuertebat, & inter
 Arma virum, sacris iaciebat sedibus ignes,
 Nostraq; terrifico turbabat corda tumultu.
 Et tandem his fessi linguas, his vocibus aures,
 Iam sero labente die, non corpora terrae
 Reddere constituunt, sed latos traeta per agros
 Limosq; lacu, nigraq; abscondere in tlua:
 Ne si forte aliquis repetitum venerit olim,
 Vestiget facili indicio, vel deinde reperta
 Christicolum de more ferat, decoretq; sepulcro.
 Et primum pedibus RODVLPHI exangue cadauer,
 Post etiam socium, quae cuique insana libido est,
 Corripiunt, raptantq; feri, nemorosaq; propter
 Littora, qua pluuium Vallis collegerat imbrem,
 Corpora prouoluunt pariter permista, teguntq;

Aa 2 Sen-

Sentibus, & densa ramorum desuper umbra.
 Haec vobis, haec digna domus: vos plurima dudum
 De sacra cecinistis aqua, vitamq; lauando
 Corpora polliciti: nunc ranis talia tempus
 Dicere, nunc unda nantes habitate sub ista.
 His actis, vel sponte sua, vel voce rogantum
 Euideti potius, reliquorum corpora amicis
 Concedunt, tumuloq; sinunt succedere terrae.
 Lene odium fuit istorum, iam morte sepultum est.
 Sic aiunt: magnoq; debinc clamore frequentes
 Templi deosq; petunt, cumulantq; altaria donis,
 Procurantq; velut bene gestis corpora rebus:
 Narrantes quem quisque manus confecerit, & qua
 Corpus in aduersum direxerit arte sagittam:
 Atque epulas inter vario sermone fruuntur.
 O caecas hominum mentes, o corda futuri
 Nescia: tempus erit cum vos quae poena moratur
 Excipiet, nec sera adeo, magnoq; redemptum
 Esse diem hunc vobis optabitis: horridus ista
 Gaudia suscipiet luctus. Video arma virosq;
 Lysidas iustisq; iris & motibus actos,
 Cum simul incendunt monstrorum templa, domosq;
 Obsident, sternentq; solo, scelerisq; recentis
 Ad poenam auctores ferro, flammaq; reposcent.
 FACTA hominum DEVS aspectat, culpamq; nocentum
 Vindice prosequitur poena: nec crimina patrum
 Semper ad innocuos veniunt traducta nepotes.

Atque

Atque ea dum socij Coculino in littore laetis
 Pro te CHRISTE ferunt animis, augentq; piorum
 Purpureos & morte choros, & laude triumphos:
 Ignari rerum socij qui moenia Goae
 Tuta tenent, iussi pariter succedere templo,
 Conuenere una: quos haec VINCENTIVS inter
 Incipit. O socij bis sextus clauditur annus,
 Ex quo magnanimi nostra de gente sodales
 Extincti pulchro posuere in munere vitam:
 Quadraginta omnes: nam CHRISTI sacra, fidemq;
 Freti ipso, tumidum verrentes nauibus aequor,
 In terras alio penitus sub sole iacentes
 (BRASILIAM veteres olim dixere) ferebant.
 Hic, ubi non recti species, non corporis ullus
 Cultus erat: varijs auium sed corpora plumis
 Nuda tegebantur quondam, volucrisq; sagitta
 Indigenae docti longe configere, si quem
 Tempestas miserum appulerat: tum viscera flammis
 Tosta hominum soliti crudis apponere mensis.
 Nunc victu cultuq; fero deterruit illos
 CHRISTVS, & humanae docuit commercia vitae:
 Huc ibant, his ductor erat tum nomine felix
 Tum pietate ingens IGNATIVS: extulit illum
 AZEVEDA domus: Sorias oppressit euntes:
 Crudelis Sorias: taetram cui tabida mentem
 Ex Erebo sublata lues infecerat, & se
 Hostem Pontifici magno, sacrisq; ferebat

Ritibus,

Ritibus, infestumq; tenebat nauibus aequor .
 Nam quia non procul a terra defecerat afflans
 A tergo, puppimq; ferens & lintea ventus :
 Accipiter velut imbellem tellure columbam
 Cum sedit, leporem ve citus venator in altis
 Montibus, & niueo vallatis aggere campis :
 Assequitur praedo ratibusq; instructus & armis ,
 Cominus inuadit : circumstant scilicet unam
 Quinque rates : nec opus longo certamine : plures
 Vicere : irrumpit Sorias, recipitq; tenetq;
 Nauigium : & vultu verbisq; minacibus instat .
 Mox studium ratus extinguere sic posse virorum ,
 Quos docuit ROMANA Fides : saturare cruore ,
 Vtere sorte data , ROMANAM interfice messem ,
 (Ipse suis clamat) submerge cadauera ponto .
 Et simul hoc : simul IGNATI qui amplexus habebat
 Virginis effigiem MARIAE, veramq; tueri
 Seq; suosq; Fidem suprema in morte professus ,
 Et socijs animos addebat, & hostibus iras ,
 Pectora transadigit telo, vastumq; per aequor
 Cum sacra iacit effigie, quam nulla reuellit
 Vis admota viro : hinc socios furibundus ad unum
 Terq; quaterq; abdens sceleratum in viscera ferrum ,
 CHRISTVM implorantes liquidas proiecit in undas .
 Hae circum effuso rubuerunt sanguine, at illi
 Protinus e medio petierunt aequore caelum .
 Iamq; dies sollemnis adest : celebrate fauentes

Hunc

Hunc animis votisq; diem : fortasse licebit
 Aut vobis, aut nostro alijs ex ordine lectis ,
 Hac caelum sperare via : meminisse profecto
 Conuenit egregias animas, queis funere vitam est
 Extendisse datum : & CHRISTO persoluere honores .
 Haec fatius, duplices tollebat ad aethera palmas ,
 Idem omnes simul ardor habet, superosq; precantur
 Vt tales animos tam fortia corda virorum
 Saepe ferant, vita neglecta, & corpore, sanctae
 Defendentum orbis ritus, inq; arma ruentum .
 Religionis opus . Tacitis ea vocibus orant ,
 Et mentem subit antiquae spes aemula laudis .

Interea Goam & patres maestissimus implet
 Nuntius, extinctos socios Salsethide terra ,
 Quos duce RODVLPHO lux tertia vidit euntes .
 Extemplo perculsi animi : tristisq; per omnes
 Luctus it, atque omnes circum implacabilis ardet :
 Lumina tot cecidisse virum ? Tantam ne sereno
 Tempestatem actam caelo, ut decusserit almae
 Spem segetis, totoq; procul ver egerit anno ?
 RES hominum incertas : o nulli cognita caeli
 Consilia, & tantum ignaras superantia mentes ,
 Quantum humilem aetherius tellurem vincit Olympus .
 RODVLPHVM caedi potuisse, & pectora ferro
 Hauriri tam plena DEO ? non oris honore ,
 Non oculis superum aeternos spirantibus ignes ,
 Caedentem reuocatum animum ? non lapsa furentis

Militis

Militis arma manu? aut potius non cuspide versa
 Reflexa, ut caderet non iusti vulneris auctor?
 En cui non saeui Mogores, non perfida regna,
 Tam multis quondam insidijs, odijsq; petito,
 Tam diu in externa solus cum viueret ora,
 Abstulerunt animam telis, caecoq; veneno:
 Hunc magno in comitum numero aspectuq; suorum,
 Christicolas inter populos, in limine Goae
 Abstulit una dies crudeli vulnere, & una
 Concordes vitae socios in funere iunxit.
 Vna dies tantam potuit duxisse ruinam.

Haec vulgo. At socij, rebus quod restat egenis
 Ad solitas rediere preces: cunctiq; relictis
 Omnibus ad se abeunt taciti, merguntq; natantes
 In vultu lacrymas: duri solatia casus
 A CHRISTO expectant: nec toto ex agmine cuiquam
 Faucibus haerentem linguam, seu pectore vocem
 Esse feras. Animis clamorem ad sidera tollunt:
 Ore silent. Te CHRISTE oculis, te mente requirunt.
 Tuq; animis nec visus ades, vocesq; silentum
 Percipis, & rerum quae sint solatia monstras:
 Quandoquidem indigna socios quos morte peremptos
 Esse putant, maerentq;: illis quae munera vitae
 Sint concessa, doces. Non esse hac morte dolendum,
 Sed similem potius caelesti ab rege petendum.
 Talibus afflati monitis, dum praemia secum
 Parta suis, magnumq; DEI meditantur amorem,

Ardescunt

Ardescunt magis atque magis, sic fornite flamma
 Rapta olim, percussa silex simul extulit ignem,
 Tam feruet magis & gliscit, quam arentia circum
 Multa magis dextra sollers alimenta ministras.
 Inde ubi plena fides rerum, nec iam amplius vlla
 Cura subest animis, quisque e penetrabilibus exit
 Laetior, atque alijs vltro se se obuius offert.
 Qui mos laetitia in magna. Tum mutua narrans
 Gaudia: nec socios exutos corpore luctu
 Causa sequi: magno potius decorentur honore.
 Felices, quibus exactam sine crimine vitam
 Funere tam pulchro clausisse, & sanguine caelum
 Est referasse datum. Nobis sunt arma mouenda.
 Forsitan & bellum geritur maiore sub hoste.
 Pax illos quaesita manet: laetiq; laborum,
 Vulneribus gemmas, & nectar sanguine mutant.
 Serta caput, torques collum radiata coronat.
 Victores abiere olli. Victoria morte
 Constitit: & terris petierunt astra relictis.
 Nos exempla vocant: nam si quem vincere par est
 Par etiam est similes afferre ad proelia vires.
 Haec inter se se memorant, referuntq; vicissim,
 Talibus ut maestum dictis solentur amorem.
 Te quoque VINCENTI grauior quia nuntius aures
 Vulnerat, inuadit maeror, sed pectore forti
 Excutis, ut sociorum animas, quos viuida claram
 Ad mortem pietas pro relligione vocarit

Bb

Notz

Non perijisse vides, sed viuere. FVNERA virtus
 Vincit, & extento signantem sidera passu
 Gloria virtutem sequitur. sine fine beatas
 Vestit honos animas: nunc qui debentur honores
 Corporibus, tribuantur, ait. dare tempus humandis
 Cura monet socijs: cura hic traducitur omnis.
 Nec tantum licet esse morae. Quos ducere possit,
 Cogitat: & quamquam summo certamine pubes
 Se se offert, ardentq; omnes dare dulcia sanctis
 Oscula vulneribus, dextris contingere sacra
 Corpora, & insontem lino siccare cruorem.
 Triginta numero tantum selegit ab omni:
 Quos visum: e centum, paucos: Hinc iussa manere
 Maxima pars, vincunt animos, parentq; monenti.
 Illi autem Goae celerant ad littora gressum,
 Vnde breui ad terram tendunt Salsethida cursu.
 Egressi pedibus properant. incensa cupido,
 Et spes, dant animos: tandem surgentibus astris
 (Corpora quo sperant socium deducta) vetustum
 Marganum veniunt, sed spes frustrata fefellit.
 Namque illic nullum inueniunt ex angue cadaver:
 Et fama est, hostes fraude oculuisse maligna,
 Ut spoliata animis careant & membra sepulcro.
 Hoc etiam varijs implet rumoribus urbem,
 Auctores caedis, vel quod defederit ardor
 Impius, & cruor insanam tepesecerit iram,
 Poenarum ve metu, & turpis formidine facti,

Magna

Magna ex parte solo extorres, patriaq; relicta,
 Latos finitimi regis volitare per agros.
 Perculit hic omnes nec opinus rumor: & ardent
 Scitari Coculinum animos: sed nubila terras
 Nox operit, poscitq; labor, maerorq; quietem.
 Nec prius instrato componunt membra cubili,
 Quam solito de more preces e pectore fundat
 Quisque suo, recolatq; horis transacta diurnis
 Omnia, & hac etiam se credat nocte benigni
 Numinis auxilio, vt placidam per membra quietem
 Irriget, & tuta sopitum protegat umbra.
 Jamq; omnes fesso carpebant pectore noctem,
 Atque soporifero lenibant munere curas:
 Haud somno fruitur VINCENTIVS: anxius urget
 Corda dolor, rerumq; sua cum mente volutat
 Euentus: nec certus adhuc, lux candida primum
 Accenso simul orbe diem solemq; reducat,
 An praestet legare viros, qui corpora poscant,
 An dubios tentare aditus, veniamq; precari,
 Angitur, & magno curarum fluctuat aestu.
 Nox mediam caeli superauerat humida metam,
 Cum tandem fusco tacitus velauit amictu
 Ora sopor, pressitq; genas, curasq; resoluit.
 Vix autem fero deuinctus lumina somno
 Clauserat, & subito RODVLPHVM cernere visus.
 Non qualis Mogorum longis e finibus olim
 Venerat, aut nuper Goa decefferat urbe,

Bb 2 Pul-

*Pulchrius at multo diffundens corpore lumen
 Affuit ante oculos, & nota maior imago.
 Purpureo insignem iaciebat vertice flammam,
 Aurea pendebant demissa monilia collo,
 Corpus honos Tyrio redimibat regius ostro,
 Et rutilo clarum lucebat sidere pectus.
 Quem simul ut tali vidit VINCENTIVS ore,
 Tristior alloquitur, lacrimaeq; per ora volutae.
 Te ne ego RODVLPHE aspicio? qua pulcher ab ora
 Expectate venis? quae signa micantia cerno?
 Viuis adhuc, falsusq; mihi te nuntius una
 Cum socijs tulit extinctum? si vita recessit,
 Atque animas nova lux decorat, quis corpora nobis
 Vestra dabit, quae supremo comitemur honore?
 Dixerat. & contra RODVLPHVS talia reddit.
 Ne dubita VINCENTI, inquit, non fallit imago:
 Nec falsa audieras: mortali corpore soluit
 Mors animam: & similem sunt libertatis adepti
 Spem socij (haec dicens, socios ostendit: at illi
 Multa etiam luce ardentem effulgere visi)
 Vivo equidem, vivuntq; ipsi, vita omnibus alma
 Est data. Vos contra decepti nomine, vitam
 Quam facitis, mors est: caeco vos carcere corpus
 Detinet, atque animam tellure affligere certat.
 Aspicias illustri radiantem lumine formam,
 Et circum qui ridet honos? felicia nos haec
 Vulnera pro CHRISTO passi: dedit ille beatas*

Iam

*Iam sedes animis: Tu nunc qui corpora quaerant
 Mitte libens: primo Coculini posse negabunt
 Reddere, sed persiste adeo: non mollia iustis
 Pectora Vincentur precibus, ponentq; furorem.
 Dixit, & extemplo rapido pulcherrima nisu
 Visa cohors, tremulo perumpere lumine nubem.
 Quaq; volat, roseo discludit tramite caelum.
 Non secus ac corpus leuium regina volucrum
 Tollit humo, celeriq; volat super ardua penna,
 Et defixa diu mirantum detinet ora.
 Quo fugitis socij? cur dextrae iungere dextram
 Non datur? en vobis clarae stant munera vitae,
 Quid nos deseritis tenebroso in carcere mortis?
 Tollite: iam sordet tellus, inducite caelo.
 Haec ait, & somno excussus VINCENTIVS vdis
 Ora rigat lacrimis: surgit, sacrisq; litatis
 Corpora qui referant, Margani e ciuibus vltro
 Qui se se obtulerant, Coculinam mittit ad urbem.
 Ipse petit Raccholi arcem, comitesq; sequuntur.
 Hic visus locus est socijs, vbi funera curent.
 Accelerant illi, & patrum mandata recensent.
 Iam causam cessisse odij, iam sanguine poenas
 Quas vellent, sumpsisse, animos expleffe furentes.
 Nunc saltem socios, defunctaq; corpora vita
 Reddere ne pigeat. Quis enim nunc utilis vsus
 Membrorum exanimum? Facile est donare sepulcro.
 Res agere hic Coculini alias: praetexere inanes*

Factorum

Factorum causas: dicitis auertere mentem:
 Auctores cessisse fuga: modo vulgus inermum,
 Et rerum ignaros pueros, matresq; relictas.
 Legati tamen haud abeunt, tenduntq; precando.
 Nec minus obdurat populus, precibusq; resistit:
 Phorbus in obstructas se se demiserat aures
 Liuidus: ut quorum superas conspexit euntes
 Ad sedes animas, partoq; inuidit honori,
 Illorum non esset honos, nec fama sepulchri
 Corporibus, nomenq; omni moreretur in aeuo.
 Haec inter, dubijs legati mentibus haerent.
 Ecquid agant? maneant? melior pars aeta diei est.
 Rebus an infectis abeant? ubi verba fidesq;
 Et pudor est mansisse diu, vacuosq; redisse.
 Vna modo in CHRISTO spes est: inflectere corda
 Ille solet, mentesq; hominum mollire ferorum:
 Ipsum orant. O CHRISTE omnes qui noscere solus
 Arcanos, duosq; potes diffingere sensus,
 Cernis ut eludant Coculini, ut pectore ficto
 Verum dissimulent, cupiantq; abscondere furto
 Corpora, quae vitae spoliarunt lumine, ne quis
 Extet honos tumuli? Per te memoranda tuorum
 Facta ducum, sanctasq; animas, iam frange, precamur,
 Immites populorum animos, supremus haberi
 Reliquijs ut possit honos: sint mortua uiuis
 Corpora, si iusta decorentur mole sepulchri
 Virtutis monumenta piae, cum muta loquentur

Funera,

Funera, & ad similes obitus, laudemq; vocabunt.
 Talibus orantes facili DEVS audijt aure.
 Hic subito gemini gressum extra moenia tendunt
 (Et iam vesper erat) pueri: iussu ne parentum
 Emissi, an sponte, incertum: iam corpora vobis
 Quae longe proiecta iacent, ostendimus, aiunt.
 Et procul in partem veniunt, vallemq; reductam,
 Limus ubi aggestus circum & deformis arundo,
 Condensas inter frondes vluamq; palustrem,
 Corpora sacra virum pluuiali immerferat unda.
 Hic locus est: hanc membra tenent inhumata paludem.
 Talia dicta dabant, referuntq; ad moenia gressus.
 Obstupuerunt illi: & subita formidine capti
 Laetitiam gemitumq; inter, dum dicere grates
 Suppliciter tibi CHRISTE parant, lux ecce repente
 Visa polo ardenti flammarum ignescere tractu
 Desuper incumbens: visus diffulgere nimbus,
 Aligeriq; chori: tum vox diuina per auras
 Excidit, & dulci tentauit pectora motu.
 Felices obitus fortunatosq; labores,
 Egregias sanctorum animas, & corpora multis
 Exaturata malis: vita o clarissima, morte
 Illustrem testata Fidem: sacra nomina caelo
 Nobilium dignata virum, qui labe pudicam
 Ne qua polluerent pietatem, sanguine terram
 Suffecere pio. vos o uiuentibus vnus
 Quis modo CHRISTVS erat studium, morientibus idem

Nunc

Nunc pretium est: nimium praeclara morte beati.
 Hae voces tenuere aures, haec carmina mentes
 Arrexere pias: tum vero poplite flexo
 CHRISTVM iterum orantes non cassa in vota vocarunt,
 Corpora dein dumis & multa fronde caduca
 Testa, lacunarum tenebris educere certant.
 Quae quamquam demersa diu, quamquam oblita caeno,
 Et tabo concreta graui, tamen omnis ab illis
 Acer abest, qualem iam taetra cadauera reddunt,
 Spiritus, & suaves exhalant undique odores.
 Omnibus hic tacito laetus de pectore luctus
 Rumpitur, & manibus metuunt contingere sancta
 Corpora: praefati veniam, quas arbore caesa
 E virgis raptim licuit contexere crates,
 Imponunt super his. sacro subiere pheretro
 Margani proceres: sed te RODVLPHÉ supremum,
 Hoc ipsum ut facerent Goana ex urbe profecti
 Lysiadae exportant: gratum submittere tristi
 Colla ministerio: & primum consistere visum
 Raccholi procul e muris: hic cernitur aedes
 ANTONI tibi sacra Pater, quem Lysia quamuis
 Urbis Ulixiae ad portus auriq; fluentia
 Terra tulit, tamen a Troiani Antenoris urbe
 Diceris, & Pataui ducis de nomine nomen.
 Aedes parua quidem, multa sed nobilis arte,
 Quam celebri paries depicta in imagine seruat.
 ASCANII Dudonis opus. Signauit in auro,

Atque

Atque litae in texto descripsit stamine telae.
 Horrenti procul in saxo, quo deuia nullum
 Silua tulit, lucosq; inter rupesq; cauatas,
 Pallidus, & tenues indutus vilibus artus
 Pannorum exuujs, nodoso fune reuinctus
 Vir pressat genibus terram, sed lumina caelo
 Fixa tenet, passasq; manus ad sidera tollit.
 Percitus huic dices aufugit spiritus: ignis
 Ritu summa petit, maiorem at feruidus ignem
 Repperit aduersum: sublimis in aere se CRVX
 Obtulit, & magno confixit pectus amore
 Forma DEI, circum senis quae attollitur alis.
 Saucius huc se infert animus, circumq; pererrat.
 Sicut auis tutum deserto in culmine nidum
 Extruit, ut quaerat pullis implumibus escam:
 Perq; manus, latumq; effosso in pectore vulnus,
 Perq; pedes ferro traiectos transit, & illo
 Corpore se condit: nec vero emergere curet,
 Hic habitet, lateatq; libens, ni viuuda flamma,
 Acta velut neruo longe intendente sagitta,
 Pellat agens retro, reuocetq; in corpore sensum,
 Vulneribus totidem, maneatq; impressa cicatrix,
 Mortuus & viua reddatur imagine IESVS.
 Vos platani testes, & tu qui tegmine tectus
 Per simili, vultumq; notas gestumq; magistri,
 Non satis admirans conspergi lumine caelum
 Flammiuomo, & notas decedere vallibus umbras.

Cc Du-

Ducitur huc primo funus : ruit undiq; turba.
 Huc tota pia de Salsethide : sed magis inter
 Omnes conspicui, qui Goa nuper ab Urbe
 Ingenti numero exierant, cultuq; decoro.
 Huc pariter Venere omnes : nam corpora ferri
 Nuntia fama tulit : nec quisquam taedia fugit
 Longa viae, aut serae metuit se credere nocti.
 Excipiunt socij sociorum corpora, tolluntq;
 Incensas de more faces, dicuntq; parenti
 Caelicolum alterno modulantes carmine laudes.
 Exin multiplici, dum feruent agmine campi,
 Certatimq; fluit Raccholi ad moenia plenis
 Gens diuersa vijs, sacrae in penetralibus aedis
 Corpora componunt trepidi, purgantq; tumentem
 Illuuiem, maerentq; pigrum non posse paludis
 Humorem auerti, bibulos qui inflauerat artus.
 Vulnera dein magis aspiciunt, fluidumq; cruorem
 Permanare vident, ferro modo vulnus adactum
 Omnibus esse putes, RODVLPHI in pectore feruet
 Plaga recens, spumamq; iacit, ceu subdita flamma
 Esset, & expositis resilirent ignibus undae.
 Corpora proluerent lacrimis : sic concita fletum
 Mens inhiat : sed casta Fides castigat, & vdas
 Ire vetat lacrimas : desigunt oscula tantum
 Dulcia, & imbutas conserpunt sanguine vestes.
 Inde ubi terferunt facies & corpora maesti,
 Iniecere sacros cultus : & candida primum

Vela

Vela tegunt summos humeros, & pectora summa
 E tenui lino, solitae quod texere matres
 Italides, firmis neētentes licia telis :
 Quin etiam & niueo velatur corpus amictu,
 Quem medium presso substringunt cingula nodo.
 Additur his lata ansa croco fulgente, lacertoq;
 Induitur laeuo, simili distincta colore
 Taenia supremo a collo per pectus utrinque
 Implicito ductu talos defluxit ad imos.
 Omnia baccato cohibet chlamys aurea textu,
 Et latere ab gemino partes se findit in ambas.
 His super accedunt externi signa decoris,
 Quodq; decus sit partum animis & gloria monstrant :
 Dextra manus palmam, frons gaudia, corpus odorem,
 Aurea vittricem protendunt tempora laurum.
 Omnibus hic communis honos, sed ARANEA solus
 In nigra aspicitur tunica : nam cetera consors :
 Pulchrior hoc etiam, quod sparso membra cruore,
 Vulneraq; illa gerit, quae accepit plurima : & ora
 Mollia tum primo vestibat flore iuuenta.
 Ipse quiescenti similis, somnoq; leuanti
 Membra, toro incumbit placide resupinus eburno :
 Vnde auium varijs distincta coloribus Inda
 Texta manu, hinc illinc ad terram pallia pendent.
 Purpura subijcitur capiti, viridemq; coronam
 Sustinet, & vultus albentes inficit auro.
 Fulgorem sic saepe suum candentia pingunt

Cc 2

Lilia

Lilia mista rosis . Tales dabat ille colores .
 Nox erat, & caelo radiabant astra sereno .
 Corporibus tandem instructis, incedere funus
 Incipit, & longa produci corpora pompa .
 Principio iuuenis lento procedere gressu
 Ceruitur, augustum tollens ad sidera signum
 Aetheriae CRVCIS e gemma, seutoq; elephanto :
 Rasilis hasta sinus ostroq; auroq; crepantes
 Explicat in ventos : crispantur carbasae ventis
 Lenibus : & CRVX ipsa ignes caelumq; laceffit .
 Post subeunt pueri, quos tamquam e cortice amarae
 Arboris euulsas stirpes lauere salubris
 Fontis aquae, & dulci iussere inolescere trunco :
 Sic oleae infertus frondes oleaster amaras
 Exuit, & se alia miratur in arbore germen :
 Nunc humiles rami, & summa plantaria terra,
 Sed curuata olim distendent brachia pomis,
 Nescia solliciti cultoris fallere votum .
 Alba videbatur corpus circumdare palla
 Ad summos demissa pedes : sed vertice nudo
 Sacra canunt, laudesq; DEO : bini ordine pulchro
 Incedunt, annisq; pares, & passibus aequi,
 Et spatium, in medio, aequali discrimine linquunt .
 Prosequitur chorus ecce virum, queis linea vela
 Ad talos fluitant laxae, corpusq; , caputq;
 Et faciem obnubunt, oculis modo parua relicta est
 Ad visum via, qua rerum simulacra feruntur .

Nec

Nec non in tanto spectari munere gaudent
 Ex omni procul excitatae Salsethide gentes
 Diuisae ordinibus certis : vestigia figunt
 Proxima Goani iuuenes, & Lysia pubes,
 Ac mola queis pietas similes in pectore curas
 Excitat, ut CHRISTVM propter quos corpora morti
 Obiecisse vident, magno venerentur honore .
 Iamq; ipso tantum superest in fine virorum
 Magna cohors addicta DEO : quorum agmina partim
 Velantur lino, partim qua sacra ferentes
 Veste sacerdotes sanctas assistere ad aras
 Sunt soliti, hac humeros ornant, & pectora veste,
 Murice quae tincta, & signis auroq; rigescit .
 Talis erat series, talis solventibus ordo
 Supremum officium . Tum cunctis cerea lucet
 Fax praetenta manu : pellunt hac luce tenebras :
 Et circum, siluasq; nigras pontumq; profundum
 Non tantum illustrant, caelum splendoribus aequant .
 His ego crediderim miratos aetheris ignes
 Lucentem radijs noctem, vinciq; timentes,
 Accendisse magis fulgentibus aethera flammis,
 Quin certasse etiam praestantem cernere pompam,
 Christicolum ritu, Indorum per littora, talem,
 Qualem GREGORII Nazanzenis antistitis ossa
 Duxere, antiquos ROMA referente triumphos :
 Tertius a decimo cum felix arbiter orbis
 GREGORIVS transfert humili de marmore, ad aedem
 Textili-

Textilibus pictam gemmis, auroq; nitentem,
Vaticanus ubi aetherijs caput intulit astris.

Vix totum undanti e templo defluserat agmen
Fluētib; igniferis, cum pulchro funere corpus
Per se quodque suo in pheretro fulcroq; repostum
(Sacro oneri, sacrosq; humeros, & colla sacerdos
Subijcit) effertur. FRANCISCVS ARANEA primus
Conspiciendus erat: RODVLPHVS clauserat agmen:
Proximus ALPHONSVS RODVLPHO, ANTONIVS illi,
It PETRVS in medio: sequitur longo ordine coetus
Virgineus, matrumq; chorus: stat candida cunctis
Fax incensa manu, quo clarant lumine noctem,
Et funus Patribus celebrant: hoc nomine suctae
Appellare suae Fidei, morumq; magistros.
Haec quisquis rerum ignarus conspexit ab alto,
Attonitus siluam ardentem clamauit, & igni
Absumi metuens Salsethida, pectore toto
Incubuit remis, propiusq; accessit, & aure
Ebibit arreeta, non flammam, ignemq; sonantem,
Non miseros hominum gemitus, caecosq; tumultus,
Sed numero, & spatijs modulatum nobile carmen.
Quod castus chorus alternat circum omne pheretrum
Argutas grauib; voces, pressasq; canoris
Vocibus admiscens. ea quondam psallere doctus
Isacidum rector diuino ex ore canebat
Carmina, cum magno dabat orbi oracula, magnae
Nuntia laetitiae, superumq; accommoda laudi.

Illi autem hos laeto referebant pectore cantus.

FERTE DEO fetus ouium diuina propago:
Ferte DEO, & sacras maectandos sistite ad aras:
Ferte DEO cum laude preces: persoluite honorem:
Carminibus celebrate DEVM: sancta atria circum
Ture flagrent, resonent votis, & sanguine fument.
Auditis? DEVS insonuit: vocem aequora caeli
Accepere: leues turbarunt protinus undae:
Pro quanta in voce est virtus? quantum instar in ipsa est?
Scilicet aëriam potis est excindere cedrum,
Cedrum quae Libani sublimi in vertice, quantum
Ad caelum ramis alte surgentibus exit,
Tantum etiam terris late diffundit odorem.
Sensit, & hinnuleo similis, qui territus antrum
Deserit, ignotasq; fugax aufertur in oras,
Exiit Sarus, & Libanus, tonitruq; remugit,
Quod micat, & rutilas iaculatur ab aethere flammis.
Ecce autem horrifono miscetur terra fragore,
Concussus gemuit Cades, ceu femina primum
Cui grauis indoluit maturis mensibus aluus,
Plenaq; vicino fremuerunt viscera partu.
Vox eadem ceruis properato tempore fetus
Ante diem ex utero exemit, pondusq; leuauit.
Cruda puerperia, at dextra medicata salubri.
Pendantur veteres decusso robore siluae,
Et solem accipient euerfae a stirpibus imis,
Et nomen laudesq; DEI templum omne sonabit.

Ille triumphata nimborum nocte coruscus
 Arce sedet, scissis demittens nubibus imbres,
 Et reget aeterno imperio quem condidit orbem.
 Hic sibi quem populum cunctis e gentibus unum
 Eligit, aspiciet propius, vultuq; benigno
 In pugnam vires animis ardentibus addet,
 Hostibus ut victis securo pace fruantur.

Talia clarifona gradiens dum voce sacerdos
 Concinit, & cantu tellusq; fretumq; resultat,
 Spirat odoriferum ver siluis, & noua testans
 Gaudia, conspergit viridantes floribus herbas
 Terra parens, pompaeq; sacrae submittit eunti
 Quas passim diffundit opes, quos afflat honores,
 Et lotum, & violam, & ferrugineos hyacinthos.
 Ipsae etiam veluti concusso stipite frondes
 Defluere arboribus, Tristes cognomine dicunt:
 Et vario flores nimbo consternere campos
 Decidui, insolita decepti luce, diemq;
 Ac solem fulsisse rati: namque arbore flores
 Et Tristi, gelidae recreantur noctis in umbra,
 Nec perferre valent radiati lumina solis.
 Nocturnis viguere horis, cecidere diurnis.
 Hoc quia non ulli fuerat mirabile visum,
 Gaudebant, factiq; foret quae causa, videbant.
 Plaudit honoratae pompae tellusq; polusq;
 Iam poterat celsa Raccholi ex arce videri
 Funus: & extemplo vocali consonat aere

Omne

Omne nemus, turrisq; horrendo murmure, magnum
 Intonat, & caelo similis cum fulminat, auras
 Impulit, impulsu quo late exterritus aether
 Abstinit, & pelagi fluctus tumuere profundi.
 Interea urbs omnis densos effundere coetus
 Visa procul, iungitq; manus, nam tecta domorum
 Destituere senes cum matribus: omnibus una
 Haec mens, hoc studium, pompam spectare, Deumq;
 In ducibus celebrare suis, quos auget honore.
 Deuenere sacrum tandem longo ordine templum,
 Quod MARIAE sibi praescripsit pia nomina matris
 A Niuibus. Puer hic infans ante ora parentis
 Dat lacrimas, teneros cum circumciditur artus,
 (Indicat ut pictus paries) & nomen IESV
 Aethere demissum terrarum insigne salutis
 Sanguine emit. Pheretrum hic ponit sublime sacerdos
 Collocat hic funus. Subito cum plurima turba
 Circumfusa ruit, nec vis potis vlla tenere
 Non coetus modo femineos, ad sacra precesq;
 Natura procliue genus, sed mista virorum
 Agmina: procumbunt omnes, atque oscula sacris
 Dant pia certatim manibus, lacrimasq; profundunt:
 Et varijs simul impletur templum omne querelis.

Hic claro gemitu dum fletur ARANEA: voces
 Has amor expressit. Victor florente iuuenta
 Rapte nimis, nimis o longos perpeffe dolores,
 O magnorum ingens semper contemptor honorum.

D d Felix

*Felix morte tua, cui non virtutis egenti,
Non lapidum iactus, non vulnera, non grauis imber
Telorum, potuit constantem inflectere mentem.
Vitam adimunt hostes, vita sed carior ipsa
Dat vitam DEVS, & laetos ex hoste triumphos.
O nimium felix: cui quot sunt corpore plagae,
Tot linguae, totidem ora DEVM sonuere: tot inter
Sidera conspicuum laetus prospectat Olympus.*

*Nec procul hinc alios questus ANTONIVS audit
FRANCISCVS. FRANCISCE pijs iam mitte rogando
Solicitare DEVM precibus: quod saepe petebas
Euenisse dedit: nunc tandem sanguine pulcher
Ad caelum penetras, spolijs ubi victor opimis
Et morte insigni aeternum laetabere in acuum.
Hoc age, nunc tandem caelestia numina votis
Quod cessere, tuos ne dedignare clientes.*

*Haud minor ad PETRVM luctus: ferit aurea clamor.
Testa frequens. ergo ne animis gratissime nostris,
Templorum incensor, monstrorum euerfor, & ingens
Brachmanum metus, occumbis? Nec gratia formae,
Nec virtutis honos, potuerunt flectere tantum
Impia corda hominum? Potuisses ducere saxa,
Et dictis mollire feras, sed pectora saxis
Surda magis, secuere aurem mucrone, magisq;
Implacata feris; oculum transfigere ferro
Et sacrum valuere caput. Nunc denique fracta
Salsethis, nunc victa manus dabit omnis, & unum
Agnoscet*

*Agnoscet mutata DEVM: tu talia namque
Dicta dabas: haec saepe olim memorare iuuabit.
NON PRIVS antiquas purgabit rore salubri
Salsethis maculas, vertetq; ad mitia mentem
Consilia, & vitam cupiet mutare priorem,
Quam socium, & nostro macularit sanguine terram.
Dictorum pars magna fidem sortita modumq; est:
Pars superest: spes haec minuit non vana dolorem,
Et tibi parta breui exitio per saecula vita.*

*At circum ALPHONSVM grauiora silentia luctu
Visa prius: lacrimas vix mittit maeror & altae
Tristitiae facies vocem prohibente dolore:
Lympha velut cum forte oris compleuerit urnam
Angusti, vix ire potest, quando omnis aquae vis
Luctatur, brevis interea delabitur humor
Faucibus: haud aliter mens acri fixa dolore
Aestuat, instillans lacrimas, & reddere vocem
Pressa nequit: via sed tandem laxata querelae est.
Siccine tam dura, Salsethi hac caede peremptus
Est Pater ALPHONSVS quondam tuus? ille tuorum
Vi caesus, qui saepe tuos a morte reduxit,
Qui vitam dedit aeternam? cui melle liquenti
Dulcior effluxit sermo? qui Regis ad aures
Quae dederas, mandata tulit? Quae gratia facti?
Quae pietas? sic ne ALPHONSVM certasse priorem
Officio, sic ne auxilio iuuat ante leuatam?
Hanc decuit mortem pro tali reddere vita?*

Nunc saltem, sic non omnis de pectore cessit
 Sensus, & humanam retines sub corpore mentem,
 Luminibus siccis ne contemplare, cruentae
 Quod facinus fecere manus: miseranda, dolori
 Nunc semel indulgere iuuet, veniamq; precari:
 PACECCVS dabit & pacem: non ille suorum
 Oblitus, nec cura prior, Studium ve recessit.
 Aspice ridentes vultus: iamq; annuit ore,
 Iamq; Deum tibi conciliat, cui proximus ipse est.
 Tu lacrimis ne parce pijs, & corpora lymphis
 Tinge sacris, dabit haec ratio tibi sola salutem.

Sed quis RODVLPHI quae circum nobile corpus
 Et voces lacrimaeq; sonant, quis mista querelis
 Carmina commemoret? Decus hic narratur auorum,
 Et genus omne Ducum. Quorum pars maxima bello,
 Pars sacra nituere toga. Numeratur utrinque
 IVLIVS ante omnes magnum ac memorabile nomen,
 Conditam quo dudum tellus NOVA IVLIA gaudet.
 Hic leto insignis, Romano ille inclytus ostro,
 Germanus RODVLPHI tuus, nec parua parentis
 Gloria, PARTHENOPE quem pace illustris & armis,
 Has simul atque illas tractantem nauiter artes,
 Praestantemq; animis, numerosa & prole beatum,
 Omnibus exemplar, paucis imitabile monstrat.

Haec flentes cecinere alij, nec munera desunt
 Cetera qui celebrent. Sunt qui praeclara iuuentae
 Dona ferant: illi dulces extollere mores,

Hi mite

Hi mite ingenium. larga illinc copia fandi,
 Illinc caelestis sapientia, laudibus implet
 Ora virum: hic rerum nullis quas testibus egit
 Conscijs ipse sibi tantum, nunc denique fama
 Auditur, fulgensq; suo se lumine prodit.
 Ingenti tamen in turba magis eminent vnus
 Auditurq; magis: nec longe causa dolendi
 Quaerenda est homini, memori qui mente reuoluit,
 Hoc auctore sibi libertatemq; reductam,
 Et castam thalami sociam, natosq; receptos.
 Namque domo vir Moschus erat, quem vindicat olim
 E longo Mogorum imperio, dominisq; superbis
 RODVLPHVS. Vocat is patrem, auctoremq; salutis,
 Et gemit, & calidum ex oculis rorantibus imbrem,
 Fons veluti lymphas celsa de rupe volutus,
 Largiter effundit, templum dein questibus implet.

Quis mihi te dulcis pater abstulit? heu mihi quis te
 Abstulit? & mihi me? nam quae mihi vita relicto?
 An mihi tu vitam reddebas, ut mihi posthac
 Te sine, vita foret? Quis sacrum attingere corpus,
 Quis potuit? potuit Salsethis laedere ferro
 Christicolae inter populos, Goanaq; propter
 Moenia, Lysiadum ante oculos, atque ora suorum,
 Quem neque Turcarum rabies vesana, nec illae
 Indorum insidiae, aut Mogorum, non Persicus ensis,
 Non stygijs accincti odijs hominesq; fer aeq;
 Audebant violare virum: multosq; per annos

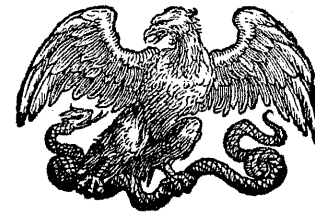
Discor-

*Discordes animis & religione tyranni,
 Ingenium & mores animis caelestibus aequos
 Mirati, supra ire homines pietate putabant,
 Caelitibusq; parem, caeli & de gente vocabant?
 Nunc certe caelo fruereis RODVLPHE, DEIQ;
 Pasceris aspectu, cuius pro nomine vitam
 Ponere dulce fuit: Votorum summa tuorum
 Haec erat. & memini, Mogorum cum linquimus arua,
 Hic ubi testanti CHRISTVM per tela, per ignes,
 Spes erat e terra superas euadere ad auras,
 Quos premeres gemitus, quos imo corde dolores.
 Scilicet ingratus vitae, tristisq; negata
 Morte nimis: tandem sperati ianua leti
 Iam praecclusa mihi: pro te dulcissime IESV
 Non licuisse mori? Tu tecum talia solus
 Dum defles, excepi audax, & corde notavi
 Fixa meo: DEVS optatae tibi praemia palmae
 Distulit, ut magis illustri certamine virtus
 Nota foret, tellusq; simul dum manserit, & dum
 Immotam circum caeli se verterit orbis,
 Insideatq; solo, & superis caput inferat astris.
 His templum maduit lacrimis, hoc pectora fletu
 Infremuere diu: quem nocti protinus aequent:
 Ni vetet id metuens VINCENTIVS. omnibus ille
 Infert se medium, & longum lacrimantibus infit.
 Sat lacrimis luctuq; datum: mandare sepulcro
 Corpora iam superest, & terrae reddere terram.*

Ilicet.

*Ilicet. extemplo maiorem ad sidera tollunt
 Matres atque viri gemitum: nec tangere tantum
 Implicitis lino baccis, textisq; corollis,
 Quis soliti numerare preces, sacra corpora certant,
 Sed digitis ungues, & crines vertice vellunt.
 Dulces reliquias, Patrum monumenta piorum.
 Nec mora, in effossa conduntur corpora terra,
 Vno eodemq; loco: gremio complectitur arca
 Ingenti: discreta suis ea sedibus index
 Lamina, & inscriptum referet per secula nomen:
 Donec summa dies terrarum diruet orbem,
 Et sua se se animae referent in corpora iussae.*

LAUS DEO Trino & Vni.

VENETIIS, M. D. XCI.

Muschius Excudebat.